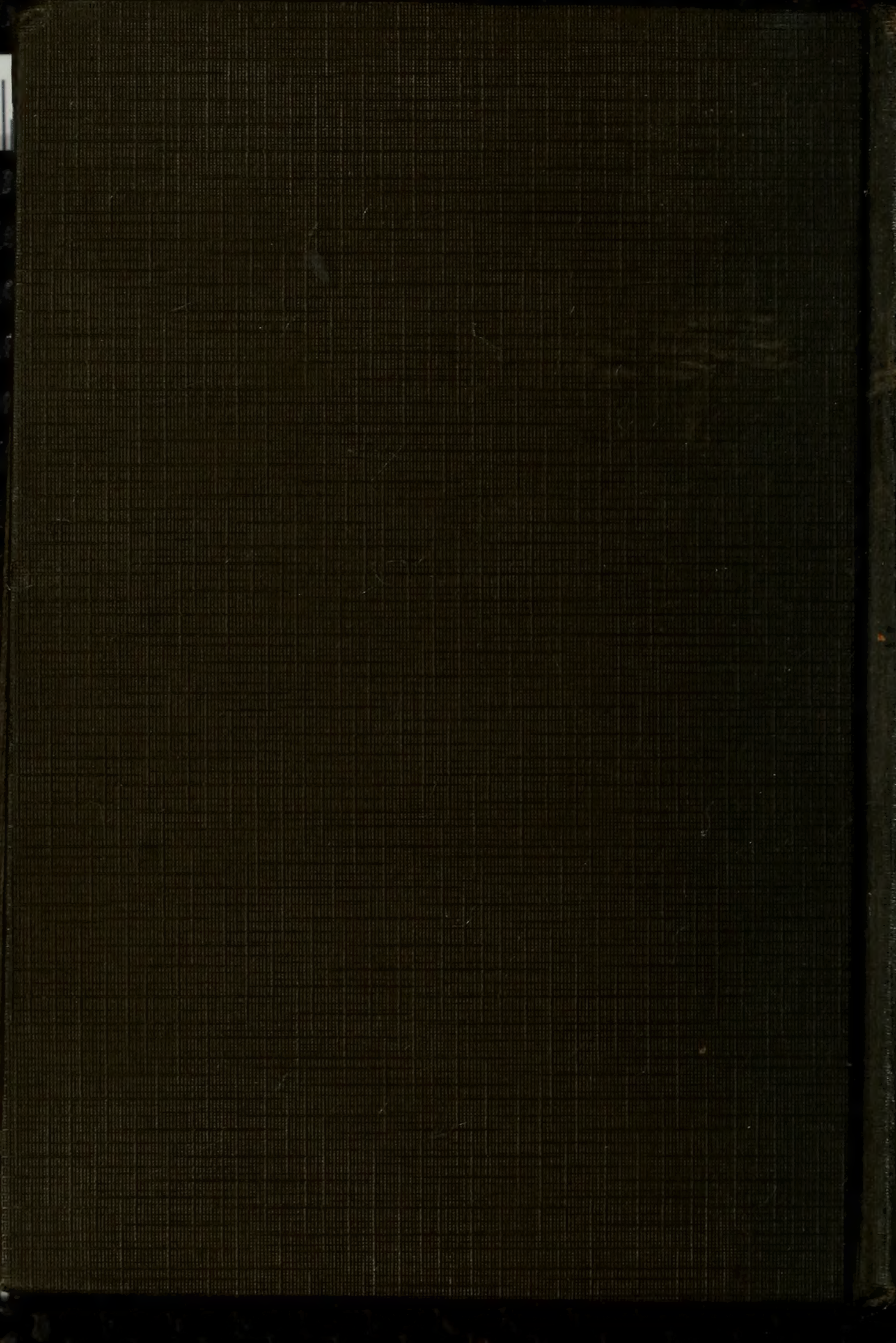
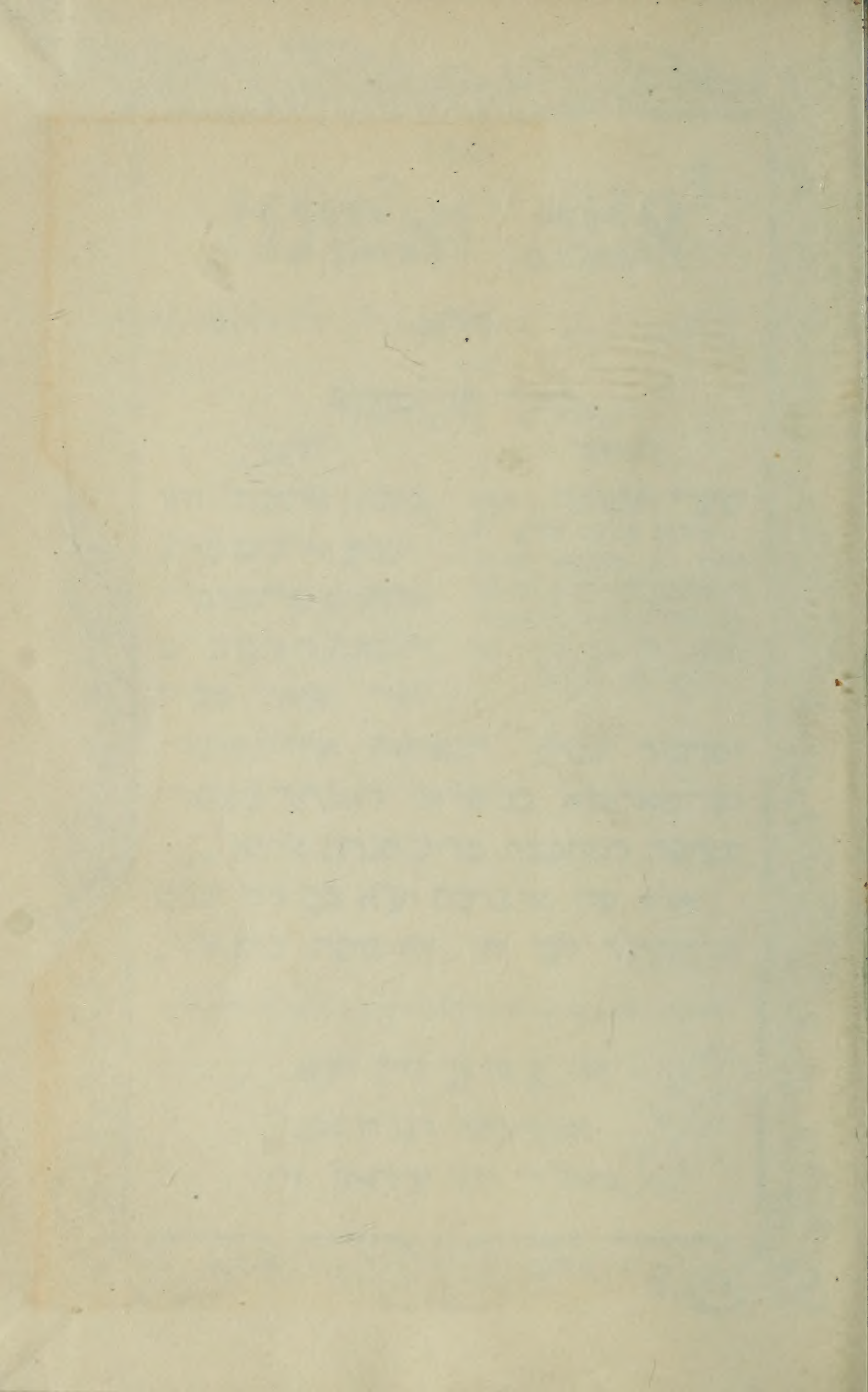

Moses Maimmides

Emeth We-Emuna,
Shaarei Teschuba
(Hebrew text, with Arabic trans.
by
Moses Kohen)

ספר

אמת ואמונה

ח"א

כולל שני ספרים

האחד

שערי תשובה . והוא הלכות תשובה ופרק י"א ופרק י"ב מהלכות מלכים להרמב"ם ז"ל והוא מבואר כל דרכי התשובה ותקניה באופן קל ונקי לשמור את דרך עץ החיים :

השני

„כיבאן תובה" והו יגמע דינים מתע אלרגוע בתשובה להגאון הרמב"ם ז"ל ופיה מביין

ומדכור גמיע תנאיאת א־תשובה וצרוטאתהא בכיפייא לאכתר כפיפה ונציפה למחפצת טריק סגרת חיא ,

סכו"ח פה אי גרבה יע"א בכ' לח' שבט ש' העת'ר לנו ה' . ע"ה משה כהן ס"ט .

אי גרבה יע"א
שנת העת'ר לנו ה' לפ"ק
בדפוס ר' דוד עידאן הי"ו

הודעה

כל מבקש ספר זה אם לעצמו אם
למסחרו יפנה אל הסוכן על זה
על פי האדריסא הלזו וימלא
רצונו :

תעריף

גמיע ד̇י ירזמהו האד
אלסרור לנפסהו
או לדמ̇ת אלסבב
יכ̇אטב ג̇איב עלא ד̇אך
בהאד ד̇ריסא וינאל מקצודהו

סני' **אברהם כהן** בית הדפוס עידאן ג'רבה (תוניסי)

Monsieur Abraham Cohen
Imprimerie Aydan - Djerba (Tunisie)

הסכמה

הסכמת הרבנים המובהקים. מלאים זיו ומפיקים. הם ה העומדים על הפקודים. להבין ולהורות. את החקים ואת התורות. יושבי כסאות למשפט פה אי גרבה יע"א:

לשון הקדש

יבין ה'מבין **ו**'יסכיל **ה**'מסכיל בתתו לב ועין חודרת על מה ולמה ברלו הקב"ה והביאו לעוה"ז הגשמיי. וכמעט קט יכיר יבין וידע כי לא לאכול מפריה ולשבוע מטובה ברלו הקב"ה רק למען עשות רלונו חקיו ומשפטיו ככתוב בתורתו הקדושה אשר קבלנו על הר סיני. כי על כן מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב בשני העולמות העה"ז והעה"ב. בטרם ישכב על משכבו ובעודנו חי על האדמה.

לסאן ערבי

גמיע אדי הווא צאחב עקל ופהאמא נציפה יערף ויפהם תאבת אדדי אסבב אדי כלק אלה ברוך הוא אבנאדם פי האד אדנייא אפאנייא, לם כאן אמקצוד גיר ליכון אבנאדם חיי יאכל וישרב ויפרח ויגמע מאל ורזק ופי אכרהו ימות ויכליהם לחבאבהו או לעדיאנהו, ולאכן אלמקצד אלאצידי פי דאלך הווא ליכון אבנאדם פי האד אלדנייא יחפץ וצאיאת

הסכמה

לשון הקדש

האדם הזה מידי יום לילי ערב בשכבו על מטתו יתן דין וחשבון בינו לבין עצמו על כל תהלוכותיו ומעלליו למען דעת האם דרכיו נכונו בסור מרע ועשה טוב או בעוה"ר להפך. והיה בראותו כי ידע אשר לא טוב עשה בין בשוגג בין במזיד קל חים ומהרה יזכור בלבבו כי סוף כל האדם לתת דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. וינחם על הרעה ההיא ממשכיות לבבו עמוק עד כי הבוחן לבות וכליות ויודע תעלומות סתרי כל חי יעיד עליו כי באמת ובאמונה שב מדרכו הרעה בלבבו ובנפשו. ויתודה בפיו לפני הבוחן כליות ולב ויודע רזי עולם על כל חטאתו אשר חטא ויקבל עליו לבלתי שוב עוד לכסלה ושב ורפא לו. וכל המנהיג עצמו במדה הלזו עפעפיו

בלשון ערבי

וצאיאת ׳לה ותנאיארתהו ׳דרי ורראנא ועלדמנא ב"ה פי תורתו הקדושה ובדאלך תזכא ׳נשמה מתעהו לעולם הבא אלדי הייא אלחייא אלדאימא ׳די לם תמא בעדהא מות ולא ופיאן בכל, ופי עולם הבא תלחק ׳נשמה דרגאת קויין יאסר ותתקרב לכאלקהא, ובהאדה כל מנהו חאבב נפסהו וטאלב דואמהו אקבל מא יתנקקל מן האד אלדנייא יתפכר ויחט קבאלתהו ׳די האד ׳דנייא וקתייא, ופי אכרהו יחב יעטי חסאב קדאם אללה ברוך הוא פי בית דין של מעלה פי דניית אלחק ואלדואם, ומן דאך יכון יעמל חסאב בינהו דבין

נפסהו

הסכמה

לשון הקדש

עפעפיו יבחנו עיניו יחזו. כי בימים לא כבירים הולך ואור במאורי אור הטהרה והקדושה רוח נדיבה תסמכהו לב טהור יסובבהו ורוח נכון יתחדש בקרבו. וכאשר כזאת כתוב בזוה"ק ונקראו בשם **„מארי דחושבנא"** ראה שם והביט' נפלאות מתועליות מדה זו היקר':

האמנם לא כל אדם יודע ומכיר מה נחוץ לו לעשות וממה נחוץ לו להשמר לעשות רצון האל ב"ה וחפצו וכמ' פעמים דרך איש ישר בעיניו עם כי הוא מלא חטאות ואינו מרגיש ובל ידע מה. וכבר רז"ל ביארו ובררו והודיעונו כל דבר על מתכונתו אשרי השוקד על דלתי ספריהם יום יום. ואם זה מצוה וחובה לכל אדם על אחת כמה וכמה החוב' והמצו' כפול' ומכופלת לאשר

לסאן ערבי

נפסהו פי כל לירא ולילא וישוף האש צדר מנהו פי דאך ﭏנהאר, ויצוור קבאﭏת עיונהו כאינהו ואקף קדאם אללה ברוך הוא אלדי יערם בגמיע אסראר ﭏדכלאניין ולם יכפאה שיין, ואידה ישוף נפסהו ﭏדי גרט פי שיי או אתעמד פי שיי פי דאך ﭏנהאר, פי ﭏחין יתוב וירגע עליה מן גוארק קלבהו ﭏדכלאניין חתא ﭏדי ﭏלה ברוך הוא ישהד עליה ואנהו בתאבת נאדם וראגע, ויקבל עלא נפסהו ﭏדי לם ירגע אכתר למא צדר מנהו, ויסתקר כדאלך בפמהו קדאם ﭏלה ברוך הוא באלפעד או ﭏכלאם או ﭏתכמאם ﭏדי גפר או אתעמד פיה ותתקבל בדאך תובתהו, ותנצאף

הסכמה

לשון הקדש

לאשר הוא **בער תשובה** להבין ולדעת דרכי התשובה מוצאיה ומובאיה כי בזה ישכיל וידע חפץ ה' ורצונו ומה ה' אלהינו דורש ממנו ליראה לשמור ולעשות. וכבר נר המזרח ואור המערב הנשר הגדול בעל הכנפים אשר אור תורתו וחכמתו מלאה הארץ הוא הגאון רבינו הקדוש **הרמב"ם** ז"ל בספרו הנורא **יד החזקה** אסף וקבץ אבנים טובות ומרגליות כל **הלכות תשובה** ותנאיה וישת לו שערים שער לבדו עד כי כמעט לא הניח פנה וזוית אשר לא דבר בה בשפה לחה זכה ונקי' כמבואר לכל קורא דבריו בשום לב השכל ודעת. אך לא כל אדם יכול ליהנות ממאורו כי הספר הנורא הזה גדול הכמות והאיכות

ואינו

לסאן ערבי

ותנצ'אף ﭏנשמה מתעהו , ותאבת אלדי כיף יסאנס בנאדם נפסהו כל לילא בהאד ﭏשיי , מן וקת לוקת ילקא נפסהו ינצאף ויטהר ויעלא מן דרגא לדרגא ויתלבבס ברוח ﭏקדושה חתא ﭏדי יכון ואחד מן ﭏצדיקים ולחסידים וכמה מביין בﭏתטויל פי ﭏזוהר הקדוש זיע"א קוות נפיעת האד ﭏסנאסא ﭏעזיזא ; ויסתממאו אלנאס אלדי יסתאנסו בדאלך באסם „מארי דחושבנא" , [ע"ש] : לאכן מן גיהא אוכרא תמא עטרא והייא ﭏדי כל בנאדם ובנאדם יעגבוהו פעאילו ולם יתביין להו שיי מן ﭏעיב אלדי הווא יפעל , לנהו אליצר הרע יוורי להו ﭏצראם צוו וﭏצוו

ג'לאס

הסכמה

לשון הקדש

ואחינו מלוי ביד כל אדם
ורק ה' מתיר וסני זוכים
לקנותו . וגם זה הנמלא
אתם לא בכל עת יכולים
ליהנות ממאורי אור תורתו
כי הוא בתבנית גדול ורוב
אחינו עם ה' טרודים
המה ועסוקים על המחיה
ועל הכלכלה להביא טרף
לביתם ואף אם המלא ימלא
בין הדבקים איזה עת וזמן
מלומלם לא יוכלו לפתוח
ספר גדול ורחב ידים כזה
בשוקים וברחובות ובפרט
כי רוב אחינו (בגלילותינו)
הם המדברים רק בשפה
הערביה המתהלכת והיה
להם ספר זה כספר החתום
כי

לסאן ערבי

צלאם , ולם תמא חדא
תנייא דדי ביהא יפיק
אבנאדם ויעקד תנאיארת
שעדל ואחק כוף אדלה
וטאעתהו , אן כאן בקראית
אלתורה , ובאלמכצץ
קראית אלסדאדר אלדי
יתכלמו פי אלאדב
ואתרבייא ואתפייק וסיאדנא
עליהם אסלאם לדאים
יצפפיו ויביינו ויאללפו
סדאדר ופיהם יערפונה כל
מא פיה מן אלצואב
לידאום בנאדם עליה .
וכדאך כל מא הווא מן
ארעיב ואלכטא ליבעד בנאדם מנהו , ובהארא
מלזום עלא כל בנאדם לירצם וקת פי אליל
ופי אנהאר ליקרא פיה כלאם מוסר אדב
ותרבייא חתא אדי יבון עקלהו פאיק ועאלם
במה ילזמהו , ומה יטלב אלה ברוך מנהו
ובכצץ אבנאדם אדי הווא כאן גאפל וגאלט
ופאק בדאלך ורגע בתשובה אדי הארא יתאבת
ילזמהו

הסכמה

לשון הקדש

זעל קן קס והתעודד ידידינו כר חכהן וכר חוריין חכם לבב יתר חוכב. ה' הכולל חור גולל מור"ק טהור כמוהר"ר משה הכהן הי"ו וויליה לחור הספר הנכחי אמת ואמונה חסר יכיל ב' ספרים שה מלדו האחד שערי תשובה והוא כל הלכות תשובה לרבינו הרמב"ם ז"ל ועוד סת עליו נוספות בדבר הלמד מעניינו מדברי הרמב"ם ז"ל עלמו בספרו יד החזקה פרק י"ח ופרק י"ב מהלכות מלכים ומלדו הח' ביבאן אתובה ביחור מספיק „לשערי תשובה

לסאן ערבי

ילזמהו מהפצה כבירא יאסר רבמא ירגע לחצ'תהו צ'אוורא וצ'מחפצה לאכתר כבירה הייא צ'קראיא פי סדאדר צ'מוסר. ומן צאבק כאן צ'סייד צ'פציל צ'עאלם צ'משהור צוו אל־דניא וסאסהא צ'גאון אלקדויש רבינו משה בן מימון ז"ל פי כתאבהו צ'מוכוף וארעגיב אל־מתסממי יד החזקה פי חצא מן צ'חצץ גמע וחצצר גמיע צ'דינים מ ת ע אל־תשובה וצרוטאתהא בלסאן כפיף ונציף, וסממאה הלכות תשובה, ולאכן האד צ'כתאב צ'מקרדס קליר מן יקוזא עלא שריאנהו, ומן דאך צארת צנפיעא מנהו גיר ללבעץ נאס פקט, ובכצץ צ'די האד אלכתאב כביר יאסר וכתרת אכואננא לאהיין פי צשואק ואלחוארי פי כדמתהם אן כאן הייא צנעא או סבב וביע ושרא, ולם ינגמו ישופו בעץ וקרת

הסכמה

לשון הקדש

תשובה" בלשון ערבית קלה כפי השפ' המתהלכת בקרב הארץ בינינו וידפיסיהו כלו קטן בכמות באותיות אשוריות למען ישאהו איש איש בחיקו והיה עמו וקרא בו בשבתו בביתו ובלכתו בדרך בשכבו ובקומו . כי גם בעת היותו טרוד במלאכתו משאו ומתנו להביא טרף לביתו בלי תפונה כי יכול לנמנם איזה זמן ועת מעתותיו היקרים אם מעט אם הרבה ובין הדבקים יתן בו עיניו ולבו למען לא יפתהו יצרו הרע וכאשר כוחת הודיעונו אכותינו

לסאן ערבי

צגיר או כביר ליקראו פי דאלך פי וצט דאשואק ואכתר מן דכל אדי כתרת אלואננא פי האדו דברור לם יפהמו בלשון הקדש ושלוגא לאכתר כארגא הייא דלוגא דערבייא , ומן דאלך צארת קראיתהם פי דכתאב למד' קלילא יאסר :

ומן גמיע האדו דסבאב קאם ונגר ידידינו בר אוריין ובר אבהן , חכם לבב יתר חובב הרב הכולל אור גולל , מזר"ק טהור כמוה"ר

ר' משה הכהן הי"ו וטבע האד דכתאב דעזיז דדי סממאה באסם **אמת ואמונה** והווא יגמע זוז סדאדר מן האד אלגיהא **שערי תשובה** ופיה גמלת „הלכות תשובה" להרמב"ם ז"ל וזאד פיה דפצל חדאש ושפצל תנאש מן הלכות מרכים להרמב"ם ז"ל הנז' ומן דגיהא דתאניא **ביבאן אלתובה** והו תביין ותפסיר גמיע סא

הסכמה

לשון הקדש

אבותינו הקדושים רז"ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ופי' המפו"ל דהיינו ללמוד ספרי המוסר והירא' כי אז יכנע לבבו ולא ישוב עוד לכסלה והאיש השוקד יום יום בספרי המוסר והיראה בעין קודרת. עיניו יחזו כי יום יום מתווסף בקרבו רוח קדוש' רוח טהרה ויראת ה' עדי בואו אל המטר' והכל וחי לעולם חיים נצחיי' לעולם שכולו טוב לעולם שכולו ארוך : הנה כי כן איכם המלוה אחינו בית ישראל לקבוע

לסאן ערבי

„מדכור פי „שערי תשובה" בלוגא צערבייא צֹארגא לסאן כפיף ומפהום, וזאד טבע האד לכתאב בצורת סידור צגִיר לדמת יכון סאהל עלא כל חד קימאנהו וחטטאנהו פי צמכתוב ויכון מעאה ויקרא פיה וקת קעאדהו משיאנהו רקאדהו וקומאנהו, ומן גִיר שך אדי חתא צֹבנאדם צדי הווא משגִול כתיר פי כֹדמתהו יגנגם ישוף שוייא וקת פי כל יום ופי כל לילא בין צֹכֹדמאת וצֹשגִאל אלדי

ענדהו ויכון יקרא פיה ומן דאך לדאים יכון צֹיצר הרע מכצור ולם יתקווא עליה וכמא קאדו אסיאדנא עליהם צסלאם „אידא שפת איצר הרע גאייך ליתגִלגב עליך אגִבדהו לבית המדרש" ותמא תקרא פי סדאהר צֹמוסר וינכצר גִהדהו ותכֹלץ מנהו וגִמיע צֹדי ידאום עלא דאך תאבת יכון דאיים הווא ימשי והווא יצווא ויפתח לו צֹלה

הסכמה

לשון הקדש

לקבוע עתים ללמוד בו מידי יום ומידי לילה ובפרט בשבתות וימים טובים ללמדו מראשיתו עד אחריתו כפעם בפעם עד כי יהיו דבריו קבועים בלב הקורא ובדעתו תמיד ולא ימושו ממנו לעולם. וכזאת וכזאת הננו מזכירי' ומזהירים לבלתי ישיג איש את גבולו בסוס לד ואופן כאשר מודעת זו אומר איסור זה מדינא דאורייתא שתתעלה ומדינא דמלכותא יר"ה. והאיש אשר יעשה כזדון

לסאן ערבי

ב"ה עקלהו ויחפצהו מן גמיע גׄנרט וגׄדנוב ויכון ימשי ויעלא מן דרגא לדרגא חתא אלדי ינגׄ אחייא גׄראימא והייא חיארת עולם הבא עולם הנצחיי׳ אלדי לם תמא מעאה מות ולא ופיאן לדואם:

ודלחין מרגׄוב מן אכׄואננא צׄאר ישראל ליכונו ירצמו אוקאת ללקראיא פי האד גׄסידור סווא פי גׄנהאר סווא פי אליל ובכׄצץ פי שבתות וגׄעיאד ויקראוהו מן אוולהו לאכׄרהו מררה פי מררה חתא אלדי יכונו גמיע כלאמהו מרצמין פי קלבהם ועקלהם ללא יזולו מנהם ללדואם, וכדאך נערפו לכל מן יראגׄע כלאמנא הארא ואנהו תמא מנע קויי וחראם יאסר עלא גׄדי יכון סבב פי טבעאן האד גׄסידור מן גׄיר אדן מולאה לנהו חקוק גׄמטבועארת מחפוצׄא למאולידהא סיוא מן גׄדין תורה שתתעלה.

סיוא

הסכמה

לישון הקדש

בזדון לבלתי שמוע אל דברינו זה חטאו ישא האיש ההוא וכל ישראל נקיים. וכפינו פרושות השמי' אנא ה' זכור לאברה' ליצחק ולישראל עבדיך וקבץ שה פזורה ישראל על ארצנו ועל נחלת אבותינו ובא לציון גואל. לקבץ גלות אריאל. ונקומה ונעלה בית אל. שם נזבח' זבחי צדק תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן. וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשני' קדמוניות

לסאן ערבי

סיוא מן אדולא יר״ה ומן יכאלף תנאלהו אעקובה ודנבהו יקבל הווא וחדהו וג׳מיע ישראל נאג׳יין ונסתרג׳או ונרג׳בו לאלה ברוך הוא אן יפתכר לנא עאהד אבאתנא אברהם יצחק ויעקב ויג׳מע ג׳מלתנא לארצנא אמקדסא ציון וירושלים ויג׳יב לנא א משיח עלא קריב ויבני לנא בית אמקדש וכמא אועדנא פי תורתו הקדושה ועלא יד ג׳מיע אלאנבייא

והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד במהרה בימינו אמן:

ב״ד הרועים לצאן קדשים פה אי ג׳רבה יע״א. הכו״ח לכבוד התורה ולומדיה ביום ז״ך לחדש שבט ש' העת״ר לנו ה':

הצעיר **זקן משה מאג׳וז** ס״ט . ע״ה **יוסף ברבי** ס״ט

[מקום החותם]

ע״ה **ציון די שושן כהן** ס״ט . ע״ה **מרדכי כמוס אמייס** ד״ר **יצחק כהן** ס״ט.

גם אנכי באתי על החתום לכבוד התור' ולומדיה ולכבוד בני ווידי״ן המו״ל הרמ״ך נר״ו. נאם הרועה לצ״ק פה עיר **זרזים** יע״א

ע״ה **שלום הכהן** סיל״ט בן הרה״ג **מהר״ם הכהן** זצ״ל

מפתחות

פרק ראשון

שערי תשובה

דף ח' ע"ב מבאר מעלת התשו'
ומהו וידוי דברים , והחוטא
שהביא קרבן , והחוטא שפרע ,
ושעיר המשתלח על מה מכפר ,
ועבירות שמתכפרין בשעתן :

ביכאן א'תובה

דף ב' ע"א . יפאהם ל'נא
דרגת אלתשובה
ויפסר האש הווא
לאסתקראר , [וידוי
דברים] וד'י ג'פל ויג'יב קרבן האש ילזמהו אכתר
וד'י עמל צ'רר לצאחבהו וכ'ללצהו האש ילזמהו
אכתר , וקרבן שעיר המשתלח עלא האש יג'פר
וד'נובאת ד'י יתסאמחו ללראג'ע מן ג'יר תעטיל .

פרק שני

דף ד' ע"ב . מבאר אם צריך לפרסם
עבירות שבין אדם למקום ,
ובאיזה זמן יותר התשובה מקובלת
ושצריך להתודות ערב יום הכפורים
קודם שיאכל , ודברים שבין אדם
לחבירו אין יוה"כ מכפר , וסדר
בקשת מחילה מחבירו .
דף

דף ז' ע"א יפאהמנא
אידא ילזם ללראג'ע
ליביין דנובאתהו אלדי
כ'טא ודנב ביהם , ופי
אמא הווא וקת אכתר
מקבולה א'תשובה , וד'י יצטחק ליסתקר ע'א
דנובאתהו פי ערב כפור הבל צמאכלה , והאש
הומאן ד'נובאת ד'י כפור יג'פר עליהם , וכיפיית
טלב ס'סמאח מן צאחבהו אידא כ'טא להו .

דף

מפתחות

פרק שלישי

שערי תשובה

דף ט' ע"ב מבאר מי שחטא לחבירו ומת חבירו, ומי נקרא צדיק או בינוני או רשע, ומי שניחם על המצות ותוהא על הזכיות, ולמה תוקעין שופר בראש השנה, וכל מה נאמר מעביר ראשון ראשון, וחסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא ומי ומי אותם שאין להם חלק לעולם הבא, ומה הן האפיקורוסים והמומרים והמוסרים, ומה הוא המגלה פנים בתורה שלא כהלכה.

ביאן ﭏתובה

דף י"ד ע"א. יפאהמנא אידא בנאדם כטא לצאחבהו ומאת צאחבהו כיפאש יתמששא, והאשכון הווא אלדי יסתממא „צדיק" אוולא „בינוני" אוולא „רשע", ועקובת ﭏבנאדם עלא ﭏמצות ﭏדי עמל, ועלא האש נטלקו השופר פי „ראש השנה". ועלא האש אתוקאל מעביר ראשון ראשון, ודי חסידי אומות העולם יאכדו חצצה פי עולם הבא, והאשכון הומאן ﭏדי לם ענדהם חצצא פי עולם הבא, והאשכון הומאן ﭏדי יתסממאו „אפיקורוסים" „מומרים" ו„מוסרים" והאשכון הווא ﭏדי יתסממא „מגלה פנים בתורה שלא כהלכה".

פרק רביעי

דף ט"ז ע"ב. מבאר ארבעה ועשרים דברים המעכבים את התשובה :

דף כ"ג ע"א. יפאהמנא ארבעא ועשרין חאגא ﭏדי יעטטלו אלתשובה עלא אלבנאדם.

דף

דף

פרק חמישי

שערי תשובה

דף כ' ע"ב . מבאר שהבחירה היא ביד האדם ויתן מופתים וראיות :

ביבאן אלתובה

דף כ"ט ע"א . יפאהמנא אלדי אלתכייר ביד אלבנאדם אידא יחב ימששי נפסהו פי אלמליח או לא . ויגיב ביינאת לדאלך .

פרק ששי

דף כ"ג ע"ב . מבאר כמה פסוקים הצריכים הבנה בענין הנז' ושיש חטא שנפרע בעוה"ז , ויש חטא שנפרע בעוה"ב , ויש חטא שנפרע בעוה"ז ובעה"ב :

דף ל"ג ע"א . יפסר פסוקים יאסר אלדי ילזמהם תפהים פי דאך ואלדי תמא דנוב אלדי כלאצהו פי עולם הזה , ואלדי תמא דנוב אלדי כלאצהו פי עולם הבא , ואלדי תמא דנוב אלדי כלאצהו פי עולם הזה ופי עולם הבא .

פרק שביעי

דף כ"ו ע"ב . מבאר איך יתנהג הבעל תשובה , ושצריך תשובה לעבירות בין שיש בהם מעשה בין שאין בהם מעשה , וכמה מעולה מעלת התשובה :

דף ל"ח ע"א . יפאהמנא כיפאש יתמששא אלראגע בתשובה ואלדי יצטחק רגועותובא סוא מן אלדנובאת אלדי פיהם פעל , סווא מן אלדנובאת אלדי ליס פיהם פעל , ויפאהמנא קדאש מליחה דרגת אלתשובה .

פרק שמיני

שערי תשובה

דף ל"ח ע"ב. מבאר איזהו שכר הצדיקים ופירעון הרשעים ושאין גוף בעוה"ב ולא אכילה ולא שתיה, ומה היא הנאת זיו השכינה, ומה היא הנפש והנשמה ומה היא הנקמה האמורה בתורה :

ביבאן אתובה

דף מ"א ע"א . יפאהמנא האש הווא אגר הצדיקים והאש הייא עקובת ארשעים , ואדרי פי עולם הבא לם תמא גוף וגססא ולא מאכלא ולא שרב , והאש הווא תפסיר „זיו השכינה" והאש הווא תפסיר נפש ונשמה והאש הייא אנקמה אמוקולה פי התורה .

פרק תשיעי

דף ל"ו ע"ב . מבאר פסוקי התורה בענין הברכות והקללות וכיוצא בהן :

דף נ' ע"א . יפססר פסוקים יאסר פי התורה פי ענין אברכות ואקללות ומא ישבאה דאך .

פרק עשירי

דף ע"ל ע"ב . מבאר שמלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד ליושנה, ושזה מפורש בפסוקי התורה ודברי הנביאים פה אחד, ודין המשיח האם צריך לעשות אותות ומופתים :

דף נ"ב ע"ב . יפאהמנא אדרי מלך המשיח מסתעד ליוקף וירגע צלטנת בית דוד אכתר כיר מן צאבק , ואדרי האדא מביין פי פסוקי התורה ופי כלאם אנביאים אכל ואדרי מלך המשיח לם ילזם ליעמל אמאיר ועגאיב .

מפתחות

פרק אחד עשר

שערי תשובה

דף מ"ב ע"ב מבאר שאף בימי מלך המשיח עולם כמנהגו נוהג. ושיעמוד נביא לישראל קודם ביאת המשיח ושבזמן מלך המשיח הוא ייחס את יש' לשבטי':

ביבאן ﭏתובה

דף נ"ג ע"ב יפאהמנא ﭏדי חתא פי איאם מלך המשיח ﭏרנייא תתמשא בטבאיעהא ﭏדי רצם פיהא ﭏלה ב"ה מן וקת ﭏדי ברא כלקהא וﭏדי מסתעד ליוקקף ﭏלה ב"ה לישראל נביא קבל גיאן מלך המשיח, וﭏדי מלך המשיח יעטי ﭏ,יחס" [ﭏ,סרסלא"] לישראל ויביין כל ואחד מן אמא שבט מן השבטים:

פרק שנים עשר

דף מ"ה ע"ב מבאר איך תהיה כוונת העובד להשי"ת והעוסק בחכמתו, והמלמד לקטנים או לעמי הארץ ולנשים איך יהיה חינוכם בעבודת ה' ברוך הוא:

דף נ"ה ע"ב יפאהמנא כיפאש תכון ניית ומקצד ﭏבנאדם פי עבאדת ﭏלה ואפעאל ﭏמצות וקראית ﭏתורה, וכיפאש ﭏתדריב ﭏדי ידררבו ביה ﭏצגאר וﭏנסא ומא ישבא דﭏך חתא ﭏדי יכונו יתבתו ﭏמצות ויקראו ﭏתורה למחבבת ﭏלה ברוך כיף לואגב:

הקדמה

יכיר האדם המכיר ויראה **ה**מרגיש כי האיש הנלכד במדת התאוה ותשוקה הנה הוא נלכד בדבר אשר אין תכלית לו כי אם יתאו האדם ויחמוד להיות כליו כלי כסף הלא אחרי השיגו זה יאמר כי בהיותם כלי זהב יותר טוב ואם ישיג גם את זה הלא אחרי כן יאמר כי אחרים עשו אותם מהספיר או מהנופך או מהאודם או מכל מה שאפ' למצוא . ונמצא כי כל ימי הכסיל הזה מכאובים לער יגון ואנחה על מה שלא השיג לעשות כמעשה רעהו ומזה מביא את עצמו בסכנות עצומות ואיומות . ירידת הימים והליכת המדברות למלאת את תשוקתו ותאותו הנכאית . אשר אין כל ערך והכרח אליה ובראותו איזה מעצורים לנגדו או אם יבואהו נזק ופגע בגופו או בממונו יתלונן ח"ו כלפי מעלה וישאל ויתמה על מה ולמה גזר עליו הבורא ככה ומדוע לא עזרו להשיג את בקשתו להרבות מעות למהר להגיע אל תאותו וחמדתו הלזו או לקנות ממנו יין הרבה להשתכר בו ולמלאת את תאותו וחשקו אשר אין כל הכרח ותועלת למו ואולי המה לנזקו ואבדן גופו ונפשו ומזה יבוא לגנות את הזמן והמציאות כפי חסרון דעתו וידיעתו :

אולם החכמים האמתיים יודעים ומכירים כי הבורא ברוך הוא ברא את עולמו בחכמה נפלאה אין קץ לה ואין תכלית ואינם מבקשים ודורשים רק ההכרחי . כי כל במה אשר יתאוה האדם למה שאינו מן ההכרח יהיה הענין יותר קשה וכבד ויכלו הכחות במה שאינו הכרחי ואז לא ימצא גם ההכרחי אך בשום לב רק על ההכרחי לבד ימצא תמיד עזר מהאל ברוך הוא . הלא תראה כי האל ברחמיו הרבים בהמציאו את עולמו המציא בה הדבר הנחוץ והיותר הכרחי באופן היותר קל ומצוי . וכל במה

אשר

הקדמה בֹּעֹרבי

כיף יתפֿאהם צֿכנאדם ויחט עקלהו באלתתכית
יישוף אדי ראנסאן אדי אתמללך כטביעת
טֿשֿאהוא וצֿשתיאק , הווא מסתמללך בשיי אֿדי
לים להו חדאדה , לנהו אידא ישתהא אכנאדם
ליכונו אמאענהו אמאען פצֿא , לא שך אן בעד
מא ילחק דאך יקול כיר לוכאן יכונו דאחב ,
ובעד מא ילחק דאלך יזיד יקול לוכאן יכונו מן
אגנאס צֿאחגאר אכתר כיר, וכמה תמא עדדת
נאס חצלו עלא דאלך, וצאר האד ארגאהר
גמיע איאמהו בעֿדאב חצרה והנהיד עלא אדי
לם לחק שיי אֿדי לחקהו צאחבהו , ומן דאלך
יגיב נפסהו פי בקאיע מתאע צֿרוריאת כבאר ,
יאהבט פי צֿבחור , וימשי פי צֿברור , ודאלך
ליחצל שאהותהו אגאהלייא ואידא ישוף בעד
שיי מאנע להו מן לחק מקצדהו או אידא
ילחקוהו עדת צֿרוריאת במאלהו או בבדנהו ,
יציר ילום עלא מה חכם עליה אללה ברוך הוא
ויסתעגב עלא האיש לם לחחקהו אמולא
ליגמע מאל כתיר וגזיר ליחצל עלא מקצודהו
צֿמד׳ , או לדמת ישרי מן דאלך שראב יאסר
וישכר כיף גרצֿהו ורצֿאה , ופי צֿחט לם תמא
פי גמיע מא קצד חתא זנם ישיי לאזם ווכיר ,
ויציר

הקדמה

אשר ימעט ההכרח בו יהיה יותר מעט ויותר קשה למצאו. למשל
הנה לפנינו שלשה סוגים הכרחיים מאד והם האויר. המים
והמזון. וכאשר נתבונן במציאותם נראה כי הדבר ההכרחי יותר
בהם הוא יותר מצוי וקל להשיגו. כי האויר אם יפקד מהאדם,
רק איזה רגעים אחדים קל חיש ימות ויספה. אך המים והמזון
יכול האדם לעמוד בלעדיהם יום או יומים וה' ברחמיו המציא
לנו האויר היותר הכרחיי ביותר זול ומצוי למאד כמעט בלא
כסף ובלא מחיר. וכן המים הם נצרכים לאדם יותר מהמזון כי
כאשר ישתה האדם רק מים גם אם לא יאכל אפשר כי יעמוד
ויתקיים ארבעה או חמשה ימים. אך אם יצמא אל המים תדבק
לשונו לחכו ולא יוכל לאחר כל כך ואם יאחר הרבה יגוע ואיננו.
וה' ברחמיו המציא לנו המים בכל עיר ועיר מדינה ומדינה באופן
היותר זול והיותר מצוי יותר ויותר מהמזון. ועל דרך זו תראה
כי המזון המזין בהצטרכינו את מציאותו עם שאר המותרות נראה
כי ה' ברחמיו המציא בעולם המזונות באופן יותר זול ויותר מצוי
יותר משאר המותרות. כי המוס'ק והצנ'בר והאודם והברקת
ודומיהם אין כל צורך למו לחיי האדם רק לאיזה רפואה ותחתיהם
הלא יעמדו כמה מיני עשבים ועפרים ולכן המצאתו בלתי
מצויים. באופן כי כל ארחות ה' חסד ואמת לנצרי בריתו ועדותיו
וכלם עשה בחכמה במדה במשקל ובמשורה והחסרון לדעת כל
זה הוא רק מצד האדם לחסרון ידיעתו והבנתו (וע' לה' מוסר
השכל בלשון הזה בפ"א משם רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל):

ומלבד כי המדה הרעה הלזו גורמת לאדם לחיות חיי צער ויגון
עוד בה כי היא מעבירתו על דעתו ב"ה כי רוב החטאות
והפשעים יסודתם ועיקריהם נמשכים רק מהמדות הרעות האלו
ונמצא האיש הכסיל הזה מאבד עצמו בשני העולמות העוה"ז
והעוה"ב ולכן לדעתי רבותינו הקדושים במסכת אבות דברו בלשון
כללי ויסתמו „הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן
העולם

ויציר אלדי מקצודהו הווא צרוריתהו והלאכהו מן האד דׄנייא וׄאכׄרה ולאכן האד אלבנאדם גׄאהל יציר יחמק וירעש ויבכׄץ פׄי אד־וקרת ואלדנייא עלא קד נקץ ערפׄהו ופׄהאמתהו :

ולאכן לעולמא אלחקיקיין יערפׄו ויעקׄלו דׄי הקדוש ברוך הוא כׄלק דׄנייא בעלם עגׄיב דׄי ליס להו חדאדא ואכׄר, ולם יטלבו ויגׄריו גׄיר עלא שׄחאגׄא שׄאזומה ללעיסא פׄקט, לנהו אידה יגׄרי בנאדם וישקא ורא אלשׄיי ארפׄאצׄל וליס מלזום ביה, יצעאב עליה כתיר ויופׄא נהדהו פׄי אדׄי ליס מלזום ויציר נאקץ חתא מן שׄשׄיי שׄמלזום, ואמא כיף יגׄרי וישקא עלא שׄאזם יעאונהו אללה ברוך הוא ויעמל לו תנאיארת מתאע תסהיל, וכמה נשופׄו דׄי שׄלה ברוך הוא כיף כׄלק דׄנייא כׄלק שׄחאזא אׄכתר לאזמא בכיפׄייא לאכתר מוגׄודה ולאכתר רכׄיסה. ובקיית שׄאשׄייא דׄי ליסהום מלזומין כׄלקהום בכיפׄייא דׄי ליסהם מוגׄודין והומאן קלאׄ וגׄאיין. וׄשמיתׄ לדאלך נשופׄו תמא תלת חואייג לאזמין והומאן צׄאהוא, [האויר] ואלמא [המים] וצׄקוט [המזון] וכיף נתפׄאהמו מליח פׄי חצׄתהם נוגׄדו דׄי שׄשׄיי שׄלאזם יאסר מן האדו שׄתלאתא אכתר רכׄים ומוגׄוד לנהו אלהוא לוכאן ינקץ מן

הקדמה

העולם כי המדות האלה הם היותר סיבה לאדם לבנות את הפועל ולצאת ממנו אם לרצונו אם שלא לרצונו מצד המכאובים והחולאים הבאים עליו מצד דאגותיו ויגונו וכן המדות האלה הם הם היותר סיבה לכל חטאת ופשע. במה שבין אדם לחבירו ובמה שבין אדם למקום ונגלה הרודף אחרי המדות הרעות מפסיד משני צדדים רח"ל **ובכן** החובה והמצוה על כל אדם לשרש אחרי המדות הרעות האלה ולעקור אותם כי הם שורש פרה ראש ולענה ראשית כל חטאת ותחלת כל מרי. והפרט מפורש להאים אשר לפנים חטא והרשיע ושב מדרכו הרעה כי איש כזה נחוץ מאד לו להבין ולהשכיל את הסיבות אשר היו בעכריו להגזר ולהזהר מהם מן היא והלאה ושב ורפא לו. וכמו שהחולה יזהירהו מאד הרופא מאותם הסיבות הגורמים מחלתו כן הוא ממש בחולאי הנפש נחוץ ומוכרח הבעל תשובה להשמר מכל סיבה הגורמת לו את החטאת והפשע:

והנה כבר מאור הגולה נר ישראל עמוד הימני פטיש החזק הגאון רבינו הקדוש **הרמב"ם** ז"ל בידו החזקה בכמה מקומות הראנו לדעת איך להתהלך במישרים לשמר את דרך עץ החיים הנצחיים ובפרט „בהלכות תשובה" ומיום עמדי על דעתי נכספה כלתה נפשי להיות בידי ספר זה קטן בכמות ורב באיכות למען אוכל להסתופף בצלו ולהגות בו יומם ולילה גם בעת אשר מלאכתי תדרשני כי לא יבצר כי בין הדפקים אמצא איזה עת וזמן ובו אשתעשע בנעם שיח סוד שרפי קדש:

ועתה אודה לאל ברוך הוא אשר עד כה עזרני להוציא לאורה הספר הזה אשר בשם אקראהו **אמת ואמונה** מצדו האחד **שערי תשובה** והוא כולל כל הלכות תשו' עם פ"א ופ"ב מהלכות מלכים בדבר הלמוד מעניינו. ומצדו השני **ביבאן אתובה** מבאר בל' ערבי קל ונקי את כל הכתו' בשערי תשובה

והדפסתיו

הקדמה בערבי

אלבנאדם גִיר ערדת דקאיק פִי אלחִין מן גִיר
עטלא ימות צבנאדם ויופא , ואמא צמא וצקוט
יקצר צבנאדם יעיש בגִיר ביהם נהאר או נהארין
ונשופו אלדי אללה ברוך הוא וגד אלהואא
בכיפייא לאכתר מוגודה ולאכתר רכיסה יאסר
והתקריב צאר צהוא כאנהו בגִיר חתא זנם דפוע
שיין ומן תחתהו נשופו צמא צדי הווא לאזם
ללבנאדם אכתר מן אלקוט לנהו כיף ישרב
בנאדם גִיר צמא פקט יקצר יעיש ארבעא כמס
איאם ולו לם יאכל שיין , ולאכן כיף יעטש
אלבנאדם ילסק לסאנהו פִי חלקהו ולם יקצר
יתאככר אן כאן וקת צגִיר ואידה יוצל צוקת
צמלזום ביה כתיר ימות בצעטש ונשופו צדי צמא
כלקהו צלה ברוך הוא פִי כל מכאן בכיפיא
לאכתר מוגודה ולאכתר רכיסה אכתר ואכתר
מן צקוט ועלא האד צמיזאנייא נשופו כדאך צדי
כיף נקוומו ונווזנו צחואיג צדי יקווטו מעא בקיית
צ חואיג צדי הומאן פאצלין וליסהום מלזומין ,
נשופו צדי צקוט הווא צכתר רכים ואכתר מוגוד
מן בקיית צחואיג , לנהו צמסך וצענבר ובקיית
צחגאר צתמינא ומא ישבאהם לם פיהם לזום
ללחייא גִיר פִי בעד אוקאת ילזמו ללדוא פקט
וקבצתהום תמא עשובאת יאסר וגנאם מן צתראב

הקדמה

והדפסתיו כלו באותיות אשוריות ובתבנית קטן למען ירוץ הקורא בו בכל עת וזמן. והיתה לו נפשו לשלל להנצל מתעתועי הזמן והבליו וללכת בדרכי התורה ונתיבותיה להסתופף בצל שקים חיים ומלך עולם. ובזה הנני מקוה כי ספר זה ימצא לו מהלכים בין כל אחינו בית יש' הקרובים והרחוקים כי הוא דבר השוה לכל נפש. וכפי פרושות השמים לאל הצוגה לקבץ פזורנו על הר הקדש ציון קרית מועדינו ושבו בנים לגבולם בביאת הגואל. משיח יש'.
והיתה לה' המלוכה במהרה בימינו אמן:

הבו"ח ביום הראשון לחדש הראשון הוא חדש ניסן שנת העת"ר לנו ה'. ע"ה **משה הכהן** ס"ט:

זכרון בספר

אסיאדנא עליהם שלאם עררפונא [ברכות דף כ"ד] שדי חין מרץ' רבן יוחנן בן זכאי דכ'לו תלאמידהו קדאמהו וחין שאפהם נאר יבכי וכיף נשדוהו האש שסבב קש להום לא שך' אן לו ירפ'עוני קדאם בנאדם שדי הווא נלטאן שדי ליום הוני וג, ל'וה יליר פ'י שקבר ואידא יחמק עלייא חמקתהו לים תדום. ואידא ירבטני רבטתהו לים תדום ונקל'ר נטייב להו כ'אטרהו ומעא האדא גליר נבכי. ודלאחין שדי ראפ'עינני קדאם נלטאן ג'מיע שלאטין הקב"ה שדי הווא חיי ותאבת ללדואם ודאים ואידא יחמק עלייא חמקתהו ללדואם ואידא ירבטני רבטתהו ללדואם ולם נקל'ר לנטייב כ'אטרהו וזיאדא שדי תמא קבשתי זוז תנאיאת ואחדא לגן עדן וואחדא לגיהנם ולם נערף פ'י אמא מנהום ירפ'עוני פ'כיף לם נבכי?. ונאחב שקלב כיף יתפ'אהם קלבו יננלר וירג'ע בתשובה ויתפ'כר קוות שלה ב"ה וקל'רתהו שדאימא וינל'ל'ף' קלבהו ופ'עאילהו קדאם שלה ויתבבת מה קש שפסוק שויתי ה' לנגדי תמיד. מענאה יחסב נפ'סהו דאים כאינהו ואקף' קדאם הסי"ת ובדשך יכון דאים יבעד מן שדיני ויקרב ויג'רי ורא שמליח ושטייב:

אלדי יקוּמוּ מקאמהם , ואלכתצאר אלדי גמיע מא
כלק אללה ב"ה פי דנייתהו כלהום במיזאן קויי
חק ופצל ודאך מפהום לכל מן יתבבע כוף אללה
וטאעתהו ויתבבת פי כל חאגא באלתדקיק ואידא
ינצר אלבנאדם בעין כצוציאת יכון יערף אלדי כל
דאך גיר מן צגר עקלהו ונקץ פהאמתהו .

ומן כלף אלדי אלטביעה אלדונייא טביעת אלשהוא
ואלאשתיאק תסבב לבנאדם ליכון עאיש עישא
משומא עישת אלעדאב ואלנכד , כדאך תזיד תסבב
להו אלמוכלפא ואלמועאציא עלא מא אוצאנא
אללה ב"ה לאין כתרת אלמוכלפאת ואלמעאצי יגיו
וינגבדו גיר מן אלטבאיע אלדוניין והומאן אלסאס
ואלעמדא לכל מועאצייא ומוכלפא , ויציר האד אל
אנסאן אלגאהל כאצר אלגוז דניאת האדי ואל
אכרא ועלא האדא קאל אסיאדנא פי אלפרקי
אבות הקנאה התאוה והכבוד מוציאין את האדם
מן העולם מענאה טביעת אלנגרה אלדי יחב ליכון
מתל צאחבהו , וטביעת אלשאהוא , אדי יחב יתמם
שאהותהו וגרצהו , וטביעת מחבבת אלוקאר אלדי
יתמננא דאים באש אלנאס יוקקרוהו ויקצרוהו
האדו אלתלאתא הומאן אלסבב פי הלאך בנאדם
וכרוגהו מן אלדנייא האדי והייא עולם הזה , ואל
אלדנייא אלאתייא והייא עולם הבא , ומן דאלה

תכלמו

תכרמו סיארנא בג׳מלא ולם ביינו עלא אמא רנייא כראמהם לנהו פי ג׳חקיקא ד׳רניאת ד׳תנין מג׳מועין פי כראמהום :
ובהארא מלזום עלא כל בנאדם ריקלרע ערוק האדו ג׳טבאיע ד׳רונייז הומאן ותואבעהם ויציר כל יום יוזן רבכמא פצל פיה שיי מנהם חתא יופאהם בג׳תמאם וכמא בייננא ד׳רי האדו הומאן אוול כל מוכ׳ספא ובדו כל מועאצייא ; ואידא אסתמלך ביהם ג׳בנאדם צאר כאצר חיאתהו ונפסהו בכאמל , ואידא האדה שיי מלזום עלא כל בנאדם ובנאדם , אכתר ואכתר מלזום עלא ג׳אנסאן ד׳רי כאן צאבק מן ד׳כאטיין בג׳לט או בג׳מתעמד ורג׳ע ותאב וצאר „בעל תשובה" ליכון יכ׳מם ליל ונהאר חתא יקטע אתר האדו ג׳טבאיע בג׳כמאל מן גיר תאכ׳יר ועטלא , לנהו האדו אלטבאיע הומאן ד׳רי כאנו להו סבב פי ג׳כ׳טא ואידה יעקקב שיי מנהם מלססק פיה יציר יג׳בדוהו וירצוהו לתנאיאתהו ג׳אוולין ודאלך ישבאה לאנסאן ד׳רי הווא מריץ ב„מרץ ד׳ברן" בג׳נס מן ג׳נאס ג׳מראץ ד׳רי כיף יג׳יב ג׳טביב אקבל כל שיי יווציה ליסתחפץ מן ג׳סבאב ד׳רי ג׳אבוהו ללמרץ ואידא לם יכון דאך ולו יעמל להו ד׳רוא צאר סאהל יאסר לירג׳ע למרצהו . וכדאך יכון

הקדמה בﭏערבי

פי „מרץ ﭏנפס" ﭏדי אידא לם יסתחפץ מן ﭏסבאב:
יכאף רבמא ירגע לדנבהו וכטאה ﭏאול, ובאל
אסתחפאץ מן דﭏך יציר מתצממן ומתהני דאים:

וצאבק ﭏעאלם ﭏעגיב ﭏסייד ﭏפציר צוו
ﭏדנייא ﭏגאון רבי׳ הקדוש הרמב"ם ז"ל פי כתאבהו
אלדי סממאה **יד החזקה** פי בקאיע יאסר
אתכלם מליח ועטאנא ﭏדווא פי „מרץ אלנפס"
ועללמנא תנאיאת ﭏאסתחפאץ מן כל טבע דוני
ליכון אלבנאדם מתמששי באלעדל ואלצואב
חתא ילחק כוף ﭏלה וטאעתהו, ויזכא ללחייא
ﭏדאיימא פי ﭏדנייא ﭏדאיימא, ובﭏ מכצץ ביין
ופסר דﭏך פי „הלכות תשובה" ותם וררא לנא
כל מה הווא לאזם ווכיד וצאבק כנת מסתרגי
ליכון בידי סידור כיף האדה מטבוע בציפת
סידור צגיר לדמת ﭏקראייא פיה כל וקת אלדי
נלקא בעץ ראחא לנהו ולו ﭏדי כדמת בנאדם
תטלבהו לתאכד יאסר מן ﭏוקת, עלא כל חﭏ
כיף יחט בנאדם באלהו לאבד ילקא שוייא וקת
זאדה ללקראייא, ודלחין ﭏשכר וﭏמדח לﭏלה
ברוך הוא ﭏדי עאונני וטבעת האד לסידור
ﭏדי סממיתהו „אמת ואמונה" ודאכלהו זוז
סראדר מן אלגיהא האדי „שערי תשובה" והווא
יגמע גמלת „הלכות תשובה" מעא ﭏפצל חראיש

ותפצר תנאן מן הלכות מלכים להרמב"ם ז"ל.
ומן האד גיהא „ביבאן התובה" והווא תביין
והפסיר באלוגא אלערבייה אל כארגא ביננא
גמיע „שערי תשובה", וטבענאה בחרוף כסאן
ובכיפייא צגירה לדמת יכון סאהל ומוגוד פי יד
קארי פי כל וקת ופי כל מכאן, ובדאך תתכלץ
אלנפס מן מכארב אליצר הרע וגלטאת אוהת.
ונכונו נתמששאו פי תנאית התורה המקדדסה
ווצאייתהא המצואבין, ונתצללו תחת צל אלדה
ברוך הוא החיי הדאיים, ונסתרגאו כדאך אן
גמיעאכואננא צאר ישרא ירצמו אוקאת ליקראו
פיה, כמה נסתרגאו ונטלבו מן אללה ברוך
הוא אן יגמע גמלתנא עלא ארצנא אלמקדסה
ציון וירושלים ויגיב לנא משיח בן דוד והיתה
לה' המלוכה במהרה בימינו אמן.
הכו"ח ביום הראשון לחדש הראשון הוא חדש
ניסן שנת העת"ר לנו ה' ט"ס משה הכהן ס"ט

שערי תשובה

מצות עשה אחת, והוא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה וביאור מצוה זו והעקרים הנגררים עמה ובגלגה בפרקים אלו :

ביבאן אלתובה

מצות עשה וחדא והייא אלדי ירג'ע אלג'אלט מן דנובהו לקדדאם אללה ויסתקר עלא דנבהו וכיאן האד אלמצוה ואל־ חאראכאת אלמתעלקין פיהא יג'יו פי אלפצאל אלאתייא:

ע"ה **משה הכהן** ס"ט

שערי תשובה

והוא „הלכות תשובה״ להנשר הגדול גאון הגאונים
הרמב״ם ז״ל :

פרק ראשון

א] כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני הא׳ ברוך הוא שנאמר [במדבר ה׳] איש או אשה כי יעשו וגו׳ והתודו [שם] את חטאתם אשר עשו, זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה. וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח, וכן בעלי
חטאות

ביבאן אלתובה

והו תעריב אלדינים מתאע אלתשובה ואלרג׳וע כמה פ׳י
„הלכות תשובה” אלדי אללף אלגאון אלכביר אלסייד
הרמב״ם ז״ל

אפצל אלאול

א] גמיע אלמצות אלדי פתורה סיוא אלמצות אלי מתסמיין „מצות עשה” והום אלדי מתלזם ביהם בנאדם באפעל סיוא אמצות אלמתסמיין „מצות לא תעשה” והום אלמצות אלדי מתלזם בנאדם באלמנע ללא יפעל ישי מנהם, אידה כֿאלף בנאדם ותעדא אטריק פי אחדא מנהם סיוא מתעמד סיוא גׄאלט, אידה ירגׄע בתשובה מן דאלך מלזום באלסתקראר לקדאם אלמולאה צבחאנהו מתל מה קאל אלפסוק איש או אשה כי יעשו וגו׳ והתודו את חטאתם אשר עשו מענאה אידה ראגׄל או מרא כֿאלפו ועצאו עלא בעד

אלמלום

חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להם בקרבנם עד שיעשו תשובה ויתודו וידוי דברים שנאמר [ויקרא ה] והתודה אשר חטא עליה, וכן כל מחויבי מיתות בית דין ומחויבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אעפ"י שישלם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר [במדבר ה] מכל חטאת האדם:

ב] **שעיר** המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישרא' כ"ג מתודה עליו על לשון כל ישרא' שנא' [ויקרא ט"ז] והתודה עליו את כל עונות בני ישרא', שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות, בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה בין שהודע לו בין שלא הודע לו הכל מתכפר בשעיר המשתלח, והוא שעשה תשובה אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות, ומה הן הקלות ומה הן החמורות, החמורות הן שחייבין עליהם מיתת בית דין או כרת, ושבועת שוא ושקר אע"פ שאין בהן כרת הרי הן מן החמורות, ושאר מצות לא תעשה ומצות עשה שאין בהן כרת

אמצוה כיף ירגע מלזומין בׄאסתקראר קדאם
אׄמולאה צבחאנהו עלא אלדנב אׄדי צאר להם
והאד אׄאסתקראר הווא מצוה מן "מצות עשה„
והאדה לסאן לאסתקראר "מסתאערף האנא
קדאמך יא אׄלה ואנהו כׄטית ועווגׄת ותעמדרת
ופׄעלת, כדא וכדא, והאנא דלחין נאדם
ומתחשם מן אפׄעאלי וללדואם לם נרגׄע להאד
אשיי„ האדה הווא אסאס מתאע אלאסתקראר
ולאכן כל מה יכתתר בנאדם פׄי אסתקראדהו
ויטוול פׄי דאׄך אכתר מליח, וכדאלך אׄדי כאן
יתלזם בׄאקרבן אמתסמי „חטאת" או אלמתסמי
„אשם" פׄי וקת אׄדי יגׄיב אׄקרבן עלא גׄפׄלתהו
או עלא אסתעמאדהו לאבד להו אן ירגׄע
מן אפׄעאלהו ויסתקר בׄאפם בׄאׄ שיי אלדי
מצא מנהו ויתוב עליה מתל מה קׄאׄ „אׄפסוק"
והתודה אשר חטא עליה מענאה ויסתקר עלא
אׄדי כׄאׄף ודנב ביה. וכדאׄך גׄמיע אלדי
אתלזם בׄאקטל עלא יד אׄסנהדרין או אלדי
אתלזם בׄאמלקות מה יתסאמח דנבהם ענד
אׄלה צבחאנהו אׄא אידא יתובו עלא מה צדר
מנהם ויסתקררו דנובאתהם. וכדאׄך אׄדי הלך
וציאע שיי לצאחבהו סיוא פׄי אׄבדאן מתל גׄרח
או גׄירהו סיוא פׄי אׄמאׄ. ולו אׄדי יכׄלצהו פׄי

הם הקלות :

ג] **בזה״ז** שאין בהמ״ק קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה, התשובה מכפרת על כל העבירות אפי׳ רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו, שנאמר [יחזקאל ל״ג] רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו, ועצמו של יום הכפורים מכפר לשבים, שנא׳ [ויקרא ט״ז] כי ביום הזה יכפר עליכם :

ד] **אעפ״י** שהתשובה מכפרת על הכל ועצמו של יוה״ך מכפר יש עבירות שהם מתכפרים לשעתן ויש עבירות שאין מתכפרים אלא לאחר זמן, כיצד עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו ובאלו נאמר [ירמיה ג] שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם וכו׳, עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין ועשה תשובה תשובה תולה ויוה״ך מכפר ובאלו נאמר [ויקרא ט״ז] כי ביום הזה יכפר עליכם עבר על כריתות ומיתות ב״ד ועשה תשובה תשובה ויה״כ תולין ויסורין הבאין עליו גומרין לו הכפרה, ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו לו עליו יסורין ובאלו נאמר

ﭏסומא ﭏמתקוומא קבﭏת דﭏך . לא יתסאמח
להו ענד ﭏלה צבחאנהו ﭏא אידא רג̇ע מן
פעלהו ואסתקר עלא דנבהו . ותאב
אלדי לם יפעל דאלך ללדואם:

ב) אקרבן אדי יתסממא „שעיר המשתלח" בסבב
אלדי הווא יג̇י לדמת ג̇מיע ג̇מאעת
ישרﭏ בהאדה „ﭏכהן גדול" כאן יסתקר עליה בלסן
ג̇מיע ישרﭏ כיף מה קﭏ ﭏפסוק „והתודה עליו את
כל עונות בני ישרﭏ" מענאה ויסתקר אלכהן
גדול עלא קרבן שעיר המשתלח ג̇מיע דנובאת
ולאד ישרﭏ, האד ﭏקרבן יג̇פר עלא ג̇מיע
ﭏדנובאת אכפאף ואתקﭏ, סיוא אדי באלמתעמד
סיוא אלדי בג̇לט וג̇פלא סיוא אלדי
אתערפו לדאנב סיוא ﭏדי לם אתערפו
להו ואכל כאנו יתג̇פרו בﭏקרבן ﭏמד' ולאכן
אידה לם רג̇אע בתשובה לא יג̇פר להו ﭏקרבן
אן כאן עלא ﭏכפאף, והאש הום ﭏכפאף ואתקﭏ?
ﭏתקﭏ הום ﭏדי יתלזם עליהם ﭏבנאדם אלקטל
בﭏסנהדרין או קטיע סמאוי ומה ישבאה, ואימאן
ﭏחאנתא ולו ﭏדי לם פיהם לזום קטל מחסובין
מן אתקﭏ ובקית ﭏמצות לא תעשה ומצות עשה
ﭏדי לם פיהם קטע סמאוי הום מן אכפאף:

ג) פי וקתנא האדא אלדי ברנובנה אנכלאת

[תהלים פ"ט] ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם
בר"א בשלא חילל את השם בשעה שעבר אבל
המחלל את השם אע"פ שעשה תשובה והגיע
יום הכפורים והוא עומד בתשובתו ובאו עליו
יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות
אלא תשובה ויוה"כ ויסורין שלשתן תולין ומיתה
מכפרת, שנ' [ישעיה כב] ונגלה באזני ה' צבאות וגו'
אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון.

פרק שני

א] אי זו היא תשובה גמורה, זה שבא בידו דבר
שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא
עשה מפני התשובה לא מירא' ולא מכשלון כח
כיצד הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן
נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכח
גופו ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר זהו
בעל תשובה גמורה, הוא ששלמה אמר [קהלת י"ב]
וזכור את בוראיך בימי בחורותיך, ואם לא שב
אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות
מה שהיה עושה אע"פ שאינה תשובה מעולה
מועלת היא לו ובעל תשו' הוא אפי' עבר כל ימיו
ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל
עונותיו נמחלין שנא' [שם] עד אשר לא תחשך

ארצֿנא ואתבדדנא פי רבעת רכאן ארעאלם
ובית אמקדש מכֿלייא ולם ענדנא אקרבנות, לם
אתבקא ענדנא גֿיר אתשובה ואתובה ואתשובה
הייא תגֿפֿר עלא גֿמיע אדנובאת, ולו כאן וקת
כביר גֿארק פי אמעציאת ואדנובאת ורגֿאע ותאב
עליהם פי אאכֿר, לם ינדכרו להו שיין מן
דנובאתהו, כמה יקול אפסוק רשעת הרשע לא
יכשל בה ביום שובו מרשעו, מענאה אלצֿלם
ואדנב אדי ללצֿאלם ואלדאנב לא ינחסבו לדהו
אידא רגֿאע ותאב וכדאך נהאר כפור יגֿפֿר עלא
אתאיבין וארגֿעין :

ד] ולו אדי אתובה תגֿפֿר עלא אכל ונהאר כפור
יגֿפֿר, תמא דנובאת אדי הום יתגֿפֿרו פי
חינהם, ותמא דנובאת אדי לם יתגֿפֿרו אן כאן
בעד וקת, ואידה כֿאף בנאדם עלא מצות עשה
אדי פיהא כרת [קטיע סמאוי] ורגֿע ותאב פי אחין
יתסאמח להו, ועלא דאך יקול אפסוק שובו בנים
שובבים ארפא משובותיכם מענאה ארגֿעו יא
מעאציין והאנא נסאמח לכום, ואידא כֿאף עלא
מצות לא תעשה" אלדי לם פיהם כרת [קטיע
סמאוי] וקתל אסנהדרין ורגֿאע ותאב, אלתובה
תוקף ותערקן עקובתהו ונהאר כפור יגֿפֿר, ועלא
האדה יקול אפסוק „כי ביום הזה יכפר עליכם"

השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם שהוא יום המיתה מכלל שהם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו :

[ב] **ומה** היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד שנא' [ישעיה כ"ח] **יעזוב רשע דרכו** וגו' וכן יתנחם על שעבר שנא' [ירמיה ל"א] **כי אחרי** שובי נחמתי ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנא' [הושע י"ד] **לא נאמר** עוד אלהינו למעשה ידינו וכו', וצריך להתודות בשפתיו ולומר ענינות אלו שגמר בלבו :

[ג] **כל** המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו, שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ וכן הוא אומר [משלי כ"ח] ומודה ועוזב ירוחם וצריך לפרוט את החטא שנא' [שמות ל"ב] **אנא חטא העם הזה** חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב :

[ד] **מדרכי** התשובה להיות השב צועק תמיד לפני ה' בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה, וגולה ממקומו שגלות

מכפרת

מענאה אן נהאר כפור יגפר עלא אלדנובאת ואידה כאלף עלא שי אדי יתלזם ביה באקטל בסנהדרין או כרת (קטיע סמאוי) ותאב ורגאע לתשובה ונהאר כפור יוקקפו ויערקנו עקובתהו ועדאב אדי יאתי עליה יכמל להו אלגפרה וללדאים לם ינגפר להו באתמאם אלא אידא גא עליה עדאב ועלא האדו יקול אפסוק „ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם" מענאה אן נגיב עלא אלמתעמד ואלמוכאלף עדאב אגנאס ללמוגאפרה, ולאכן האדה כלהו אידא לם תמא "חילול השם„ חין אדי דנב ולאכן אידה ענדהו "חילול השם„ ולו רגאע ותאב ותעדא עליה נהאר כפור וגאו להו עדאבאת אגנאס לא ינגפר להו דנובהו אן כאן חין ימות, ויכונו לתשובה ונהאר כפור ועדאב יוקקפו ויערקנו להו אלמועאקבה, ופי וקת אלמיתה יתנגפר להו דנובהו באלתמאם ועלא האדה יקול אפסוק ונגלה באזני ה' צבאות וגו' אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון, מענאה אדי ענדהם דנב ופיה „חילול השם" לא תכמל אלגפרה אלא בלמיתה.

מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח :

ס) **ושבח** גדול לשב שיתוודה ברבים ויודיע פשעיו להם ומגלה עבירות שבינו לבין חבירו לאחרים ואומר להם אמנם חטאתי לפלוני ועשיתי לו כך וכך והריני היום שב ומתנחם, וכל המתגאה ואינו מודיע אלא מכסה פשעיו אין תשובתו גמורה, שנאמר [משלי כ"ח] מכסה פשעיו לא יצליח, בד"א בעבירות שבין אדם לחבירו אבל בעבירות שבין אדם למקום אינו צריך לפרסם עצמו ועזות פנים היא לו אם גילם, אלא שב לפני הא' ברוך הוא ופורט חטאיו לפניו ומתודה עליהם לפני רבים סתם, וטובה היא לו שלא נתגלה עונו שנא' [תהלים ל"ב] אשרי נשוי פשע כסוי חטאה :

ע) **אעפ"י** שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנא' [ישעיה נ"ה] דרשו ה' בהמצאו, במה דברים אמורים ביחיד אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקין בלב שלם הם נענין שנא' [דברים ד] כה' אלהינו בכל קראנו אליו :

[ ] **יום** הכפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים

אלפצל אלתאני

א] אמא הייא אלתשובה אלכאמלא ? אלדי אתא לידהו שיי מתל אלשיי אלדי דנב ביה ובידהו אלקווא לידנב ואתמנע מן גיהת אלתובה ואלתשובה ולים מן גיהת כוף ונקץ אלקווא . מיתאל אלדי כדא מרא פי אלחראם ובעד וקת אתא לידהו דאלך והווא באקי . בקוות גהדהו ומחבתהו ופי אלמדינה אלאוולא , ומעא האדה אלכל אתמנע מן דאלך מן גיהת אלתובה ואלרגוע . האדא הווא אלראגע רגוע כאמל . ועלא דאלך יקול שלמה המלך ע"ה אפתכר יא בנאדם כאלקך פי וקת קוותך , ולאכן אידה אלרגוע צאר פי וקת כברהו או פי וקת אלדי לם ינגם ילחק מקצודהו ולו אלדי האדי תשובה ליסהא כאמלא , על כל חאל תנפעהו כתיר , ויתסממא בעל תשובה ולו כלף טול עמרהו ורגאע בתשובה פי נהאר אלדי מאת , ומאת והווא ראגע ותאיב גמיע דנובאתהו יתסאמחו להו מתל מא קאל אלפסוק עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים מענאה ארגע יא בנאדם אקבל מא תמות ותגיב עליך אלשמס ואלצוו , לאנהו אידא

אתפכר

ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתודות ביום הכפורים ומצות וידוי יום הכפורים שיתחיל מערב היום קודם שיאכל שמא יחנק בסעודה קודם שיתודה, ואף ע"פ שהתודה קודם שיאכל חוזר ומתודה בלילי יו"הכפ ערבית וחוזר ומתודה בשחרית ובמוסף ובמנחה ובנעילה והיכן מתודה יחיד אחר תפלתו, וש"ץ באמצע תפלתו בברכה רביעית:

ח) **הוידוי** שנהגו בו כל ישראל אבל אנחנו חטאנו וכו', והוא עיקר הוידוי עבירות שהתודה עליהם ביום הכפורים זה חוזר ומתודה עליהם ביו"הכפ אחר אף על פי שהוא עומד בתשובתו שנא' [תהלים נא] כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד:

ט) **אין** התשובה ולא יו"הכפ מכפרין אלא עד עבירות שבין אדם למקום כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל את חבירו או המקלל חבירו או גוזלו וכיוצא בהן אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו, אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו

סימחול

אתפכר כאלקהו ורגאע ותאב להו אקבל אמות יתסאמח להו :

כ) אתשובה הייא אדי יתרך אלכאטי ואלעאצי דנובהו תרך כאמל ויקללע אלדנב מן תכמאמהו באתמאם ויכון קרבהו נציף וטאהר ומואפק באכאמל עלא רתביד מא צדר מנהו ולא ירגע לפעלהו אכתר מתל מא קאל אפסוק יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה׳ וירחמהו , מענאה יתרך אצאלם טריקו ואמעאצי תכמאמתהו וירגע ויתוב לאלה וירחמהו ויסאמחהו וכדאך ינדם נדאמא תאממא עלא מה צאר , כיף מא קאל אפסוק אחרי שובי נחמתי מענאה בעד רגועי נדמת פי מא צדר מנני , ויסהר עליה כאק אדנייא עארף אמכפיאת ואמסתוראת ואנהו רגע חקיקן קלבן וליסאן אדי לא ירגע לדנבהו ללדואם , ומלזום ליסתקר בפמהו ויקול אסתקראהו בעד צפו נייתהו ותובתהו באקלב :

ג) גמיע אדי יסתקר בפמהו ולם רגע ותאב מן צמירהו אלדכלאני ובאקי לם תרך פעלהו ודנבהו , האדא ישבא למן גטץ פי אל „מקוה״ לדמת טבילה ופי ידהו שי נאגס אלדי לם תנפע להו אטבילה אבדן , חתא ירמי מן

שימחול לו, אפילו לא הקניט את חבירו אלא בדברים צריך לפייסו ולפגע בו עד שימחול לו לא רצה חבירו למחול לו מביא לו שורה של שלש בני אדם מריעיו ופוגעין בו ומבקשין ממנו לא נתרצה להן מביא לו שניה ושלישית לא רצה מניחו והולך לו, וזה שלא מחל הוא החוטא, ואם היה רבו הולך ובא אפילו אלף פעמים עד שימחול לו:

י) **אסור** לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעוס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש חפצה ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון, אבל הכותים ערלי לב אינן כן אלא ועברתן שמרה נצח וכן הוא אומר על הגבעונים לפי שלא מחלו ולא נתפייסו והגבעונים לא מבני ישראל המה:

יא) **החוטא** לחבירו ומת חבירו קודם שיבקש ממנו מחילה מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ויאמר בפניהם חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שכך וכך עשיתי לו ואם היה חייב לו ממון יחזירו ליורשים, לא היה יודע לו יורשין יניחנו בבית דין ויתודה:

פרק

ידהו דׄנגאס וכדאך האדה דׄי קלבהו מווסך ונאגׄס לא תנפע להו אׄתשובה באׄפם ואׄסתקראר חתא יתוב בקלב כאמל, כמה קאל אׄפסוק ומודה ועוזב ירוחם, מענאה אׄתאיב אלדי תרך פעלהו ודנבהו בקלב צאפי ויסתקר עליה בפמהו, ירחמהו אלה ויסאמחהו, ומלזום אדאנב ליביין פי אסתקראהו כיפיית דׄנב דׄי צדר מנהו, כיף מא קאׄ אׄפסוק אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב, מענאה אלדי משה רבינו ע"ה כיף גׄא יטלב עלא ישראל אל סמאח מן אלה ב"ה אסתחק ליביין כיפיית אׄכטא דׄי צדר מן ישראׄ לדמת תנפעהם אׄתשובה, וכדאך כל תאיב, פי אסתקראהו יביין פי האש גׄפל או אתעמד, וירגׄע לאׄלה:

ד] מלזום עלא אׄתאיב ליכון יצלי לאלדה באלבכא, ואלתדריע, ויעטי אלצדקה עלא קד גׄהדהו, ויבעד יאסר מן אלשי דׄי כאן גׄפל או אתעמד עליה, וכדאלך יכון יבדדל אסמהו כאנהו האדה בנאדם גׄדיד וליסהו אׄ בנאדם אאוול באׄכל וכדאך יבדדל טבאיעהו ואפעאלהו ללמליח ויאכד אלתנאיאת אׄמצואבא וינגׄלא מן בלאדהו, לאנהו אׄתנקיל ואלגׄלוא תגׄפר להו דׄנב לאנהו תסבב להו כצרת אׄקלב

פרק שלישי

א] **כל** אחד ואחד מבני האדם יש לו זכיות ועונות מי שזכיותיו יתירות על עונותיו צדיק ' ומי שעונותיו יתירות על זכיותיו רשע מחצה על מחצה בינוני , וכן המדינה אם היו זכיות כל יושביה מרובות על עונותיהן הרי זו צדקת ואם היו עונותיהן מרובין הרי זו רשעה וכן כל העולם כולו :

ב] **אדם** שעונותיו מרובין על זכיותיו הוא מת ברשעו שנ' [ירמיה ז] על רוב עונך , וכן מדינה שעונותיה מרובין היא אובדת שנ' [בראשית יח] זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו' , וכן כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכיותיהם הן נשחתין שנא' [שם ו] וירא ה' כי רבה רעת האדם , ושקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גדלם יש זכות שהוא כנגד כמה עונות שנא' [מ"א יד] יען נמצא בו דבר טוב , ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות שנא' [קהלת ט] וחוטא אחד יאבד טובה הרבה , ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העונות :

ג] **כל** מי שניחם על המצות שעשה ותהה על

וליכון ואטי ׳נפס מן גִיר חתא אכאברייא :
ה] משכור יאסר ׳תאיב וליה מנפעה כבירא כיף
יסתקר דנובהו קדאם נ׳אס יאסר
ויערדפהם האש גִלט או אתעמד, ויכשף להם
׳דנובאת ׳די ענדהו, פי מא בינהו ובין בקיית
׳ואדם. ויקול להם אן האנא תעדית אלטריק
עלא פלאן וכ׳צרתהו או צ׳ייאעת להו שי, ומא
אשבאה ד׳אך, וגמיע ׳די יתכבבר ולם יערף
דנובאתהו ויכ׳פיהם, לם תתנחסב להו תובה
כאמלה, כיף מא קצ ׳פסוק מכסה פשעיו לא
יצליח, מענאה ׳די יכ׳פי דנובאתהו לם תנחסב
להו תובה כאמלה, ולאכן האדא כלהו פי מא
בינהו ובין אצחאבהו, ואמא פי מא בינהו ובין
׳כ׳אלק לם ינגם ליכשף שי מנהם, אלא ירגע
עליהם קדאם ׳לה צבחאנהו, ויביין דנובאתהו
מנהו ללכ׳אלק, וכיף יסתקר קדאם ׳נאס, יכון
אסתקראר גמלי ומגמוע מן גִיר ביאן, והאדא
מליח יאסר ליה, ׳די לם חב ׳לה יכשף דנובאתהו
כיף מא קצ ׳פסוק אשרי נשוי פשע כסוי חטאה
מענאה יא סאעד ׳די רגאע מן דנבהו ולם כשף
׳לה לנאס דנבהו ומעציאתהו, ודאלך פי ׳
נפלאת ׳די ליס לצאחבהו פיהם כ׳צארה ועראב :
ו] ולו ׳די ׳תשובה ו׳צלא לדאים מלאח, עלא

הזכיות ואמר בלבו ומה הועלתי בעשייתן הלואי לא עשיתי אותן, ה"ז איבד את כולן ואין מזכירין לו שום זכות בעולם, שנא' [יחזקאל ל"ג] צדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו אין זה אלא בתוהא על הראשונות, וכשם ששוקלין זכיות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל א' וא' מבאי עולם עם זכיותיו ביו"ט של ראש השנה מי שנמצא צדיק נחתם לחיים ומי שנמצא רשע נחתם למיתה, והבינוני תולין אותו עד יוה"ך, אם עשה תשובה נחתם לחיים ואם לאו נחתם למיתה:

ד] אעפ"י שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב רמז יש בה כלומר עורו ישני' משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאלו חציו זכאי וחציו חייב וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה, וגרם

לו

כל חצ פי עשרת איאם אתשובה אדי בין ראש
השנה וכפור אכתר מליחה ואכתר מקבולה אל
תשובה פיהם, ודאלך ללאנסאן מנפרד, ואנמא
ללגמאעה פי כל אוקאת ביאן אתשובה מחלולין
וכל וקת אדי ירגעו לאללה ויצליו להו צלאתהם
ותובתהם מקבולה ויתגאובו מן אלה, כיף מא
קאל אפסוק מי כה׳ אהינו בכל קראנו איו מענאה
אלה ב״ה כטאר פינא וכצצנא לנכונו אומא
כצוצייא לדמתהו וכל וקת אדי נרגעו ונצלליו
להו יגאובנא:

ז) נהאר כפור הווא וקת אתובה וארגוע לגמיע
אנאס סיוא ללאנסאן פרדי סיוא
ללגמאעא, והווא אנהאר אפציל אדי פיה תכון
אמוסאמחה ואמוגאפרה לדנובאת גמאעת ישראל
ומן האדא מרזומין אלכל לירגעו בתשובה,
וליסתקררו פי נהאר כפור לאלה עלא אדנובאת
ויתובו עליהם, ומצוה אדי מן ערב כפור אקבל
לא יאכל יסתקר וירגע, רבמא ינצר פי אסעודה
המפסקת וימות אקבל ארגוע ואלאסתקראר,
וחתא אדי אסתקר קבל אסעודה אמד׳, לאבד
אן יזיד ירגע ויסתקר פי צלאת ערבית מתאע
לילת כפור, וכדאך פי צלאת שחרית מתאע
נהאר כפור, ופי צלאת מוסף, ופי צלאת מנחה

לו [ולהם] השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כלו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה, שנא׳ [משלי י׳] וצדיק יסוד עולם, זה שצדק והכריע את כל העולם לזכות והצילו, ומפני ענין זה נהגו כל בית ישראל להרבות בצדקה ובמעשים טובים ולעסוק במצות מראש השנה ועד יוה״ך יתר מכל ימות השנה ונהגו כולם לקום בליל׳ בעשר׳ ימים אלו ולהתפלל בבתי כנסיות בדברי תחנונים ובכיבושין עד שיאור היום.

[ה] **בשעה** ששוקלין עונות אדם עם זכיותיו אין מחשבין עליו עון שהטא בו תחלה ולא שני אלא משלישי ואילך, אם נמצאו עונותיו משלישי ואילך מרובין על זכיותיו, אותן שתי עונות מצטרפין ודנין אותו על הכל, ואם נמצאו זכיותיו כנגד עונותיו אשר מעון שלישי ואילך מעבירים כל עונותיו ראשון ראשון לפי שהשלישי נחשב ראשון שכבר נמחלו השנים וכן הרביעי הרי הוא ראשון שכבר נמחל השלישי וכן עד סופן, בד״א ביחיד שנא׳ [איוב ל״ג] הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר, אבל הצבור תולין להם עון ראשון שני ושלישי שנא׳ [עמוס כ] על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו וכשמחשבין

לפס

ופי צלאת נעילה, ואלסתקראר יכון בעד אל
עמידה ושליח צבור יסתקר פי וצט אלצלא
פי אלברכה אלראבעה :

ח) סאם אלסתקראר דרי תפקו עליה גמיע ישראל
הווא „אבל אנחנו חטאנו וכו' מענאה בצח
דרי אחנא כטינא קדאמך יא אלה וטאבין
סמאח' דרנובאת דרי רגאע עליהם
ואסתקר ביהם פי שעאם אול פי כפור מלזום
כדאך ליעאוד ויסתקר עליהם פי שעאם תאני
פי כפור, ולו דרי יערף בנפשהו ואנהו לם גא
לידהו האדאך דרנב והווא תאיב וראגע מנהו
בתמאם כיף מה קאל אפסוק כי פשעי אני ארע
וחטאתי נגדי תמיד, מענאה דראגע ואלתאב
יכון יתפכר מוכאפאתהו ודנובאתהו דאימן
ולם ינסאהם לדמת ינכצר קלבהו ולם יכאלף
אכתר :

ט) תשובה ונהאר כפור לם יגפרו שא עלא אל
דנובאת שמתעלקא בין אבנאדם
לכאלקהו, מיתל כלא בעד שי מן אלחראם, או
כרא מרא פי שחראם ומא אשבאה דאך, ואמא
דרנובאת שמתעלקא בין שבנאדם לצאחברהו
מיתאל כצר צאחבהו פי מאל באי וגאה יכון
או בכצהו ונעלהו ומא אשבאה דאלך רא לדאך

סמאח

להם ע"ד זה מחשבין להם מד' ואילך הבינונים אם היה בכלל מחצה עונות שלהן שלא הניח תפילין מעולם דנין אותו כפי חטאו ויש לו חלק לעוה"ב וכן כל הרשעים שעונותיהם מרובים דנין אותן כפי חטאיהם ויש להם חלק לעוה"ב שכל ישרא' יש להם חלק לעוה"ב אעפ"י שחטאו, שנא' ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, ארץ זו משל כלו' ארץ החיים והיא העוה"ב וכן חסידי אוה"ע יש להם חלק לעולם הבא:

י) **ואלו** הן שאין להן חלק לעוה"ב אא נכרתים ואובדים ונידונין על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים, האפיקורוסין והכופרים בתורה והכופרים בתחיית המתים ובביאת הגוא' והמומרי' ומחטיאי הרבי' והפורשין מדרכי צבור והעושה עבירות ביד רמה בפרהסיא כיהויקים והמוסרים ומטילי אימה על הצבור שלא לש"ש ושופכי דמים ובעלי לשון הרע והמושך ערלתו:

ז) **חמשה** הן מישרא הנקראים יוצאים מן הדת האומר שאין שם אלוה, ואין לעולם מנהיג והאומר שיש שם מנהיג אבל הן אלהות רבות, והאומר שיש שם רבון אחד אבל שהוא כוכב או מזל, וכן האומר שאינו לבדו הראשון

וצור

ספאח ונפרה, מן גיהת אתשובה וכפור, חתא יעטי לצאחבהו מא כצצרהו, וכדאך לאבד אן יטלב מנהו אסמאח ויטייב להו כאטרהו, ולו אדי לם חייר צאחבהו גיר באכלאם פקט מדזום ליטלב סמאחהו ורצאה, ויתעב פי דאך חתא אן ירצא ויסאמחהו, ואידא לם חב ליסאמח להו ירפע מעהו תלאתא מן אצחאבהו וירגבוהו, ואידא לם רצא יזיד ימשי להו מרתין אוכרין באכיפיא צמד', ואידא מעא האדה לם רצה ליסאמחהו לם ילזם יזיד אכתר, ואדנוב יכון עלא אדי לם יחב יסאמח, ולאכן אידא האדא אדי לם יחב יסאמחהו הווא „ארבי" מתאעהו אדי עללמהו אקראייא מלזום אדאנב לימשי ויגי עליה ולו אף מרה חתא יסאמחהו.

יוד] חראם לבנאדם ליכון קלבהו קאצח לישד פי נצבהו צא יכון סאהל יאסר ליסאמח ולירצא עלא אדאנב להו, וינחחי כל חמק ונצב מנהו, ופי אחין אדי יטלבו מנהו אסמאח יקבל וירצא ולו אדי חיירהו אדאנב כתיר ולם יסתנקם ולם יחפץ פי קלבהו אדואנא עליה, ודאך הווא מן אטבאיע אעזאז אמכצצין לכואננא צאר ישראל ולא יכון מתל אבראנייא אדי אנצב ואנתיקאם סאכן פי דואכל קלובהום לדואם.

וצור לכל וכן העובד כוכב או מזל זולתו כדי להיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל א׳ מחמש אלו הוא יוצא מן הדת :

ח) **שלשה** הן הנקראין אפיקורוסין האומר שאין שם נבואה כלל ואין שם מדע שמגיע מהבורא ללב בני האדם והמכחיש נבואתו של משה רבינו, והאו׳ שאין הבורא יודע מעשה בני האדם, כל אחד משלש׳ אלו הן אפיקורסים שלשה הן הישראלים הכופרים בתורה, האומר שאין תורה מעם ה׳ אפילו פ׳ אחד אפילו תיבה אחת אם אמר משה אמרו מפי עצמו הרי הישראל ההוא כופר בתורה, וכן הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה, והמכחיש מגידיה כגון צדוק וביתוס. והאומר שהבורא החליף מצוה זו במצוה אחרת וכבר בטלה תורה זו אעפ״י שהיא היתה מעם ה׳, כל א׳ משלשה אלו הישראלים כופר בתורה :

ט) **שנים** הם העבריינים מישרא׳, העבריין לעביר׳ אחת והעבריין לכל התורה כולה העבריין לעבירה אחת זה שהחזיק עצמו לעשות אותה עבירה בזדון ונתפרסם בה והורגל, אפילו היתה מן הקלות כגון שהוחזק תמיד ללבוש שעטנז, או להקיף פאה, ונמצא כאלו בטלה

מלבוש

יא] ד̇י כ̇טא ודנב לצאחבהו ומאת צאחבהו
אקבל טלב ד̇סמאח מנהו, יג̇מע עשרה מן ישרא̇
ויוקפהם עלא קברהו ויקול קדאמהם נעלמכם
אנני כ̇טית לכ̇אלק ד̇דנייא ולפלאן האדא, אלדי
באכדה ואכדה חיירתהו, ואידא כאן מלזום להו
בדפע מאל מלזום לידפע ללורראת, ואידא לם
יערף ד̇ורראת יסללם דא̇ך ללתלאתא מן ד̇דיינים
ויסתקר עלא ג̇לטאתהו קדאמהם.

פרק ג׳

א] כל ואחד וואחד מן ד̇בנאדמייא להו אפעא̇
מלאח ואפעא̇ דואנא, וד̇י אפעא̇הו אלמלאח
אכתר מן ד̇דואנה יסתממא צדיק [עאדל] וד̇י
אפעא̇הו ד̇דואנא אכתר יסתממא רשע [צ̇אלם]
ואידא ד̇נפין קבאת ד̇נפין, יסתממא בנוני [וצטי]
וכדא̇ך ד̇מדינה אידא אפעא̇ סככאנהא ד̇מלאח
אכתר מן ד̇דואנא תתסממא צדקת [עאדלא]
ואידא אפעא̇ סככאנהא ד̇דואנא אכתר מן אל
מלאח תתסממא רשעה [צ̇אלמה] ועלא האד ד̇
מיזאנייא כדא̇ך תתוזן ד̇דנייא בתמאמהא.

ב] ד̇בנאדם ד̇די דנובאתהו אכתר, יחכמו
עליה מן ד̇סמא באמות וכדא̇ך ד̇מדינה אלדי
דנובאתהא אכתר, וכדא̇ך ד̇דנייא אידא דנוב

מצוה זו מן העולם אצלו הרי זה עבריין לאותו דבר והוא שיעשה להכעיס, העבריין לכל התורה כולה כגון החוזרים לדתי עכו"ם בשעה שגוזרים גזירה וידבק בהם ויאמר מה בצע לי להדבק בישרא' שהם שפלים ונרדפים טוב לי שאדבק באלו העכו"ם שידם תקיפה הרי זה עבריין לכל התורה כולה:

י"ד) **מחטיאי** הרבים כיצד אחד שהחטיא בדבר גדול כגון ירבעם וצדוק וביתוס ואחד שהחטיא בדבר קל אפילו לבטל מצות עשה, ואחד האונס אחרים עד שיחטאו כמנשה שהיה הורג את ישראל עד שיעבדו כו"מ או שהטעה אחרים והדיחם:

יה) **הפורש** מדרכי צבור אעפ"י שלא עבר עבירות אלא נבדל מעדת ישראל ואינו עושה מצות בכללן ולא נכנס בצרתן ולא מתענה בתעניתן שלא הולך בדרכו כאחד מבותיי הארץ וכאלו אינו מהם אין לו חלק לעוה"ב. העושה עבירות ביד רמה כיהויקים בין שעשה קלות בין שעשה חמורות אין לו חלק לעוה"ב, וזהו הנקרא מגלה פנים בתורה מפני שהעיז מצחו וגילה פניו ולא בוש מדברי תורה.

י"ב) **שנים** הם המוסרים המוסר חבירו ביד כותי'

לסרגו

סכנאהא אכתר . ולאכן מ̇יזאן הווא ליסהו עלא קד צ̇ערד ת̇א עלא קד קוות ד̇נב ועלא קד קוות ת̇פער מ̇ליח , ותמא פער ואחד מליח אד̇י יג̇לב ערד כביר מן ד̇נובאת , וכד̇אך תמא דנב ואחד אלדי יג̇לב ערד כביר מן ת̇אפעאל מ̇ליחה , ולם תמא מן יערף כיפיית מ̇יזאן פ̇י דאך ת̇א הקדוש ברוך הוא לנהו הווא אד̇י יעלם קואם ג̇מיע ת̇אפעאל וג̇וארקהם .

ג] ג̇מיע אד̇י נדם עלא מ̇מצות אד̇י פער וקט̇ מעא קלבהו האש רבחת מן דאך̇ ופארח לוכאן לם פעלהום . האדה מ̇בנאדם צ̇ייע ג̇מיע מא כסב מן מצות ואפעאל טייבה . ולא ינדכר להו אכתר חתא זנס שיי מן דאך̇ מתל מא קאל פסוק וצדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו מענאה ועדלת צ̇אדל לא תכלצהו יום אד̇י יכון צ̇אם ודאך̇ יתכלם פ̇י ג̇נאדם מן אפעאלהו מ̇לאח ומ̇מצות אד̇י כסב , ומתל מא יוזנו מ̇מצות ות̇פעאל מ̇ליחא מעא דנובאת מ̇בנאדם יום מותהו כדאך̇ פ̇י כל עאם ועאם יוזנו דנובאת סככאן אד̇נייא מעא ת̇אפעאל מ̇מליחא יום ראש השנה , וא̇די יוג̇דוהו צדיק ינכתב פ̇י זמאם מ̇חייא וא̇די יוג̇דוהו רשע ינכתב פ̇י זמאם מ̇מותא , וא̇די יוג̇דוהו בינוני [מתוצט] ירג̇או להו חתא ליום כפור אידא

להורגו או להכותו והמוסר ממון חבירו ביד כותים או ביד אנס שהוא ככותי ושניהם אין להם חלק לעוה"ב:

[י"ג] **מטילי** אימה על הצבור שלא לשם שמים זה הרודה צבור בחזקה והן יריאים ומפחדים ממנו הרבה וכוונתו לכבוד עצמו וכל חפציו שלא לכבוד שמים כגון מלכי הכותים:

[יד] **כל** אחד ואחד מעשרים וארבעה אנשים אלו שמנינו אעפ"י שהן מישראל אין להם חלק לעוה"ב, ויש עבירות קלות מאלו ואעפ"כ אמרו חכמים שהרגיל בהם אין לו חלק לעוה"ב וכדאי הן להתרחק מהן ולהזהר בהם. ואלו הן המכנה שם לחבירו והקורא לחבירו בכנויו והמלבין פני חבירו ברבים והמתכבד בקלון חבירו והמבזה תלמידי חכמים והמבזה רבותיו והמבזה את המועדות והמחלל את הקדשים במה דברים אמורים שכל אחד מאלו אין לו חלק לעוה"ב כשמת בלא תשובה, אבל אם שב מרשעו ומת והוא בעל תשובה, הרי זה מבני העוה"ב שאין לך דבר שעומד בפני התשובה אפי' כפר בעיקר כל ימיו ובאחרונה שב יש לו חלק לעוה"ב שנאמר [ישעיה נ"ז] שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. כל הרשעים והפושעים

והמומרים

רגׄאע בתשובה ינכתב פׄי זמאם אׄחייא , ואידא
לם רגׄאע ינכתב פׄי זמאם אׄמותא .

ז] ולו אׄדי אׄשופׄר אׄדי נטלקו פׄי ראש השנה
הווא מצוה ותלזים מן אׄתורה [גזירת הכתוב] '
עלא כל חאׄ פׄיה מתל אׄתפׄייקא ותפׄכירא וכאנהו
יקול ללדאייכׄין ואׄגׄאׄטין פׄי אׄגׄאהל , אסתפׄאקו
אסתפׄאקו מן דוכׄתכום ונעאסכום ורגׄעו ללכׄאׄק
באׄתשובה כאמלא ולם תנסאו אׄחק ולם תתלהאו
באׄגׄאהל ואׄשׄיי אׄפׄארגׄ, אפׄתכרו אפׄתכרו מלזומאת
אׄנשמה ואׄרוח אׄטאהרה אׄדי תדום ללדואם פׄי
אׄדנייא אׄדאיימא ולא תשופׄו ללגׄסא ומנאפׄעהא
שהואתהא וריאקאתהא אׄדי כל הארו וקתיאת
ולא ידומו אבדן , ובדאׄך כל ואחד יכון יחסן
אפׄעאׄהו ויתרךׄ באׄכאמל אׄפׄעאׄ ואׄתכׄמאמאת
אׄדוניין .

ומן דאׄך מלזום עלא כל בנאדם לישופׄ נפׄסהו
דאים כאנהו מוזון מנאפׄץ הווא ואׄדניא כאמלא
[אׄנפׄץ מליח ואׄנפׄץ ואטי] ומן דאלךׄ אידא יפׄעל
פׄעל מליח ירששח אׄמיזאן לנפׄסהו ונפׄס
גׄמיע אׄעאׄם ללחיאה ואידא יפׄעל פׄעל ואׄטי
ירששח בדאׄך נפׄסהו ונפׄס גׄמיע אׄעאׄם ללמות
ומן גיר שךׄ אׄדי אׄאוול יאכׄד אגׄר לא להו קיאץ
לנהו כאן סבב פׄי כׄלאץ ותתבית גׄמיע אׄעאלם

והמומרים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמוניות מקבלין אותן שנאמר [ירמיה ג] שובו בנים שובבים אעפ"י שעדיין שובב הוא שהרי בסתר שב ולא בגלוי מקבלן אותו בתשובה:

פרק רביעי

א) **ארבעה** ועשרים דברים מעכבין את התשובה ארבעה מהן עון גדול והעושה אחת מהן אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה לפי גודל חטאו ואלו הן א) המחטיא את הרבים ובכלל עון זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה ב) המטה את חבירו מדרך טובה לרעה כגון מסית ומדיח ג) הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו מוחה בידו הואיל ובנו ברשותו או מיחה בו היה פורש ונמצא כמחטיאו, ובכלל עון זה כל שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא הניחם בכשלונם, ד) האומר אחטא ואשוב ובכלל זה האומר אחטא ויום הכפורים מכפר:

ב) **ומהן** חמשה דברים הנועלין דרכי התשובה בפני עושיהן ואלו הן, א) הפורש מן הצבור לפי שבזמן שיעשו תשובה לא יהיה עמהן ואינו זוכה עמהן בזכות שעושין ב) החולק על

וׂתאני בׂמקלוב לא קיאץ לדנבהו, לנהו הו
ׂססבב פי הלאך ׂעצׂם כתמאמהו, ומן דאלך
סתאנסו גמיע ישראׂל ליכתתרו פי ׂצדקה וׂאפעׂ
ׂטייבה וׂמצות מן יום ראש השנה חתא ליום
כפור אכתר ואכתר מן ׂדי סתאנסו פי בקיית
ׂעאם, וכדאׂך סתאנסו ליקומו מאזׂ ׂליל ללצלא
פי האדו ׂעשר איאם ויתדרעו לׂלה ברוך הוא
ויכצצרו קלבהום בכלאם תרבייא וארב ותשובה
חתא ללצבאח.

ס] כיף יוזנו דנובאת ׂבנאדם מעא אפעׂלהו
ׂטייבה לם יחסבו עליה ׂדנב ׂאולאני וכדאך
ׂתאני ׂא מן ׂתׂת וׂקדאם, פאידה לקאו
דנובאתהו מן ׂתׂת וׂקדאם אכתר מן אפעׂלהו
ׂטייבה יכונו יחסבו להו חתא האדו ׂתנין ׂאולין
ויחאכמוהו עלא ׂכל, ואידא לקאו מיזאן
אפעׂלהו ׂטייבה קד קד מעא דנובאתהו אלדי
מן ׂדנב ׂתׂת וׂקדאם, יסאמחו להו גמיע
דנובאתהו בׂואחד ויכון ׂדנב ׂתאלת
מחסוב ׂאולאני ולם ינחסב להו וכדאך ׂראבע
וגירהו, חתא לתמאמהם, ודאך פי מיזאן ׂבנאדם
ׂפרדי, ואמא ׂגמאעא לם יחסבו להם ׂאול
וׂתאני וׂתאלת, ׂא מן ׂראבע וׂקדאם,
וׂדי הומאן וׂצטיית ומנאפצין אן כאן ירקאו פי

דברי חכמים לפי שמחלוקתו גורמת לו לפרוש מהם ואינו יודע דרכי התשובה . ג) המלעיג על המצות שכיון שנתבזו בעיניו אינו רודף אחריהן ולא עושן ואם לא יעשה במה יזכה . ד) המבזה רבותיו שדבר זה גורם לו לדוחפו ולטורדו כגחזי . ובזמן שנטרד לא ימצא מלמד ומורה לו דרך האמת , ה) השונא את התוכחות שהרי לא הניח לו דרך תשובה שהתוכחת גורמת לתשובה שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימים אותו חוזר בתשובה כמו שכתוב בתור' [דברים ט] זכור ול' תשכח . ממרים הייתם [שם כ"ט] ולא נתן ה' לכם לב [שם ל"ב] עם נבל ולא חכם . וכן ישעיהו הוכיח את ישרא' ואמר [ישעיה א] הוי גוי חוטא ידע שור קונהו מדעתי כי קשה אתה וכן צוהו הא' להוכיח החטאים שנאמר [שם כ"ח] קרא בגרון א' תחשוך וכן כל הנביאים הוכיחו לישרא' עד שחזרו בתשובה לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מייש' חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואהוב להם שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה . וזה ששונא את התוכחות אינו בא למוכיח ולא שומע דבריו לפיכך יעמוד בחטאתיו שהם בעיניו טובים :

ג) **ומהם** ה' דברים העושה אותן א"א לו שישוב

גמלה נפֿץ ֿדנובאת ֿדי לם לבס תפלין בֿכל יחאכמוהו עלא קד דנבהו ויזכא לעולם הבא וכדאך גמיע ֿשֿמין ֿדי דנובאתהם אכתר מן אפֿעאלהם אטייבה יחאכמוהם עלא קד דנובאתהם ויזכאו לעולם הבא, לנהו גמיע ישראל ענדהם חצה פי עולם הבא ולו ֿדי כֿטאו כמא קאל אלפסוק ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ מענאה גמיע ישראל יזכאו לעולם הבא ויאכדו פיהא חצה ולו ֿדי ענדהם בעץ ֿדנב יקבלו חכומתהם ויזכאו, וכדאך אומות העולם אידא יתבתו שבעת וצאיאת ֿדי אתוצאו עליהם „בני נח” יאכדו חצה פי עולם הבא.

י) והאדו ֿדי ליס ענדהם חצה פי עולם הבא ֿלא ינקטעו ויֿציעו ויתחאכמו עלא כבר דנבהם וכֿטאיאתהם ללדואם ֿדי הווא „אפיקורוס” וֿדי הווא „כופר בתורה” וֿדי הווא „כופר בתחית המתים” ובגיא ֿל„גואל לישראל” וֿדי הווא „מומר” וֿדי יעמל אסבאב ליכלק ליכֿטאו וידנבו, וֿדי יפרז נפסהו מן טריק ֿלגמאעא ואלדי יעמל דנובאת קדאם עשרה מן ישראל ביד רפיעה מתל יהויקים וֿדי הווא „מוסר” וֿדי ירמי כוף עלא ֿלגמאעא וליס פי נייתהו ליצאובהם לטריק ֿמצואבה לכוף ֿלה וטאעתהו, וֿדי קתל

בתשובה גמורה לפי שהם עונות שבין אדם לחבירו ואינו יודע חבירו שחטא לו כדי שיחזיר לו או ישא ממנו למחול לו ואלו הן, א) המקלל את הרבים לא קלל אדם ידוע כדי שישא ממנו כפרה, ב) החולק עם גנב לפי שאינו יודע גנבה זו של מי היא לא הגנב גונב לרבים ומביא לו והוא לוקח ועוד שהוא מחזיק יד הגנב ומחטיאו ג) המוצא אבדה ואינו מכריז עליה עד שיחזירה לבעליה, לאחר זמן כשיעשה תשובה אינו יודע למי יחזיר, ד) האוכל שור עניים ויתומים ואלמנות או בני אדם אומללין הם ואינן ידועים ומפורסמים וגולים מעיר לעיר ואין להם מכיר כדי שידע שור זה של מי הוא ויחזירנו לו, ה) המקבל שוחד להטות דין אינו יודע עד היכן הגיעה הטייה זו וכמה הוא כחה כדי שיחזיר שהדבר יש לו רגלים ועוד שהוא מחזיק יד זה ומחטיאו:

ז) ומהן ה' דברים העושה אותן אין חזקתו לשוב מהן לפי שהם דברים קלים בעיני רוב האדם ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא ואלו הן, א) האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה. שזה אבק גזל הוא והוא מדמה שלא חטא ויאמר כלום אכלתי אלא ברשותו, ב) המשתמש בעבוטו של עני שהעבוט

רקבא . ואדי הווא „בעל לשון הרע" ואדי לם יתבבת „מצות מילה" [וביאנהם פי מא יאתי בעד האדא] .

ז] תמא כמסה מן ישרא אדי יסתממאו כארגין מן אדיאנה אדי „כופר בעיקר" ואדי לם יעטי אתוחיד לאלה ברוך הוא, ואדי יקול אן האד אכוכב או אמזל הו כלק אדניא , ואדי לם יאמן אן אלה ברוך הוא הו אאולאני והו אדי כלק כל שאי , ואדי יעבד עבודה זרה כוכב או מזל או גיר דאך ידמת יכון מתר אמותרגם בינהו ובין אלכאלק , כל ואחד מן האדו אכמסה כארג מן אדיאנה .

ח] תמא תלאתא אדי יתסממאו „אפיקורוסים" אדי יקול לם תגי אנבווא מן אלה ברוך הוא לבנאדם , ואדי יגדדב נבוות משה רבינו עליו השלום , ואדי יקול אדי אלה ברוך הוא לם יערף אפעא אבנאדם, כל ואחד מן האדו אלתלאתה יתסממא „אפיקורוס" ותמא תלאתא מן ישראל אדי יתסממאו „כופרים בתורה" , אדי יקול אן התורה אדי בידנא ליסהא מן אלה ברוך הוא ולו לם יקול דאלך גיר עלא פסוק ואחד פקט , ולו לםיקול דאך גיר עלא כלמא וחדא פקט, אידא יקול אדי משה רבינו עליו השלום קאהא מן

של עני אינו לא כגון קרדום ומחרישה ויאמר בלבו אינן חסרים והרי לא גזלתי אותו, ג] המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום שהוא אומר וכי בעלתי או קרבתי אצלה והוא אינו יודע שראית העינים עון גדול שהיא גורמת לגופן של עריות שנאמר [במדבר ט"ו] ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ד] המתכבד בקלון חבירו אומר בלבו שאינו חטא לפי שאין חבירו עומד שם ולא הגיע לו בושת ולא ביישו לא ערך מעשיו הטובים וחכמתו למול מעשה חבירו או חכמתו כדי שיראה מכללו שהוא מכובד וחבירו בזוי, ה] החושד כשרים אומר בלבו שאינו חוטא לפי שהוא אומר מה עשיתי לו וכי יש שם לא חשד שמא עשה או לא עשה והוא אינו יודע שזה עון שמשים אדם כשר בדעתו כבעל עבירות:

ה) ומהן ה' דברים העושה אותן ימשך אחריהם תמיד וקשים הם לפרוש מהם לפיכך צריך אדם להזהר מהן שמא ידבק בהן והן כולן דעות רעות עד מאד ואלו הן, רכילות, ולשון הרע, ובעל חימה, ובעל מחשבה רעה, והמתחבר לרשע, מפני שהוא לומד ממעשיו והן נרשמים בלבו הוא שאמר שלמה [משלי י"ג]

ורועה

ענדהו האד ﭏקאיל האידה יסתמא כופר בתורה
וכדאך ﭏדי ינכר פי תפ̇אסירהא ﭏדי הומא
„תורה שבעל פה", וﭏדי יג̇דרב אסיאדנא
ﭏמוכ̇בברין לנא בﭏתפ̇אסיר ﭏדי הומא „התורה
שבעל פה" מתל מא עמלו צדוק וביתוס, ואלדי
יקול ﭏדי ﭏה ברוך הוא בדדל האד ﭏמצוה
במצוה ג̇ירהא ובטטל התורה ﭏדי בידנא ולו
יסתערף ﭏדי התורה ﭏדי בידנא מעטייה מן ﭏלה
ברוך הוא באקי מחסוב מן ﭏכופרים בתורה.

ט) תמא תנין ﭏדי יסתמאו „עבריינים" מן ישרﭏ
והם ﭏדי עבריין פי דנב ואחד וﭏדי עבריין פי ג̇מיע
התורה. ﭏעבריין פי דנב ואחד הווא ﭏדי שאדד
פי מוכ̇אלפתהו בﭏעאני ובﭏשאהרה ובﭏדואם
פי דאלך ולו יכון מוכ̇ﭏף ג̇יר פי וחדא מן ﭏמצות
ﭏכפ̇אף מיתאל ﭏדי אתשהר דאים בלבאס
ﭏ„שעטנז" [צוף וכתאן אצילי מכ̇לטין] או ﭏדי
אתשהר דאים בתנחיית ﭏ„פאה" [שער קריב
ﭏודן מן ﭏימין וﭏיצאר ויסתממא פאה] ענדהו
האד ﭏאנסאן צאר כיף ﭏדי נאכר בהאד ﭏמצוה
וחאסב כיף ﭏדי האד ﭏמצוה בטלת מן ﭏדניא
ענדהו, האדא ﭏעבריין למעאציא וחדא, ודﭏך
אידא נייתהו להכעיס, וﭏעבריין פי ג̇מיע ﭏתורה
הווא ﭏדי בדדל דיאנתהו ולו פי וﭏת ﭏדי יכונו

זרועה כסילים ירוע. וכבר בארנו בהלכות דעות דברים שצריך כל אדם לנהוג בהן תמיד קל וחומר לבעל תשובה:

ז) **כל** לו הדברים וכיוצא בהן אעפ"י שמעכבין את התשובה אין מונעין אותה לא אם עשה אדם תשובה מהן הרי זה בעל תשובה ויש לו חלק לעולם הבא:

פרק חמישי

א) **רשות** לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה [בראשית ג] הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו וכו':

ב) **אל** יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אוה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם מתחלת

ישראל פי בעץ׳ צ׳יקא ויקול האש ענדהו פי
ישרצ׳ אד׳י לדאים מחיירין ומצ׳יאקין וכ׳ייר לנפסהו
תבדיל אד׳יאנה ליכון מן אקויין האדא יסתממא
עבריין פי גמיע התורה .

י) אדי יעמל אסבאב ליכ׳טאו אכ׳לק וידנבו
הווא סווא אד׳י גאבהם ללכ׳טא פי שאי כביר
מתל ירבעם וצדוק וביתום סווא גאבהם ללכ׳טא
פי שאי צגיר ליבטטלו מצות עשה סווא אל־די
יגצבהם ליכ׳טאו וידנבו מתל מנשה ־אדי כאן
יקתל מן ישראל אדי לם יחבו יעבדו עבודה זרה
סווא גלטהם ותלפהם חתא פערו דאך .

יא) אד׳י יפרז נפסהו מן אג׳מאעא הווא ולו לם
ענדהו עבירות גיר מפרוז ומפתרק מן גמאעת
ישראל וליסהו יעמל אמצות מעאהם , ולא יצ׳יק
חאלהו בצ׳יקתהם ולא יצום פי ציאמהם אדא
מאשי בראיהו כאנהו ליסהו מן ישראל ־ים
ענדהו חצה פי עולם הבא , אד׳י יפעל מוכ׳אפאת
ומעאציאת ביד רפיעה הווא סווא כאן דאך מן
מן אכ׳פאף , סווא מן אתקאל לים ענדהו חצה
פי עולם הבא והאדא יסתממא „מגלה פנים בתורה
שלא כהלכה" לנהו מוכ׳אף ומועאצי בקווה וליסהו
חאשם מן וצאיאת אתורה .

יב) תמא תנין אד׳י יסתממאו מוסרים והום אד׳י
ימככן

ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם או חכם או סכל או רחמן או אכזרי או כילי או שוע וכן שאר כל הדעות ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזו דרך שירצה, הוא שירמיהו אמר [איכה ג] מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, כלומר אין הבורא גוזר על האדם להיות טוב ולא להיות רע. וכיון שכן הוא נמצא זה החוטא הוא הפסיד את עצמו ולפיכך ראוי לו לבכות ולקונן על חטאיו ועל מה שעשה לנפשו וגמלה רעה הוא שכתוב אחריו [שם] מה יתאונן אדם חי וכו' וחזר ואמר הואיל ורשותינו בידינו ומדעתנו עשינו כל הרעות ראוי לנו לחזור בתשובה ולעזוב רשענו שהרשות עתה בידינו הוא שכתוב אחריו [שם] נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה:

ג) **ודבר** זה עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה שנאמר [דברים ל] ראה נתתי לפניך היום את החיים וכתוב [שם י"א] ראה אנכי נותן לפניכם היום. כלומר שהרשות בידכם וכל שיחפוץ האדם לעשות ממעשה בני אדם

ימככן צאחבהו פי יד אנסאן ד'י טאב קת־הו או ד'י טאב צ'רבהו , וד'י ימככן מאל צאחבהו ביד גְאצב אדי גאי ליאכ'ד ארזק מן גִיר חקוק וחוכם , את'נין לם ענדהם חצה פי עולם הבא .

יג] ת'ראמיין כ'לוף עלא ג'מאעא וליס נייתהם לכ'וף ת'לה וטאעתהו , הארו ד'י יחכמו עלא ג'מאעא בקווה וג'מאעא כ'איפה ומרתהבא מנהם כתיר , ומקצדהם גִיר למנפעת רוחהם ליכתתרו וקארהם ומעזזתהם ולם קאצ'רין בדאך' מצאלח ג'מאעא וטאעת ת'לה .

יד] כל ואחד וואחד מן הארו ת'ארבעה ועסרין ד'י הסבנא , ולו יכונו מן ישראל ליס ענדהם חצה פי עולם הבא , ותמא דנובאת כ'פאף וקאו אסיאדנא אן ד'י יסתאנס ביהם ליס להו חצה פי עולם הבא , ויוג'ב עלא כל ואחד ליתבאעד כתיר מנהם ודהומא . אדי יכנני אסם דוני לצאחבהו , ואדי יסממי צאחבהו בכננאיתהו , וד'י יחשם צאחבהו קדאם גמאעא , וד'י יאכ'ד וקאר לנפסהו בבכ'ץ צאחבהו , ואלדי יבכ'ץ ת'למידי חכמים , ואדי יבכ'ץ מועללמינהו ת'ורה , וד'י יבכ'ץ חול המועד . ואדי יחלל ת'קדשים" .

ואכן גמיע דאך' צאייר אירא לם רגעו

עושה בין טובים בין רעים ומפני זה הענין נאמר [דבס ה׳] מי יתן והיה לבבם זה להם כלומר שאין הבורא כופה בני האדם ולא גוזר עליהן לעשות טובה או רעה אלא הכל מסור להם :

ד) **אילו** האל היה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע או אילו היה יש דבר שמושך את האדם בעיקר תולדתו לדרך מן הדרכים או למדע מן המדעות או לדע׳ מן הדעות או למעשה מן המעשים כמו שבודי׳ מלבם הטפשים הוברי שמים היאך היה מצוה לנו על ידי הנביאים עשה כך ולא תעשה כך הטיבו דרכיכם ולא תלכו אחר רשעכם והוא מתחלת ברייתו כבר נגזר עליו או תולדתו תמשוך אותו לדבר שא״א לזוז ממנו . ומה מקום היה לכל התורה כולה ובאיזה דין ואיזה משפט נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק, השופט כל הארץ לא יעשה משפט . ולא תתמה ותאמר היאך יהיה האדם עושה כל מה שיחפוץ ויהיו מעשיו מסורים לו וכי יעשה בעולם דבר שלא ברשות קונו ובלא חפצו והכתוב אומר [תהלים קל״ה] כל אשר חפץ ה׳ עשה בשמים ובארץ , דע שהכל כחפצו יעשה ואעפ״י שמעשינו מסורין לנו, כיצד כשם שהיוצר חפץ להיות האש והרוח עולים למעלה והמים

וסקרן

בתשובה קבל מותהו ומאת כיף מא הווא
בדנבהו , אמ׳א אידה רג׳ע בתשובה ומאת והווא
בעל תשובה יזכא לעולם הבא לנהו ליס תמא
פי ד׳נייא שיי ד׳די יוקף קבאת׳ תשובה , ולו
כאן „כופר בעיקר" ג׳מיע איאמהו ופי אלאכ׳ר
רג׳אע ותאב , ענדהו חצצא פי עולם הבא , מתל
מא קאל ׳פסוק „שלום שלום לרחוק ולקרוב
אמר ה׳ ורפאתיו", מענאה ולו יכון בנאדם בעיד
ערא ׳לה ברוך הוא ורג׳אע ותאב לטאעת
׳לה ישבאה ללמריץ׳ ד׳די קבל ד׳רווא ותנחחא
מנהו מרצ׳הו .

ג׳מיע ׳צ׳אלמין ולו ב׳עאני ולו כאן „מומר"
ומה ישבאה דאך׳ , כיף ירג׳עו בתשובה , סווא
ב׳מכשוף , סווא ב׳מכ׳פי נקבלוהום , מתל מה
קאל אלפסוק שובו בנים שובבים מענאה ולו
פי ׳מכשוף יצ׳הר כאנהו מעאצי ומוכ׳אלף בעד
ד׳די פי ד׳דכ׳לאני ו׳מכ׳פי הווא ראג׳ע
ותאיב ׳תשובה מתעהו מקבולה .

פרק רביעי

א] תמא ארבעא ועסרין חאג׳א ד׳די יעטלו
ערא ׳תשובה , ומנהם ארבעא דנבהם כביר
וד׳די יפעלהם לם יעטיה ׳לה ברוך הוא הצ׳רא

והארץ יורדים למטה והגלגל סובב בעיגול וכן שאר בריות העולם להיות כמנהגן שחפץ בו ככה חפץ להיות האדם רשותו בידו וכל מעשיו מסורין לו . ולא יהיה לו כופה ולא מושך אלא הוא מעצמו ובדעתו שנתן לו האל עושה כל שאדם יכול לעשות , לפיכך דנין אותו לפי מעשיו אם עשה טובה מטיבין לו ואם עשה רעה מריעין לו, הוא שהנביא אומר [מלאכי א] מידכם היתה זאת לכם [ישעיה ס"ו] גם המה בחרו בדרכיהם וכענין זה אמר שלמה [קהלת י"א] שמח בחור בילדותיך ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט כלומר דע שיש בידך כח לעשות ועתיד אתה ליתן את הדין , (עי' הרא"כ"ד) ומפני זה נאמר בנבואה שדנין את האדם על כל מעשיו כפי מעשיו אם טוב ואם רע וזהו העיקר שכל דברי הנבואה תלויין בו :

פרק ששי

א) **פסוקים** הרבה יש בתורה ובדברי נביאים שהן נראין כסותרין עיקר זה ונכשלין בהן רוב בני האדם ויעלה על דעתן מהן שהקב"ה גוזר על האדם לעשות רעה או טובה ושאין לבו של אדם מסור לו להטותו לכל אשר ירצה והרי

לירג̇ע בתשובה מן כתרת דנבהו והאדו הומאן
א) ד̇רי יעמל אסבאב ללנאס ליכ̇טאו וידנבו ופי
ג̇מלת דאלך̇ ד̇רי יעמר עטלאת ללנאס באש
לם יעמלו מצוה, ב) ד̇רי ימייל צאחבהו מן טריק
ש̇מליחה לטריק דונייא, מתל ש̇גאוי וש̇מותללף
ג) ד̇רי ייש̇וף ולדהו כ̇ארג̇ לתרבייא דונייא
וליסהו יחמק עליה לנהו ולד צאנסאן פי חכמהו
ולוכאן יחמק עליה יפרזהו מן ד̇רוני וכיף לם
מנעהו צאר כיף ד̇רי הווא ש̇עאמל להו תנאיאת
ליכ̇טא, ופי ג̇מלת דאלך̇ ג̇מיע ד̇רי ענדהו ש̇קצרה
ליחמק עלא ש̇נאס או עלא אנסאן פריד לימנעהם
מן ד̇רוני ויג̇בד נפסהו ויכ̇לליהם פי ג̇לטהם, ד)
ד̇רי יקול נכ̇טא ובעד נרג̇ע ופי ג̇מלת דאך̇
ד̇רי יקול נכ̇טא ונהאר כפור יג̇פר.

ב) ומנהם כ̇מס חואיג̇ ד̇רי יג̇לקו תנאיאת
ש̇תשובה עלא ד̇רי יפעלהם והאדו הומאן א) ד̇רי
יפתרז מן ש̇ג̇מאעא לנהו פי וקת ד̇רי ירג̇עו
לש̇לה ברוך הוא ויתובו לם יכון הווא מעאהם
ולם יזכא בש̇זכות ד̇רי יפעלו, ב) ד̇רי יחש̇ק עלא
כלאם חכמים לנהו ש̇מחלוקת מתאעהו תסבב
להו ליפתרז מנהם ולים יערף תנאיאת ש̇תובה
ג) ד̇רי יתפיסך̇ עלא ש̇מצות ד̇רי בעד ד̇רי תנבכ̇סו
ש̇מצות ענדהו ליסהו יתבבע וראהם ולא יפעלהם

אני מבאר עיקר גדול שממנו הדע פירוש כל אותן הפסוקים בזמן שאדם אחד או אנשי מדינה חוטאים ועושה החוטא חטא שעושה מדעתו וברצונו כמו שהודענו ראוי להפרע ממנו, והקב"ה יודע איך יפרע, יש חטא שהדין נותן שנפרעין ממנו על חטאו בעוה"ז בגופו או בממונו או בבניו הקטנים, שבניו של אדם הקטנים שאין בהם דעת ולא הגיעו לכלל מצות כקנינו הן, וכתיב [מלכים ב' י"ד] איש בחטאו יומת עד שיעשה איש. ויש חטא שהדין נותן שנפרעין ממנו לעולם הבא ואין עובר עליו שום נזק בעוה"ז ויש חטא שנפרעין ממנו בעוה"ז ובעולם הבא:

ב) **במה** דברים אמורים בזמן שלא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה. התשובה כתרים לפני הפורענות. וכשם שהאדם חוטא מדעתו וברצונו כך הוא עושה תשובה מדעתו וברצונו:

ג) **ואפשר** שיחטא האדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דיין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים או שעשה ברצונו ומדעתו שמונעין ממנו התשובה, ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו

כדי

וכיף לם יפעלהם לם ענדהו באש יזכא ו] אד'י יבכ'ס
מועלמינהו אתורה אד'י האדא יסבב להו לינדז
וליתבאעד מתל מא אנדז ואתבאעד „גחזי" ופי
דזאנהו לם ילקא מועלם ומוררי להי טריק
אחקיקה , ס] אד'י יכרה אאדב ואתוביך אד'י
האדא לם כ'לא לנפסהו תנייה ללתובה לנרהו
אאדב ואתוביך יסבבו ללתובה , אד'י כיף יערפו
ללבנאדם דנובאתהו ויחששמוהו ירג'ע ויתוב
כמא מכתוב פי אתורה זכור ואל תשכח , ממרים
הייתם , ולא נתן ה' לכם לב , עם נבל ולא חכם
מענאה משה רבינו כאן יובבך לישראל ויאדדבהם
לירג'עו בתשובה וכדאך ישעיה הנביא יקול הוי
גוי חוטא , ידע שור קונהו , מדעתי כי קשה אתה
מענאה אד'י כאן יוובך ויאדדב ישראל וירג'עהם
ללתובה , ואכדא וצאה הקב"ה ליוובך ויאדדב
לליכ'אטיין מתל מא קאל אפסוק קרא בגרון ואל
תחשוך מענאה עייט עלא אכ'אטיין ולא תמנע
מנהם אאדב ואתוביך , וכדאך גמיע אאנביא כאנו
יוובכו ישראל ויאדדבוהום חתא רג'עו בתשובה
ועלא האדה מלזום עלא כל גמאעה וגמאעה
מן ישראל ליכ'יירו מנהם לאכתר חכם וזקן וכ'איף
אלה מן צגרהו ומחבוב ללג'מאעה ליכון מוובך
ומאדדב ללג'מאעה רצמי , לירג'עהם בתשובה

כדי שימות ויאבד בחטאו שעשה, הוא שהקב"ה אמר ע"י ישעיה [שם ו] השמן לב העם הזה וכו' וכן הוא אומר [ד"ה ב' ל"ו] ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא כלומר חטאו ברצונם והרבו לפשוע עד שנתחייבו למנוע מהן התשובה שהיא המרפא לפיכך כתוב בתורה [שמות י"ד] וחזקתי את לב פרעה ולפי שחטא מעצמו תחלה והרע לישראל הגרים בארצו שנא' [שם א'] הבה נתחכמה לו נתן הדין למנוע תשובה ממנו עד שנפרע ממנו לפיכך חזק הקב"ה את לבו. ולמה היה שולח לו ביד משה ואומר שלח ועשה תשובה וכבר אמר לו הקב"ה שאין אתה משלח שנא' [שם ט'] ואתה ועבדיך ידעתי וכו' ואולם בעבור זאת העמדתיך, כדי להודיע לבאי העולם שבזמן שמונע הקב"ה התשובה לחוטא אינו יכול לשוב אלא ימות ברשעו שעשה בתחלה ברצונו. וכן סיחון לפי עונות שהיו לו נתחייב למונעו מן התשובה שנא' [דברים ב'] כי הקשה ה' אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו. וכן הכנענים לפי תועבותיה' מנע מהם התשובה עד שעשו מלחמה עם ישראל שנאמר [יהושע י"א] כי מאת ה' היתה לחזק את לבם לקראת המלחמה עם ישרא'

למנען

וצ׳אנסאן ד׳י כארה ת׳וביך וצ׳אדב ליסהו יג׳י ללמובבך וללמואדדב ולא יסמע כלאמהו ויכון ואקף פי ג׳לטאתהו ודנובאתהו לנהו יצ׳הרו לדהו אנהם מלאח .

א] ומנהם כ׳מס חואיג׳ ד׳י יפ׳ערהם לם יציר להו לירג׳ע בתשובה כאמלה לאיין הומאן דנובאת ד׳י בין צ׳אנסאן וצאחבהו וליסהו יעקל צאחבהו ד׳י דנב וכ׳טא להו לירג׳ע להו צ׳שאי ד׳י בידהו ולם ינג׳גם כדאלך ליטלב מנהו צ׳סמאח והאדו הומאן ב] ד׳י ידעי לל׳כלק ולם דעא לאנסאן מערוף ליטלב מנהו צ׳ג׳פרה וצ׳סמאח ג] ד׳י יקצם מעא צ׳צארק לנהו לם יערף האד צ׳צריקא למן מלזומה לאין צ׳צארק יצרק ללנאס כתירה ויג׳יב להו והו יאכ׳ד , וזיאדה ד׳י האדה מחסוב מועין ללצארק ושאדד בידהו ומסאהד להו תנאיאת צ׳כ׳טא וצ׳מועאצייא , ד] ד׳י ילקא שאי צ׳איע ולים יברדח עליה לירצ׳הו למולאה והאדא כיף יתוב ליסהו יעקל למן ירג׳עהו , ה] ד׳י יאכל רזק צ׳פקרא צ׳יתאם וצ׳הג׳אג׳ל לנהו האדו לדאים הום נאס צ׳עאף ולים הם משהורין ומערופין ולדאים ינתקלו מן בלאד לבלאד ולם יעקלהם לירג׳ע להם רזקהם חין יתוב וירג׳ע בתשובה , ו] ד׳י יקבל צ׳רשווא [שוחד]

לימייל

למען החרימם . וכן ישראל בימי אליהו דרפי שהרבו לפשוע מנע מאותן המרבים לפשוע תשובה שנאמר [מלכים א׳ י״ח] ואתה הסיבות את לבם אחורנית כלומר מנעת מהן התשובה נמצאת אומר שלא גזר הק׳ על פרעה להרע לישר׳ ולא על סיחון לחטא בארצו ולא על הכנעניים להתעיב ולא על ישר׳ לעבוד ע״א אלא כולן חטאו מעצמן וכולן נתחייבו למנוע מהן התשוב׳ :

ד) **וכענין** זה שואלין הצדיקים והנביאים בתפלתם מאת ה׳ לעזרם על דרך האמת כמו שאמר דוד [תהלים כ״ז] הורני ה׳ דרכך כלומר לא ימנעוני חטאי דרך האמת שממנה אדע דרכך ויחוד שמך . וכן זה שאמר [שם נ״א] ורוח נדיבה תסמכני כלומר תניח רוחי לעשות חפצך ולא יגרמו לי חטאי למנעני מתשובה אלא תהיה הרשות בידי עד שאחזור ואבין ואדע דרך האמת . ועל דרך זו כל הדומה לפסוקים אלו :

ה) **ומהו** זה שאמר דוד [שם כ״ה] טוב וישר ה׳ על כן יורה חטאים בדרך ידרך ענוים וכו׳ זה ששלח נביאים להם מודיעים דרכי ה׳ ומחזירין אותם בתשובה , ועוד שנתן בהן כח ללמוד ולהבין שמדה זו בכל אדם שכל זמן

שהוא

לימייל ׳אחוכם לנהו לם יערף קיאץ האד ׳אתמייל וקוותהו לירגע ללמצ׳רור מן דאלך וזיאדא ׳אדי הווא מחסוב מועין ללכ׳אטי וש׳דאנב ׳אדי יהב יאכל רזק צאחבהו בג׳יר חקיק.

ד] ומנהם כ׳מס חואיג ׳אדי יפעלהם עלא ׳אכתרא לם ירגע מנהם לנהו פי עקלהו ותכ׳מאמהו אן לם כ׳טא ולא דנב א] ׳אדי יאכל מן פטור צאחבהו ויערף ׳אדי ליסהו יסזי לצאחבהו לנהו האדא מחסוב „אבק גזל״ והווא יכ׳מם ׳אדי לם כלא שאי ג׳יר בג׳רץ צאחבהו ב] ׳אדי יסתכ׳דם ברהן ׳אפקיר אדי עלא ׳אאכתר רהן ׳אפקיר שאי אדי לם יביין נקצהו ובהאדא יכ׳מם ׳אדי לם כצרתהו פי שאי, ג] ׳אדי יתמקקל פי ׳אנסא לנהו האדא יכ׳מם פי עקלהו ׳אדי הווא לם פעל שאי מן ׳אמעאצייא וליסהו יערף ׳אדי ׳אתמקיל פי דאך הווא דנב כביר וקווי וכתרת ׳אמעאציאת סבבהם ׳אתמקיל וכמא קאל ׳אפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם מענאה ממנוע עלא ׳אאנסאן ׳אתמקיל פי ׳אנסא, ד] ו׳אדי יקבל וקאר ועז מן בכ׳ץ צאחבהו לנהו יקול פי קלבהו ליס האדא דנב בעד ׳אדי צאחבהו ליסהו חאצ׳ר ולם לחקהו שאי מן ׳אהישמה לנהו לם חששמהו ג׳יר צפף אפעשהו ׳אמלאח ועלמהו ׳אכביר מוקאבלת

שהוא נמשך בדרכי החכמה והצדק מתאוה להן ורודף אותם והוא מה שאמרו רז"ל הבא ליטהר מסייעין אותו כלומר ימצא עצמו נעזר על הדבר והלא כ' בתורה [בראשית ט"ו] ועבדום וענו אותם הרי גזר על המצריים לעשות רע וכתיב [דברים לא] וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ הרי גזר על ישראל לעבוד כו"מ ולמה נפרע מהן לפי שלא גזר על איש פלוני הידוע שיהי' הוא הזונה אלא כל אחד ואחד מאותן הזונים שעבדו כו"מ אילו לא רצה לעבוד לא היה עובד ולא הודיעו הבורא אלא מנהגו של עולם. הא למה זה דומה לאומר העם הזה יהיה בהן צדיקים ורשעים לא מפני זה יאמר הרשע כבר נגזר עליו שיהיה רשע מפני שהודיע למשה שיהיו רשעים בישראל כענין שנאמר [שם ט"ו] כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. וכן המצריים כל אחד ואחד מאותן המצרים והמריעים לישראל אלו לא רצה להרע להם הרשות בידו שלא גזר על איש ידוע אלא הודיעו שסוף זרעו עתיד להשתעבד בארץ לא להם וכבר אמרנו שאין כח באדם לידע היאך ידע הקב"ה דברים העתידין להיות:

פרק שביעי

א) **הואיל** ורשות כל אדם נתונה לו כמו

אפעאל צאחבהו ועלמהו ומן דאלך אתביין וקארהו ועזהו וכבֹ צאחבהו וחקרתהו ; ה] ת̇די יתהם אגאם ט̇ייבה וצ̇ודאקה , לנהו האדא יכֹמם ד̇די לם פעל שאי וגיר תהם להו בקלבהו וליסהו יערף ד̇די האדא דנב וכ̇טה ד̇די געמל אנסאן צדיק כיף צ̇אלם .

ה] ומנהם כֹמם חואיג ד̇די יפעלהם ינגבד פי גררתהם דאים וצעיב כתיר ליתפרז מנהם ובהאדא מלזום לכל אנסאן ליבעד מנהם רבמא ידסק פיהם והם כ̇כל עקלייאת דואנא כתיר , והאדו הומאן ד̇די יווצל כלאם האדא לצחאבהו ליעמל בינהם עדאוא , אדי יתכללם עלא צאחבהו שאי ד̇די לם יהבהו לנפסהו , ואדי מתמלך בא̇חמק וד̇די מתמלך בא̇תכֹמאם ד̇רוני, וד̇די יצארב צ̇אלם לנהו יתעללם אפעאלהו ויתרצמו אפעאהו וכלאמהו פי קלבהו כמא קאל שלמה המלך עליו השלום ורועה כסילים ירוע מענאה מן יצאחב ג̇אהלין לאבד אן יגהל , ואידא ילזם לכל אנסאן ליאכֹד צואב עקלייאת [ביאנהם בה׳ דיעות] אכתר ואכתר ילזם דאלך לרגע בתשובה .

ו] כל דאלך ומא ישבאה ולו הומאן עטלא ללתובה וזרגוע ליסהם ימנעוהא מן ט̇אנסאן

וכל

שבארנו ישתדל אדם לעשות תשובה ולהתודות בפיו מחטאיו ולנעור כפיו מחטאיו כדי שימות והוא בעל תשובה ויזכה לחיי העוה"ב :

ב) **לעולם** יראה אדם עצמו כאלו הוא נוטה למות ושמא ימות בשעתו ונמצא עומד בחטאו לפיכך ישוב מחטאיו מיד . ולא יאמר כשאזקין אשוב שמא ימות טרם שיזקין הוא ששלמה אמר בחכמתו [קהלת ט] בכל עת יהיו בגדיך לבנים :

ג) **אל** תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגנבה אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהם מעשה . שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם וכן הוא אומר [ישעיה נ"ה] יעזוב רשע וגו' :

ד) **ואל** ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה . אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאלו לא חטא מעולם

ולא

וכל מן ירגע מן דאלך מחסוב „בעל תשובה"
וענדהו חצצה פי עולם הבא .

פרק חמישי

א] כל בנאדם ובנאדם ענדהו קצרה וקווה
אידא יחב ימייל נפסהו לטריק אמליחא ימייל
ואידא ח"ו יחב ימייל נפסהו לטריק אדונייא
ימייל , כמא מכתוב פי אתורה הן האדם היה
כאחד ממנו לדעת טוב ורע . מענאה אדי גנס
אבנאדם הווא פריד פי אדנייה וליסהו כיף בקיית
אכלאיק אדי כלק פיהם השי"ת טביעה תגבדהם
וליס ענדהם קווא וקצרא ליבדדלו טביעתהם
אמא אבנאדם והדהו בעקלייתהו ותכמאמהו
ינגגם יפעל מא יחב מליח או דוני ולם תמא
שאי ימנעהו ובהאדא רבמא ימד ידהו וגו' .
ב] לם יכמם אבנאדם מא יכממו אגאהלין
אדי הקב"ה יקטע אחוכם עלא אבנאדם מן אוול
כליקתהו ליכון צדיק או רשע אמא כל בנאדם
ובנאדם יוגב להו ויקצר ליכון צדיק כיף משה
רבינו עליו השלום או רשע ח"ו כיף ירבעם ,
וכדאלך ינגגם ליכון עאלם או גאהל , וליכון
סכיף או קליל אסכפה ו„אכזרי" וליכון כרים
אקלב או משחאח [כלי] וכדאך פי גמיע בקיית

ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו, אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד בו כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשין יצרם יותר מהם:

ה) **כל** הנביאים כולן צוו על התשובה, ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותם ומיד הן נגאלין, שנאמר [דברים ל] והיה כי יבואו עליך כל הדברים וכו' ושבת עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגו':

ו) **גדולה** תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר [הושע י"ד] שובה ישראל עד ה' אלהיך ונאמר [עמוס ד] ולא שבתם עדי נאם ה' ונאמר [ירמיה ד] אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק. התשובה מקרבת את הרחוקים אמש היה זה שנאוי לפני המקום ומשוקץ ומרוחק ותועבה והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד. וכן אתה מוצא שבלשון שהקב"ה מרחק החוטאים בה מקרב את השבים בין יחיד בין רבים שנאמר [הושע ב] והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר

שׄעקלייאת וטׄבאיע וליס להו שאי יגׄצבהו ולא יחכם עליה ולא יגׄבדהו לוחדא מן שׄתנאיאת אא הווא ברוחהו ומן עקלייתהו ימיל ללתנייא אדי ירצׄא ויחב, וכמא יקול אנבי ירמיהו מפי עליון לא תצא הרעות והטוב מענאה לם יקטע שׄלה אחוכם עלא שׄבנאדם ליכון יגׄי מליח או דוני ובהאדא שׄכׄאטי ושׄדאנב הווא אדי כׄצצר נפׄסהו, ועלא דשׄך יוגׄב להו שׄבכא ואלנואח עלא דנובאתהו ועלא מא פׄעל לנפסהו וכאפׄאהא בשׄדוניאת, וכמא כממל שׄנבי ירמיהו בעד דשׄך וקשׄ מא יתאונן אדם חי גבר על חטאיו נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה וגו׳ מענאה בעד שׄדי שׄקווה ושׄקצׄרא ביד שׄבנאדם פׄי שׄמליח ופׄי שׄדוני וליס גׄאצב להו לשאי מנהם בהאדא יוגׄב לנא לנתובו ונרגׄעו בתשובה ונתרכו אפעׄנא שׄדוניין ונכׄיירו שׄאפׄעשׄ שׄטייבה.

ג) והאד אדי ביננא הווא סאס ועמדה לל תורה וללמצוה, וכמא קאל שׄפסוק ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה וגו׳ מענאה אלדי אלמליח ואלדוני מתמכנין ביד אלאנסאן וינגׄגם יכׄייר לנפסהו אלמליח ולם תמא שיי אדי יגׄצבהו ליפעל שׄדוני

להם בני אל חי . ונאמר ביכניהו ברשעתו [ירמיה כ"ב] כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו [שם] אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני וכו' וכיון ששב בגלותו נאמר בזרובבל בנו [חגי ב] ביום ההוא נאם ה' צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה' ושמתיך כחותם :

ז) **כמה** מעולה מעלת התשובה . אמש היה זה מובדל מה' אלהי ישראל שנא' [ישעיה נ"ט] עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם צועק ואינו נענה שנאמר [שם א] גם כי תרבו תפלה וכו' ועושה מצות וטורפין אותם בפניו שנאמר [שם] מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי . [מלאכי א] מי בכם ויסגור דלתים וגו' . והיום הוא מודבק בשכינה שנאמר [דברים ד'] ואתם הדבקים בה' אלהיכם . צועק ונענה מיד שנ' [ישעיה ס"ה] והיה טרם יקראו ואני אענה . ועושה מצות ומקבלין אותן בנחת ושמחה שנאמר [קהלת ט] כי כבר רצה האלהים את מעשיך . ולא עוד אלא שמתאוים להם שנאמר [מלאכי ג'] וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות :

ח) **בעלי** תשובה דרכן להיות שפלים וענוים ביותר אם חרפו אותן הכסילים כמעשיהם

ומן דאלך יקול אלפסוק מי יתן לבבם זה להם וגו׳ מענאה אלכאלק לם יגצב ולא יקטע חוכם עלא לבנאדם ליכון מליח או דוני אלא עטא שקווא ושקצרה ללבנאדם ליכייר אש יחב ולואין יחב יקצר יתמייל .

ו] לוכאן שכאק יקטע שחוכם עלא שבנאדם ליכון צדיק או ליכון רשע וכדאך לוכאן תמא חאגא פי אדנייא מן אוול כליקת שבנאדם אדי תגבדהו לתנייא מן שתנאיאת או לעלם מן אעלום או לעקלייא מן אעקלייאת או לפער מן ראפעאל וכמא יקולו ויבדרעו שגאהרין פי קלבהם ועקלהם שתאלף לם כאן יווצי לנא שלה ברוך הוא עלא יד שאנבייא שדי נכונו נפעלו אכדא ושדי לם נפעלו אכדא ושדי נצאובו תנאיאתנא ללמליח ושדי נתבאעדו מן שצלם בעד שדי תממא ח״ו חוכם או שאי מן אוול כליקת שבנאדם שדי יגבדהו ולם ינגגם יתהררך מן דאך, וכדאך לוכאן כיף עקלייתהם שתאלפא לם כאן יוגב אגר לאלדי הווא צדיק ולא עקובא לאלדי הווא רשע, לנהו כאנו האדה מעא האדה מגצובין ולם יעטי שחוכם שחקיקי שדי ינאלהם שיי מן אפעאלהם, אא מן גמיע דאלך וגירהו נצחחו ואנהו כל אנסאן בידהו

במעשיהם הראשונים ואמרו להם אמש היית עושה כך וכך אמש היית אומר כך וכך אל ירגישו להן אלא שומעין ושמחין ויודעין שזו זכות להם שכל זמן שהם בושים ממעשיהם שעברו ונכלמים מהן זכותם מרובה ומעלתם מתגדלת וחטא גמור הוא לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים או להזכירם לפניו כדי לביישו או להזכיר דברים וענינים הדומין להם כדי להזכירו מה עשה הכל אסור. ומוזהר עליו בכלל הוניית דברים שהזהירה תורה עליה. שנאמר [ויקרא כ"ה] ולא תונו איש את עמיתו ·

פרק שמיני

א) **הטובה** הצפונה לצדיקים היא חיי העוה"ב והם החיים שאין מות עמהן והטוב' שאין עמה רעה, הוא שכתוב בתורה [דברים כ"ב] למען ייטב לך והארכת ימים, מפי השמועה למדו למען ייטב לך לעולם שכלו טוב והארכת ימים לעולם שכלו ארוך וזה הוא העוה"ב שכר הצדיקים הוא שיזכו לנועם זה ויהיו בטובה זו, ופרעון הרשעים הוא שלא יזכו לחיים אלו. אלא יכרתו וימותו, וכל מי שאינו זוכה לחיים אלו הוא המת שאינו חי לעולם אלא נכרת ברשעו ואבד כבהמה

וזהו

ﭏקצרה וﭏקווה רימיל ללמליח או רימיל ללדוני
ובהארא ענדהו ﭏאגר וﭏעקובה פי האד ﭏדנייא
ופי ﭏדנייא ﭏאתיה והייא עולם הבא .

ולם ינשד ויסתאעזב ﭏבנאדם ויקול כיף יציר
שאי פי ﭏדנייא מן גיר אדן מן ﭏרב סבחאנהו
ומחבבתהו , לנהו ילזמהו יערף ﭏדי כיף ארדי
יחב ﭏלה ברוך הוא לתכון ﭏנאר וﭏריח טאלעין
ללפוק, וﭏמא וﭏארץ האבטין לוטא ולולב ﭏדנייה
יצור וכדﭏך גמיע ﭏכלקאת ליכונו יתמששאו
בסנאסתהם ﭏדי כלק ﭏלה פיהם , כדﭏך ﭏלה
ברוך הוא גרצהו ומחבבתהו הייא לתכון ﭏקווא
וﭏקצרה ביד ﭏבנאדם פי אפעאלהו מן גיר
גאצב ולא גאבד להו ﭏא הווא בעקלייתהו ﭏדי
כלק פיה ﭏלה ברוך הוא יפעל מא יחב ובהאדה
יתחאכם כל בנאדם פאידה פעל ﭏמליח יאכד
ﭏאגר ואידא פעל ﭏדוני יתעאקב ועלא דﭏך
יקול ﭏנבי [מלאכי א׳] מידכם היתה זאת לכם
מענאה אפעﭏכם הום ﭏסבב לכם פי דﭏך וכדﭏך
יקול שלמה המלך ע״ה השלום שמח בחור
בילדותך ודע כי על כל ﭏה יביאך הﭏקים במשפט
מענאה אערף יא בנאדם ﭏדי ענדך קווא
לתפעל ﭏמליח או לתפעל ﭏדוני ועלא מא
תפעל אנתי תתחאכם ותעטי ﭏחסאב , ומן סבת

וזהו כרת הכתובה בתורה שנאמר [במדבר ט"ו] הכרת תכרת הנפש ההיא, מפי השמועה למדו הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב. כלומר שאותה הנפש שפירשה מן הגוף בעוה"ז אינה זוכה לחיי העוה"ב אלא גם מן העוה"ב נכרתת:

ג) **העוה"ב** אין בו גוף וגויה, אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף כמלאכי השרת. הואיל ואין בו גויות אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכין להם בעוה"ז. ולא יארע דבר בו מן הדברים שמאורעין לגופות בעוה"ז, כגון ישיבה ועמידה ושינה ומיתה ועצב ושחוק וכיוצא בהן, כך אמרו חכמים הראשונים, עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן. ונהנין מזיו השכינה הרי נתברר לך שאין שם גוף לפי שאין שם אכילה ושתיה וזה שאמרו צדיקים יושבין על דרך חידה אמרו כלומר נפשות הצדיקים מצויין שם בלא עמל ולא יגיעה וכן זה שאמרו עטרותיהם בראשיהם כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העוה"ב ומצויה עמהן והיא העטרה שלהם כענין שאמר שלמה [שיר השירים ג] בעטרה שעטרה לו אמו והרי הוא אומר [ישעיה לה

האדא תוגד דאים פי כלאם אנביא אדי אבנאדם יתחאכם עלא אפעאלהו עלא קד מא פעל אן כאן מליח או דוני , והאדא הווא אסאס ואעמדא אדי גמיע כלאם אנבווא מתעללקין פיה .

פרק ששי

א] תמא פי אתורה ופי כלאם אנביא פסוקים יאסר אדי ילזם ללבנאדם יפהמהם , ללא יגלט פיהם ויצהר להו מנהם כאנהו הקב"ה ח"ו יקטע אחוכם עלא אבנאדם ליכון צדיק או רשע ועלא האדא ילזמנא נביינו סאס כביר ומתין אדי מנהו יתפאהם ויתערף תפסיר גמיע אפסוקים אמדכורין והווא אדי פי וקת אדי בנאדם ואחד או סוככאן מדינה ידנבו ויכטאו ויפעל אכאטי דנב מן עקלהו ורצאה כמא ביננא . יוגב אכלאץ מנהו , והקדוש ברוך הוא יערף כיפיית אכלאץ , תמא דנב אדי אחוכם יעטי אדי יכלצו מנהו עלא דנבהו פי האד אדנייא כן בדנהו או מן מאהו או מן צגארהו כל וקת אדי הומאן צגאר לנהו אצגאר אדי ליס להם עקל כאמל ולם וצלו לדרגת תלזים אמצות הומאן מחסובין ללבנאדם כיף כסבהו , ותמא דנב אדי אחוכם יעטי אדי יכלצו מנהו פי עולם הבא ולם יציר להו צרר פי עולם הזה ותמא

נה) ושמחת עולם על ראשם. ואין השמחה גוף כדי שתנוח על הראש. כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הדעה, ומהו זה שאמרו ונהנין מזיו שכינה שיודעים ומשיגין מאמתת הקב"ה מה שאינן יודעין והם בגוף האפל השפל:

ג) **כל** נפש האמורה בענין זה אינה הנשמה הצריכה לגוף אלא צורת הנפש שהיא הדעה שהשיגה מהבורא כפי כחה, והשיגה הדעות הנפרדות ושאר המעשים, והיא הצורה שביארנו ענינה בפ"ד מהלכות יסודי התורה היא הנקראת נפש בענין זה, חיים או לפי שאין עמהן מות שאין המות אלא ממאורעות הגוף ואין שם גוף נקראו צרור חיים שנאמר [שמואל א' כה] והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, וזהו השכר שאין שכר למעלה ממנו והטובה שאין אחריה טובה והיא שהתאוו לה כל הנביאים:

ד) **וכמה** שמות נקראו לה ד"מ [תהלים כד] הר ה' ומקום קדשו [ישעיה לה] ודרך הקדש והצרות ה' [תהלים פד] ונועם ה', ואהל ה' והיכל ה' ובית ה' ושער ה' והחכמים קראו לה ד"מ לטובה זו המזומנת לצדיקים סעודה, וקורין לה בכל מקום העוה"ב.

ה) **הנקמה** שאין נקמה גדולה ממנה שתכרת

סכבב

דנב אלדי אלחוכם יעטי אלדי יכלצו מנהו פי עולם הזה ופי עולם הבא .

כ) וכל דאלך פי וקת אלדי לם רגע בתשובה ולאכן אידא רגע בתשובה אלתשובה הייא מתל אלדרקא קבאלת כל עקובה . ולאכן ארגוע ואלתובה יכונו ברצ̇אה ועקלייתהו מתל מא כטא ברצ̇אה ועקלייתהו .

ג) ויציר אלדי יכטא וידנב אלבנאדם דנב כביר או דנובאת כתירא בגרצ̇הו ועקלייתהו חתא אלדי אלחאכם אלחקיקי אללה ברוך הוא יחכם עלא האד אלבנאדם אלאלטי אלדי כטא בהאד אלגנס ליכון יתמנע מנהו אלתשובה , ולים יבקא ליהו קווא לירגע מן צ̇למהו לא ימות ויציע באפעאלהו אלדונייא אלדי פעל . וכמא קאל הקדוש ברוך הוא עלא יד אנבי ישעיהו השמן לב העם הזה וגו׳ מענאה ביעד אלדי כטאו כטא כביר צדר אלחוכם עליהם בשדאן קרבהם וגלקתהו ללא ירגעו בתשובה . וכדאך יקול אלפסוק ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה׳ בעמו עד לאין מרפא מענאה כתתרו פי אלמועאציאת בגרצ̇הם חתא אלדי אתלזמו בחוכם אלבארי אלחקיקי אן תתמנע מנהם אלקווא לירגוע בתשובה אלדי הייא אלרווא

אלקלילי

הנפש ולא תזכה לאותן החיים שנאמר [במדבר טו] הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה. וזה האבדון הוא שקורין אותו הנביאים דרך משל באר שחת ואבדון ותפתה ועלוקה וכל לשון כרייה והשחתה קורין לו, לפי שהיא הכליה שאין אחריה תקומה וההפסד שאינו חוזר לעולם.

ו) **שמא** תקל בעיניך טובה זו ותדמה שאין שכר המצות והיות האדם שלם בדרכי האמת אלא להיותו אוכל ושותה מאכלות טובות ובועל צורות נאות ולובש בגדי שש ורקמה ושוכן באהלי שן ומשתמש בכלי כסף וזהב ודברים הדומים לאלו כמו שמדמין אלו הערביים הטפשים האוילים השטופים בזמה אבל החכמים ובעלי דעה ידעו שכל הדברים האלו דברי הבאי והבל הם ואין בהם תועלת ואינם טובה גדולה אצלינו בעולם הזה אלא מפני שאנו בעלי גוף וגויה וכל הדברים האלו צרכי הגוף הם ואין הנפש מתאוה להם ומחמדתן אלא מפני צורך הגוף כדי שימצא חפצו ויעמוד על בוריו ובזמן שאין שם גוף נמצאו כל הדברים האלו בטלים. הטובה הגדולה שתהי׳ בה הנפש בע״הב אין שום דרך בעה״ז להשיגה ולידע אותה. שאין אנו יודעים בע״הז אלא טובת הגוף ולכ

דֿאצירי, ומן דאך מכתוב פי התורה ואני אחזק את לב פרעה מענאה בעד אֿדי פרעה כֿטא מן גׄרצֿהו ועמל אֿדוני לישראל אֿדי כאנו סאכנין פי ארצֿהו כמה קאל אלפסוק הבה נתחכמה לו מענאה פרעה אלדי כאן צֿלטאן פי מצר גֿמע כבאר קומהו וקעדו יתחאילו ויכממו האיש הייא אלתנייא אֿדי יופאו גֿיהא ישראל וכררגֿו תכֿמאמהם לפֿעל וצֿייעו מן ישראל יאסר מן צגֿארהם מן חין אדי יתואלדו [וכמה מביין פי התורה] ובהאדה עטא דֿחאכם דֿחקיקי אלה ברוך הוא חוכם קאטע לימנע מן פרעה דֿתשובה ליכון יעאקבהו ויכֿדלן מנהו כל מה פעל. ומן דאך עטא להו זנס קוות קלב כבירא הדא ירגֿע אבדן, ואידא תנשד האש הווא אלסבב אֿדי כאן אלדה ברוך הוא יבעת לפרעה עלא יד משה רבינו ליסייב ישראל מן ארצֿהו וירגֿע בעד אֿדי הווא ממנוע מנהו כל רגֿוע? אעלם אֿדי דֿסבב הווא לדמת יכונו יערמו גֿמיע סוככאן דֿדנייא אֿדי פי וקת אן יכֿטא דֿבנאדם בכיפייא מן דֿכיפייאת אמד' ומא ישבאה דאך, יכון דֿחאכם דֿחקיקי אֿלה ברוך הוא ימנע מנהו דֿתשובה ולם יקצֿר ירגֿע אבדן א ימות בצֿלמהו וכֿטאה אֿדי פעל מן לוול

ראתה אלהים זולתך :

ח) **זה** שקראו אותו חכמים העולם הבא לא מפני שאינו מצוי עתה וזה העולם אובד ואחר כך יבא אותו העולם, אין הדבר כן אלא הרי הוא מצוי ועומד שנאמר [תהלים ל"א] אשר צפנת ליראיך פעלת וגו׳ ולא קראוהו עולם הבא אלא מפני שאותן החיים באין לו לאדם אחר חיי העולם הזה שאנו קיימים בו בגוף ונפש וזהו הנמצא לכל אדם בראשונה :

פרק תשיעי

א) **מאחר** שנודע שמתן שכרן של מצות והטובה שנזכה לה אם שמרנו דרך השם הכתובה בתורה היא חיי העולם הבא שנאמר [דברים כ"ב] למען ייטב לך והארכת ימים והנקמה שנוקמים מן הרשעים שעזבו ארחות הצדק הכתובות בתורה היא הכרת שנאמר [במדבר ט"ו] הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה, מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך וכל אותן הדברים בעולם הזה כגון שובע ורעב ומלחמה ושלום ומלכות ושפלות וישיבת הארץ וגלות והצלחת מעשה והפסדו ושאר כל דברי הברית

ברוך הוא מנהום תובה ואלרגוע, ולאכתצאר מן דאך הווא ידי לם קטע אלה ברוך הוא שחוכם עלא פרעה ליעמל אלדוני מעא ישראל ולא מעא סיחון ליכטא פי ארצהו, ולא עלא אכנענים ליפעדו כל מא פעלו מן אלכריהארת, ולא עלא ישראל ליעבדו עבודה זרה, ולאכן כלהם כטאו ודנכו מן גרצהם ועקדייתהם ובפעלהם אתלזזמו בהאד שחכומה ידי תתמנע מנהם תשובה.

ד] וכיף האד אלכיפיא לדאים תוגד צדיקים ונביאים יטלבו מן אלה ברוך הוא ליעאונהם עלא טריק אחקיקה כמה יקול דוד המלך עליו השלום הורני ה' דרכך, מענאה לא ימנעוני דנובאתי מן טריק אחקיקא ידי מנהא נערף טריקך ותיחיד אסמך, וכדאך האד ידי טלב „ורוח נדיבה תסמכני" מענאה אלדי תבקקי שקווא בידי לנעמל גרצך ולם יסכבו לי דנובאתי שמנע מן תובה ורגוע ח"ו, וכדאלך הווא תפסיר גמיע שפסוקים ידי מתל דאך.

ס] ואידא תנשר האש הייא מענת ידי קאל דוד המלך עליו השלום „טוב וישר ה' על כן יורה חטאים בדרך"? אעלם ידי תפסיר כלאמהו הווא ידי הקב"ה מן מלאחתהו ורחמתהו

יכנעת

כל אותן הדברי׳ אמת היו ויהיו, ובזמן שאנו עושי׳
כל מצות התו׳ יגיע אינו טובות העוה״ז כלם ובזמן
שאנו עוברין עליה׳ תקרינה אותנו הרעות הכתובו׳
ואעפ״כ אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן
של מצות ולא אותן הרעות הם סוף הנקמה
שנוקמין מהעובר על כל המצות אלא כך הוא
הכרע כל הדברים, הקב״ה נתן לנו תורה זו עץ
חיים וכל העושה כל הכתוב בה ויודעה דעה
גמורה נכונה זוכה בה לחיי העולם הבא ולפי
גודל מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה, והבטיחנו
בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש
ונהגה בחכמתה תמיד שיסיר ממנו כל הדברים
המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה
ורעב וכיוצא בהן וישפיע לנו כל הטובות
המחזיקות את ידינו לעשות התורה כגון שובע
ושלום ורבות כסף וזהב כדי שלא נעסוק כל
ימינו בדברים שהגוף צריך להן לא נשב פנויים
ללמוד בחכמה ולעשות המצות כדי שנזכה לחיי
העולם הבא וכן הוא אומר בתורה אחר שהבטיח
בטובות העוה״ז [דברים ו׳] וצדקה תהי׳ לנו וגו׳ וכן
הודיענו בתור׳ שאם נעזוב התורה מדעת ונעסוק
בהבלי הזמן כענין שנ׳ [שם ל״ב] וישמן ישורון ויבעט
שדיין האמת יסיר מן העוזבים כל טובות העוה״ז
שהם חזקו ידיהם לבעוט ומביא עליהם כל הרעות

יבעת אל־אנביא לישראל ליוורריו ויערל־מו להם גרץ ללה ורצאהו וירגעוהם בתשובה, וכדאך עטאהם ללה לקווא ואגהד ליתעללמו ויפאהמו לתורה, לאין האדא שאי מטבוע פי לבנאדם לדי כל וקת לדי הווא יתבבע וינגבר ורא תנאיאת עלם לתורה וורא לעדל יכון ישתהא ללמליח ויפעלהו, ועלא האדא קאלו אסיאדנא „הבא ליטהר מסייעין אותו" מענאה לדי יחצר נפסהו ללמליח וישקא עליה, ילקא פי נפסהו מעאונא פי דאלך [עי' הרמב"ם].

פרק שביעי

א] בעד לדי לקווא ולקצרא ביד אלבנאדם ליחסן אפעאלהו וליתבאעד מן כל דוני יסתאעזל בנאדם ויהדרק נפסהו לירגע בתשובה ויסתקקר עלא דנובאתהו וינפץ ידיה מן כל דנב וכיף ימות יכון בעד תשובה ויזכא ללחייא לדאימא והייא עולם הבא.

ב] לדאים ישוף בנאדם נפסהו כאינהו הווא מתמייל ללמות, ויכאף רבמא ימות והווא באקי בדנובאתהו, ובהאדה ירגע בתשובה פיסע מן גיר תעטיל, ולם יקול חתא כיף נציר שאיב וכביר נרגע, רבמא ימות קבל מה ישיב ויכבר

המונעים אותן מלקנות העולם הבא כדי שיאבדו ברשעם הוא שכתוב בתורה ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה׳ בך תחת אשר לא עבדת את ה׳ וכו׳ נמצא פירוש כל אותן הברכות והקללות על דרך זו׳ כלומר אם עבדתם את ה׳ בשמחה ושמרתם דרכו משפיע לכם הברכות האלו ומרחיק הקללות מכם עד שתהיו פנויים להתחכם בתורה ולעסוק בה כדי שתזכו לחיי העולם הבא וייטב לך לעולם שכולו טוב ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך, ונמצאתם זוכין לשני העולמות לחיים טובים בעוה״ז המביאים לחיי העולם הבא שאם לא יקנה פה חכמה ומעשים טובים אין לו במה יזכה שנאמר [קהלת ט] כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול, ואם עזבתם את ה׳ ושגיתם במאכל ומשתה וזנות ודומה להם מביא עליכם כל הקללות האלו ומסיר כל הברכות עד שיכלו ימיכם בבהלה ובפחד, ולא יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצות כדי שתאבדו מחיי העולם הבא, נמצא שאבדתם שני עולמות שבזמן שאדם טרוד בעוה״ז בחולי ומלחמה ורעבון אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצות שבהן זוכים לחיי העולם הבא׃

ג) **ומפני** זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם

ועלא דאך יקול שלמה המלך ע"ה בערמזהו
בכל עת יהיו בגדיך לבנים מענאה לדאים נצ'יף
נפסך מן כל וסוכ'את ד'נב וכ'לטא וארג'ע לאלה
ברוך הוא .

ג] לם תכ'מם אד'י ד'רגוע בתשובה הווא
ג'יר מן ד'נובאת אד'י בכ'פעל מיתאל אל זנא
וא'כטף וצרקא , לא כיף אד'י ילזם ד'רגוע מן
דאך , ילזם כדאך ארגוע מן ד'עקלייאת וטבאיע
אדוניין , וילזם בנאדם יבהת עלא דאך כתיר
וירג'ע מן טבע אחמק ומן ד'מעאדוא ומן ד'נגרה
ומן אתפיסיך ומן תתביע תכתיר ד'מט , ומן
תתביע אוקאר ועז , ומן התביע הכתיר ד'מואכל
ומא ישבאה דאך . והאדו ד'נובאת צעאב אכתר
מן אוולין לאין אידא בנאדם תרצמו פיה
האדו ד'עקלייאת וטבאיע צעיב יאסר עליה
ליפתרז מנהם ועלא דאך יקול אפסוק יעזוב
רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה
וירחמהו , מענאה יתרך כ'צארם סנאיסהו
ותכ'מאמתהו ד'וניין ויתוב לאלה ברוך הוא
וירחמהו .

ד] ולם יכ'מם בער תשובה אד'י הווא בעיד
מן דרגת צדיקים בסבב דנובאתהו וכ'טאיאתהו
אד'י פעל וכ'מם לא יכון מ'עלום אד'י הווא מתבוב

המשיח, כדי שינוחו ממלכיות שאינם מניחות להם לעסוק בתורה ובמצות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא לפי שבאותן הימים תרבה הדעת והחכמה והאמת שנאמר [ישעיה יא] כי מלאה הארץ דעה את ה׳ ונאמר [ירמיה לא] ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו ונאמר [יחזקאל לו] והסירותי את לב האבן מבשרכם, מפני שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהיה יותר משלמה ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו, ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך השם ויבואו כל העמים לשמעו, שנאמר [ישעיה ב] והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה׳ בראש ההרים וסוף כל השכר כולו והטובה האחרונה שאין לה הפסק וגרעון הוא חיי העולם הבא, אבל ימות המשיח הוא העוה״ז ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין העוה״ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד :

פרק עשירי

[והוא פרק י״א מה׳ מלכים]

א) **המלך** המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות

ומרצ'י ענד אלכאלק ברוך הוא כאינהו לם פעל
שיי ולא כמם שיי מן אלדוני וזאיד עלא דאלך
אלדי אגרהו כתיר לנהו דאק כננת אלדנב
ואלכטא ורגע מנהם ותגלב עלא
„אליצר הרע", והאכדה קאלו אסיאדנא
במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים
גמורים יכולין לעמוד בו , מענאה אלדרגא אלדי
יוקפו פיהא אלראגעין בתשובה הייא אכתר
ואעלא מן דרגת אלדי לם כטאו באלכל , לאנהו
האדו אלדי רגעו ותגלבו עלא „יצר הרע" אכתר
מנהם .

פ) גמיע אלאנביא כלהם וצאו עלא אלתשובה
ואלפכאך מתאענא מן האד אל„גלות" מתעלק גיר
פי אלתשובה , וענדנא תאבת וצחיח אלדי אלאכר
ישראל לירגעו בתשובה פי אלאכר אל„גלות"
ופי אלחין תגי אל„גאולה" כמא קאל אלפסוק והיה כי
יבואו עליך כל הדברים האלה וגו' ושבת עד ה'
אלקיך ושב ה' אלהיך וגו' מענאה הקב"ה ערפנא
פי תורתו הקדושה , ואנהו בעד מא יגרא האד
אל„גלות" אלמר ותואבעהו . ולאבד אן יכונו ישראל
יחטטו באלהם לירגעו להקב"ה בתשובה וירגעו מן
גיר שך , ופי אלחין הקב"ה ירגע לנא צלטנת בית
דוד עלא יד מלך המשיח ויגמע כל ישראל מן

דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישרא׳, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה. וכל מי שאינו מאמין בו. או מי שאינו מחכה לביאתו, לא בשאר הנביאים בלבד הוא כופר אׄא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו שנאמר ושב ה׳ אׄהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו׳ אם יהיה נדחך בקצה השמים וכו׳ והביאך ה׳ וכו׳, ואו הדברים המפורשים בתורה הם כוללים כל הדברים שנאמרו על ידי כל הנביאים, אף בפרשת בלעם נאמר ושם נבא בשני המשיחים, במשיח הראשון שהוא דוד שהושיע את ישרא׳ מיד צריהם. ובמשיח האחרון שיעמוד מבניו שמושיע את ישרא׳ מיד בני עשו [באחרונה] ושם הוא אומר אראנו ולא עתה זה דוד, אשורנו ולא קרוב זה מלך המשיח. דרך כוכב מיעקב זה דוד, וקם שבט מישרא זה מלך המשיח, ומחץ פאתי מואב זה דוד. וכן הוא אומר ויך את מואב וימדדם בחבל, וקרקר כל בני שת זה מלך המשיח שנאמר בו ומשלו מים עד ים, והיה אדום ירשה זה דוד, שנאמר ותהי אדום לדוד לעבדים וגו׳, והיה ירשה שעיר

מן גמיע קטאר אעאלם לארץ ישראל ונכונו אבתר
כיר ביאסר, מן אדי כננא צאבק ונכונו דאימין פי
עבאדת אלה ותוחידהו ועלם התורה וסראהא
ולם יכון בעד דאלך חתא זנס "גלות„ ולא חיאר
ולא גיאר אבדן .

י) אלתשובה דרגתהא עאליא יאסר אדי תקרב
בנאדם להקדוש ברוך הוא כמא קאל אלפסוק
שובה ישראל עד ה' אלהיך, וכדאלך יקול אלפסוק
ושבתם עדי נאם ה' וכדאלך יקול אלפסוק אם
תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב, מענאה אדי
ארגע בתשובה יתקרב כתיר ענד אללה
ברוך הוא .

אלתשובה תקרב אלבעאד, אלבארח כאן
מכרוה ענד הקדוש ברוך הוא ומתבאעד מנהו
כתיר וליום הווא מחבוב וקריב ועזיז יאסר
ואכדא נלקאו אדי בהאדאך אלסאן אדי באעד
ביה הקדוש ברוך הוא ללכאטיין קרב ביה
אלראגעין בתשובה סווא בנאדם פרדי סווא
גמאעא, כמא קאל אלפסוק והיה במקום אשר
יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי
מענאה יקול אללה ברוך הוא לישראל כיף ירגעו
עלי אדי כנתו מתבאעדין מנני. דלחין תבונו
מתקרבין לי כתיר וכדאלך אתוקא פי יכנהו וקת

[י] אדי

אויביו זה מלך המשיח, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וכו׳:

ג) **אף** בערי מקלט הוא אומר אם ירחיב ה׳ אלהיך את גבולך ויספת לך עוד שלש ערים וכו׳ ומעולם לא היה דבר זה, ולא צוה הקב״ה לתוהו, אבל בדברי הנביאים אין הדבר צריך ראיה שכל הספרים מלאים בדבר הזה:

ג) **ואל** יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים, אין הדבר כך, שהרי רבי עקיבה חכם גדול מחכמי המשנה היה והוא היה נושא כליו של בן כוזיבה המלך והוא היה אומר עליו שהוא מלך המשיח ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא מלך המשיח עד שנהרג בעונות, וכיון שנהרג נודע להם שאינו ולא שאלו ממנו חכמים לא אות ולא מופת. ועיקר הדברים ככה הם׳ שהתורה הזאת חקיה ומשפטיה לעולם ולעולמי עולמים. ואין מוסיפין עליהם ולא גורעין מהם וכל המוסיף או גורע או שגילה פנים בתורה והוציא הדברים של מצות מפשוטן הרי זה ודאי בדאי רשע ואפיקורוס.

ד) **ואם** יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה ויכוף כל ישראל לילך בה

ולחזק

אדי כאן צ̇אס ודאנב „כתבו את האיש הזה עירירי גבר לא יצלח בימיו, אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני ובעד אדי רג̇אע יקול אלפסוק עלא זרובבל ולדהו, ביום ההוא נאם ה׳ צבאות אקחך זרובבל בן שאלתיאל עבדי נאם ה׳ ושמתיך כחותם מענאה אדי פי לוול כיף כאן יכניהו הצלטאן כ̇אטי וצ̇אס אנקטע עליה אלחוכם אדי לם יג̇יב צג̇אר וכל אפעאלהו לם יכון פיהם חתא צואב ותבות וכיף רג̇ע בתשובה תבטלת אלגזירה מן עליה, וג̇אב זרובבל וכאן מקבול ומרצ̇י כתיר לאלה ברוך הוא וכל אפעאלהו צארו מצואבין ותאבתין.

ז] קדאש עאליא דרג̇ת אלרג̇וע בתשובה, אדי אלבארח קבל אלרג̇וע כאן האד אלאנסאן מפרוז מן אלה ברוך הוא אלקי ישראל, כיף מה קאל אלפסוק עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם מענאה אדי אלדנובאת יבאעדו אלבנאדם מן אלתקרב לאלה ברוך הוא, ובהאדה חתא אלצלא אדי יצללי ליסהא מקבולא וכמה יקול אלפסוק גם כי תרבו תפלה וגו׳ מענאה אדי בעד אלכ̇טא ואלדנב ולו תכתרו פי אלצלא ליסהא מקבולה ענד אלה ברוך הוא, וחתא אלמצות אדי יפעל אלכ̇אטי ואלדאנב ליסהם מרצ̇יין וירמיוהם

ולחזק בדקה, וילחם מלחמות השם הרי זה בחזקת שהוא משיח, ואם עשה והצליח ובנה המקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי, ויתקן את העולם כלו לעבוד את ה' ביחד שנא' כי אז אהפוך אל העמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד.

פרק אחד עשר

(והוא פרק י"ב מהלכות מלכים)

א) **אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהיה שום** חידוש במעשה בראשית, אלא העולם כמנהגו הוא נוהג, וזה שנאמר בישעיה וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ משל וחידה. ענין הדבר שיהיו ישראל יושבים לבטח עם רשעי עכו"ם המשולים כזאב ונמר, שנאמר זאב ערבות ישדדם ונמר שוקד על עריהם, ויחזרו כלם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר בנחת כישראל שנאמר ואריה כבקר יאכל תבן, וכן כל כיוצא באלו הדברים הכתובים בענין המשיח הם משלים, ובימות המלך המשיח יודע לכל לאיזה דבר היה משל ומה ענין רמזו בהם.

ב) **אמרו** חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח

קדהו מן גיר חתא קבול כמה קאל אלפסוק כי בקש זאת מידכם רמוס חצרי מי גם בכם ויסגור דלתים וגו׳ , מענאה אלדי אלמצות אלדי יפעל אלכאטי ודאנב ליסהם מקבולין ענד אללה ברוך הוא כי וקת אלדי לם רגע , ולאכן כיף ירגע פי אהין יציר קריב לאללה ב״ה , כמא קאל אלפסוק ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם וגו׳ מענאה בארגוע בתשובה נכונו קראב לאללה כתיר וכדאלך אלמצות יכונו מרציין ומקבולין ענדהו , כמא קאל אלפסוק כי כבר רצה האקים את מעשיך , מענאה כיף יכון בנאדם מתקרב לאלה ברוך הוא יקבל כל אפעאלהו אלטייבא באלרצא , וזאיד עלא דאלך אלדי הקב״ה ענדהו גוצטו באלמצות אלדי יפעל אראגע בתשובה , כמא קאל אלפסוק וערבה לה׳ מנחת יהודה וירושלים בימי עולם וכשנים קדמוניות , מענאה אדי כיף ירגעו ישראל בתשובה יאכד אללה ברוך הוא גוצטו מן אלמצות אלדי יעמלו כאינהו לם כטאו באלכל .

מן אראגעין בתשובה ילזמהם יכונו ואטיין אנפס יאכר , אידא עאירוהם אלנאהלין עלא אפעאלהם אלצאבקא וקאלו להם אלבארח כנתו תפעלו אכדא ואכדא , ואלבארח כנתו תקולו אכדא ואכדא , לם יגאובוהם ולא יחססו שאי

מן

המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, יראה מפשוטן
של דברי הנביאים שבתחילת ימות המשיח תהיה
מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג
יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר
הנה אנכי שולח לכם את אליה וכו׳ ואינו בא לא
לטמא את הטהור ולא לטהר את הטמא ולא
לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להכשיר
מי שהוחזקו פסולים, אלא לשום שלום בעולם
שנאמר והשיב לב אבות על בנים, ויש מן
החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא
אליהו וכל אלו הדברים וכיוצא בהם לא ידע האדם
איך יהיו, עד שהיו הדברים סתומים הן אצל
הנביאים, גם החכמים אין להם קבלה בדברים
אלו, אלא לפי הכרע הפסוקים, ולפיכך יש להם
מחלוקת בדברים אלו, ועל כל פנים אין סדור
הוית דברים אלו ולא דקדוקיהן עיקר בדת
ולעולם לא יתעסק אדם בדברי ההגדות ולא
יאריך במדרשות האמורים בענינים אלו וכיוצא
בהן ולא ישימם עיקר, שאין מביאין לא לידי
יראה ולא לידי אהבה, וכן לא יחשב הקצין
אמרו חכמים תפח רוחן של מחשבי קצין, אלא
יחכה ויאמין בכלל הדבר כמו שביארנו.

ג) **בימי** מלך המשיח כשתתישב ממלכתו

יתקבצו

מן דאלך , לא יסמעו ויפרחו ויכונו יערפו אלדי
האד אלשאי יכתתר אלתנציף וא„זכיות" לנהו כל
וקת צדי אלראגעין יתחששמו מן אפעאלהם אלדי
תעראו אלדרגא מתאעהם תזיד תככר ותעלא
ואלזכיות מתעהם יכתרו , ועלא כל האל דנוב קווי
וכתיר למן יקול ללראגע בתשובה אפתכר
אפעאלך אלצאבקא וכראך לם ינגגם ידכר קדאמהו
שאי מן דאלך ליחששמהו ולו לם ידכר גיר בעד
שאי גירהו אלדי ישבאה דאך ליפככרהו , אלכל
הראם וממנוע , וכמא קאל אלפסוק ולא תונו איש
את עמיתו מענאה לם תגבנן צאחבך ולו
באלכלאם .

פרק שמיני

א] אלכירייה אלמכבבייא לצדיקים הייא „אלחייא
אלדאימא והייא חיאת „עולם הבא" והייא אלחיאה
אלדי ליס מעאהא מות , והייא אלכירייא אלדי ליס
מעאהא דוני , ועלא דאך יקול אלפסוק למען ייטב
לך והארכת ימים וקבלו אסיאדנא ואחד מן
ואחד חתא למשה רבינו עליו השלום אן מעאני
אלפסוק ותפאסירהו הווא עלא כיריית וחיאת
עולם הבא , אלדי הייא אלדנייא אלדאימא אלדי כלהא
כיר ומליח אלדי לם יערף אלאנסאן יווצף קיאסהא

יתקבצו אליו כל ישראל ויתיחסו כהן על פיו ברוח הקדש שתנוח עליו שנאמר וישב מצרף ומטהר וגו׳ ובני לוי מטהר תחילה, ואומר זה מיוחס כהן, וזה מיוחס לוי, ודוחה את שאינן מיוחסין לישראל, הרי הוא אומר ויאמר התרשתא להם וגו׳ עד עמוד הכהן לאורים ותומים, הנה למדת שברוח הקדש מיחסין המוחזקין ומודיעין המיוחס ואינו מיחס ישראל אלא לשבטיהם שמודיע שזה משבט פלוני וזה משבט פלוני, אבל אינו אומר על שהן בחזקת כשרות זה ממזר וזה עבד שהדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה:

ד) **ולא** נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם ולא כדי שירדו בעכו״ם, ולא כדי שינשאו אותם העמים ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויים בתורה וחכמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיזכו לחיי העולם הבא כמו שביארנו [בה׳ תשובה]:

ה) **ובאותו** זמן לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות שהטובה תהיה מושפעת הרבה, וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה׳ בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים

ולא יעכבר כיפייאתהא , ט'אנר מתאע אצדיקים
הווא ד'די יזכאו להאד ט'מליח ויכונו פי האד
אכ'ירייא . ונקמת ט'רשעים הייא אדי לם יזכאו
להאד ט'כ'ירייה ולהאד ט'חיאה אדאימה אלא
ימותו וינקטעו וכל ואחד ד'די לם יזכא להאד
ט'חיאה ד'ראימא הווא אדי מחסוב תאבת מיית
ד'די לם יעיש ללדואם ט'א ינקטע בצלמהו ויציע
מתל ט'גאילא , והאדא הווא ט'"כרת" ד'די מכתוב
פי התורה כיף מא קט ט'פסוק הכרת תכרת
הנפש ההיא וקבלו אסיאדנא ואחד מן ואחד
חתא למשה רבינו עליו השלום ד'די מעאני
אפסוק ותפאסירהו ד'די האדיך ט'נפס אלדי
תתפרז מן ט'גוף וקת ט'מיתה אידא הייא דאנבא
בט'כיפייא ד'די ירזמהא ט'"כרת" ליס תזכא לחיאת
עולם הבא ט'א תתנקטע הייא ותציע

כ) עולם הבא לם פיהא גוף וגססא ט'א ט'"נשמות"
מתאע הצדיקים פקט מן גיר גוף כיף א"מלאכי
השרת .

בעד אדי עולם הבא לם פיהא גוף וגססא
לם יציר פיהא לא מאכלא ולא שרבולא שאי
מן ט'אשייא ד'די בראן ט'בנאדמייא יתחווגו להם
פי דנייתנא האדי אפאנייא אמסתמייא עולם
הזה וכדאך לם יציר פי עולם הבא חתא שאי

ויודעים דברים הסתומים, וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

פרק שנים עשר

וסוף פרק י"ד מהלכות תשובה

א) **אל** יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי העוה"ב ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא, אין ראוי לעבוד את השם על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים, ואין עובד ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכים אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה:

ב) **העובד** מאהבה עוסק בתורה ובמצות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא מפני יראת הרע ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבוא בכללה. ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד, ואין כל חכם זוכה לה.

וכו'

מן צ̇אשייא ד̇די יצירו ללאבדאן פי עולם הזה מתל צ̇קעאד וצ̇ווקוף וצ̇נעאס וצ̇מות ואלחיאר וצ̇חך ומא ישבאה דאך̇, והאידא קאלו אסיאדנא צ̇עולמא צ̇אוורין, העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש צ̇א צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה מענאה ד̇די עולם הבא לם יציר פיה חתא שאי מן צ̇אשייא ד̇די מתחווג̇א להם צ̇אבדאן פי האד ד̇דנייא, ג̇יר צ̇נשמות יכונו כיף צ̇"מלאכי השרת" מתקרבין לצ̇לה ברוך הוא ויעלמו מן חקיקית צ̇לה כל נשמה עלא קד ד̇דרג̇א ד̇די הייא פיהא, ודאך̇ שאי ג̇ארק כתיר ד̇די לם יקדר צ̇אנסאן פי האד ד̇דנייא צ̇פאנייא ופי האד צ̇גוף צ̇מצ̇לאם ליערפהו.

ג) ג̇מיע כלמת נֶפֶש ד̇די מוקולא פי האד אל־ענין תפסירהא ומענתהא עלא צ̇"נשמה צ̇רוחאנייה" ד̇די הייא מתל צ̇מלאך מן מלאכי השרת ורכבבהא צ̇לה ברוך הוא בקצ̇רתהו וקוותהו פי צ̇בנאדם, והייא ד̇די תזכא לחיאת עולם הבא.

צ̇חיאה מתאע עולם הבא לם מעאהא מות לנהו צ̇מות לם תציר אן כאן ללאבדאן, ולים ללרוחאני ובהאדא חיאת עולם הבא תתסמא

והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה, והיא המעלה שצונו בה הקב"ה על ידי משה שנאמר [דברים ו] ואהבת את ה' אלהיך. ובזמן שיאהב אדם את ה' אהבה הראויה מיד יעשה כל המצות מאהבה:

ג) **וכיצד** היא האהבה הראויה, הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו [שם] בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר [שה"ש ג] כי חולת אהבה אני. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה:

ד) **אמרו** חכמים הראשונים שמא תאמר הריני למד תורה בשביל שאהיה עשיר בשביל שאקרא רבי בשביל שאקבל שכר בעוה"ב תלמוד לומר [דברים יא] לאהבה את ה' כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה, ועוד אמרו הכמים במצותיו חפץ מאד [תהלים קי"ב] ולא בשכר מצותיו. וכן היו גדולי החכמים מצווים לנבוני תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד אל תהיו כעבדים המשמשים

„צרור החיים" וכמא קׄ׳ פסוק והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים והאד גׄאנר דׄי ליס להו קיאס ומתיל הווא אכׄתר עׄ׳ ולם תמא מא אחסן מנהו ולהאד חׄיאה היאת עולם הבא אשתהאו ואתכננאו לדאים גמיע אלאנביא וצׄודאקא ליזכאו .

ו) אסאמי יאסר אסתממאת ואתכננאת ביהם חיאת עולם הבא עלא טריק אׄמיתׄ׳ , והם . הר ה׳ , מקום קדשו , דרך הקדש , חצרות ה׳ , נעם ה׳ , אהל ה׳ , היכל ה׳ , בית ה׳ , שער ה׳ , ופי כלאם אסיאדנא תתסממא עולם הבא .

ז) עׄקובה וׄנקמה לאכתר כבירה אלדי תנאל ללנשמה מתאע בׄנאדם אלדי ענדהו דנובאת כתירה וכבירה ולם רגע בתשובה בעד עדדת עקובאת הווא קׄטיע דׄי לם תזכא לחיאת עולם הבא כמא קׄ׳ פסוק הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה , והאדא הווא אלתצׄייע אכׄאמל ויסתממא ויתכננא פי כלאם אׄנבייא עלא טריק אמיתׄ׳ . באר שחת , אבדון , תפתה עלוקה , ומה ישבאה מן האד מׄנאטק , אלדי ידללו עלא צׄופיאן וׄהלאך , לנהו האדא הווא צׄופיאן אׄכאמל דׄי ליס בעדהו קומאן , וׄהלאך דׄי ליס בעדהו רגוע ללדואם .

את הרב על מנת לקבל פרס אלא הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס אא מפני שהוא הרב ראוי לשמשו כלו' עבדו מאהבה

ה) **כל** העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע אליו פורענות ה"ז עוסק שלא לשמה, וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה ה"ז עוסק בה לשמה ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא"ש בא לשמה לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישיגוהו וידעוהו ויעבדו מאהבה.

ו) **דבר** ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר [דברים ו] בכל לבבך ובכל נפשך אינו אוהב הקב"ה אא בדעת שידעהו. וע"פ הדעה תהיה האהבה אם מעט מעט, ואם הרבה הרבה לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ובתבונות המודיעים לו את קונו, כפי

ין לם תגלט ותכמס פי באך ש׳דרי מא יוקאדי
מאכדת אגר גיר עלא ש׳בנאדם ש׳דרי ואכל ושארב
אמאכל מלאח וואכד מרא מליחה וראבס
כסאוי מלאח, וסאכן פי באלאצאצת מלאח
ויסתקצא באמאען פצא ודהב ומא ישבאה
לדאך, כמא יכממו פי עקלהם ש׳נאם ש׳גאהרין
לנהו ירזמך תעלם ש׳דרי האדו ש׳חואיג כלהם כיף
שאי ולם יצלחו גיר ללבדן ש׳בסרי כל וקת ש׳דרי
הווא חאי, ורים אחנא מתחוונין להם פי ש׳דנייא
ש׳פאנייא והייא עולם הזה גיר למחטקת ש׳בדן
אלבסרי, ואמא ש׳נשמה ש׳רוחאנייה בעד
אפתראקהא מן ש׳גוף לם תשתהא שאי מן דאך
אבדן, ולם ענדהא מא אחסן מן חיאת עולם
הבא.

חיאת עולם הבא וחסנאתהא, לא לדהם
קואם ולא מושאבהא מן חואיג האד אלדנייא
ש׳פאנייא, וכל מא תוגד מנאטק עלא דאלך
כלהם גיר עלא טריק ש׳מיתאל, ואמא פי
ש׳חקיקא לם ינגגם ש׳בדן ש׳בסרי כל וקת מא
הווא חאי פי ש׳דנייא ש׳פאנייא ילחק מושאבהא
לדאך לנהא לדדא רוחאנייה וליסהא בדנייא
כמא לם נפהמו ולם נערפו כיפיית אלמלאכי
השרת וחיאתהם, ועלא דאך יקול דוד המלך
עליו

כח שיש באדם להבין ולהשיג, כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה:

ת"ו ש"ל ב"ע

זכרון בספר

חרדת רבן יוחנן בן זכאי מיום הדין וזה נחוץ לכל אדם לדעת ולהיות לזכרון בין עיניו תמיד, ובפרט לאיש השב בתשובה:

תנו רבנן כשחלה רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה אמר להם אלו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ולמחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם, ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם, ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו בדברים ולשוחדו בממון אעפ"ך הייתי בוכה, ועכשיו שמוליכין אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חי וקים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון, ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עידן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו דרך מוליכין אותי ולא אבכה? אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון שיהי' מור' שמים עליכם כמור' בשר ודם [ברכות דכ"ד ע"ב].

ומזה ישא האדם הנלבב ק"ו בן בנו של ק"ו לשוב אל ה' בתשובה שלמה ויזכור רוממותו ב"ה ועד כמה חייב האדם לתקן ולשוב אל ה', ואל יאמר מה עשיתי ויקיים שויתי ה' לנגדי תמיד וזה כלל גדול בתורה ליראת ה' ואהבתו:

* * * *

* * *

* *

*

עליו השלום „מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך" מענאה לם תמא חתא קיאס וקואס ללכירייה אדרי כבבית וחצרת יא אלה פי עולם הבא לתעטי ללצודאקא אדרי תכבעו שריעתך כופך וטאעתך .

ז] דוד המלך עליו השלום אתמננא ואשתהא יאסר לחיאת עולם הבא , וכמא קאל אלפסוק „לולי האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים" וצאבק ערפונא אסיאדנא אוולין אדרי כיריאת עולם הבא לם יקווא אבנאדם אבסרי ליערף קיאסאתהם ומא תמא אדרי יערף כברהם ומלאחתהם וקוותהם לא הקדוש ברוך הוא וחדו וגמיע אכיראת אלדי אתנבבאו ביהם אאנביא לישראל כלהם עלא כיראת איאם אמשיח , אדרי הומאן כירייאת , אבדן פי וקת רגוע אלמלכה דישראל , אמא כיריית חיאת עולם הבא לא להא קואס וקיאס ומושאבהא , ולם שבבאוהא אאנבייא בחואיג האד אלדנייא ללא ינקקצו מן קיאסתהא במושאבהא , ועלא חיאת עולם הבא , יקול אנבי ישעיהו „עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו" , מענאהא אכירייה אדרי לם קצרת עין אאנביא תנצרהא כל וקת אדרי הומאן פי האד

ﭏדנייא ולם יערף קיאסאתהא ﭏא הקדוש ברוך הוא הווא יעטיהא ללבנאדם אלדי ימשי ורא שריעתהו כופהו וטאעתהו , והאידה קאדו אסיאדנא כל הנביאים לא ניבאו ﭏלא לימות המשיח אבל העולם הבא עין לא ראתה ﭏקים זולתך , מענאהא כל מא עבכרו ומתהלו וקייסו ﭏאנביא פי ﭏכיריאת ﭏדי יכונו לישרﭏ כלהום יתכללמו גיר עלא איאם ﭏמשיח כיף ירגע ﭏחכם לישרﭏ ולאכן חיאת עולם הבא לא יהא מתיל ולא חד יערף להא קיאסאת , ﭏא ﭏלה ברוך הוא וחדהו .

ח) האד ﭏדי סממאווא אסיאדנא באסם „עולם הבא" לם תפהם ﭏדי הייא דנייא ליסהא מוגודה דלחין וגיר מסתעדדא לתגי , ﭏא תכון מעלום ﭏדי האד ﭏדנייא ﭏמסמייא עולם הבא הייא מוגודא ואקפא ותאכתא פי ﭏחין , וכמא קאל ﭏפסוק אשר צפנת ליריאיך פעלת וגו׳ מענאה כלק ﭏלה ברוך הוא עולם הבא וחצרהו וכבאהו ללמאשיין ורא שריעתהו כופהו וטאעתהו , ולאכן בסבב ﭏדי מא תמשי ﭏנשמה לחיאת עולם הבא אן כאן בעד אפתראקהא מן ﭏבדן ומשיאנהא מן האד ﭏדנייא ﭏפאניא ﭏמסתמייא עולם הזה , בהאדא אסתממאו

ﭏדנייא

ﭏדנייא ﭏדאימא באסם עולם הבא ומענאהא
ﭏבנאדם מא ילחקהא כאן בעד משיאנהו מן
עולם הזה ﭏדי דלחין אחנא פיה באלבדן
ובﭏנשמה , וצארת עולם הזה קבﭏת אלבנאדם
כיף ﭏדי הייא ﭏאוראנייה .

פרק תשיעי

א] בעד ﭏדי אעלמנא אנהו אגׄר אל־מצות
וﭏכירייא ﭏדי נזכאו להא אידא חפצנא תנאיאת
ﭏלה ﭏמכתובין פי ﭏתורה הייא חיאת עולם
הבא , ואנהו ﭏעקובה וﭏנקמה ﭏאכתר כבירא
אדי תציר ללצﭏמין ותארכין תנאיאת אלעד־
ﭏמכתובין פי ﭏתורה הייא ﭏ"כרת" וﭏקטיע ﭏדי
תתנקטאע האדיך ﭏנשמה בעד עדדת עקובאת
ולם תזכא לחיאת עולם הבא , דלחין ילזמנא
נפאהמו קדאש מן פסוקים אדי מדכורין פי
ﭏתורה ﭏדי פיהם מוקול ﭏדי כיף נסמעו כלאם
ﭏתורה יציר לנא ﭏסבאע וﭏהנא וﭏצלטנא
וסכנת ארץ ישרﭏ וצואב אפעﭏנא ותבותהם
ואידא לא בר מינן יכון כ־ דאליך
באל־מקלוב , והוני ינשד אלקארי ויקו־
פכיף יציר אגׄר למצות פי האד ﭏדנייא ﭏפאניא
עולם הזה ואחנא בעדא אעלמנא אן אגׄר ﭏמצות

כיבאן אלתובא

פי עולם הבא ? וﭏג̇ואב עלא כל דאך ומה ישבאה
אעלם ﭏדי הקדוש ברוך הוא עטאנא התורה
והייא סג̇רת ﭏחיאה , וכל מן יפעל מא מכתוב
פיהא ויפהמהא מליח יזכא לחיאת עולם הבא
פי ﭏדרג̇א ﭏמנאסבא להו עלא קד כבר אפעﭏהו
ﭏטייבא וכתרת עלמהו , ותככלנא ﭏלה ברוך
ברוך הוא תכ̇א צחיח וכאמל אﭏדי כיף נעמלו
וצאיאת ﭏתורה בﭏפרח ונדאומו פי עלם ﭏתורה
ינחחי מן עלינא ג̇מיע אלחואיג̇ אﭏדי יסבבו
לנא עטלאת ומנועאת מן ﭏתורה , מית̇ל ﭏמרץ̇
וﭏחרב וﭏג̇וע ומא ישבאה דאך , ודון האדא יזיד
יעטינא כל ﭏכ̇יראת חתא מתאע עולם הזה מתל
ﭏסבאע וﭏהנא וכתרת ﭏמוﭏ לדמת לם יכון
ענדנא חתא זנס כ̇צץ וחיאר ויכונו ג̇מיע אוקאתנא
מתמשיין ג̇יר פי עלם ﭏתורה וﭏמצות ﭏדמרת
נזכאו לחיאת עולם הבא ﭏדי האדא הווא ﭏאג̇ר
ﭏאצ̇ילי וﭏחקיקי וﭏדאים , וכדאך אידא נתרכו
ﭏתורה מן רצ̇אנא ונלתהאו ג̇יר בחואיג̇ עולם
הזה וריאקתהא פי ﭏחין ﭏחאכם ﭏחקיקי ﭏלה
ברוך הוא , ינהי מן עלינא ג̇מיע כ̇ירייאת עולם
הזה ﭏדי האדו הומא ﭏסבב פי ﭏתבטיל , ויג̇יב
ג̇מיע ﭏדונייאת ﭏדי ימנעו ﭏכ̇אטיין מן חיאת
עולם הבא ויציעו ﭏכאטיין בצ̇למהם , וﭏאכתצאר

האידא יקול אלה ברוך הוא לישראל , אידא חפצתו וצאיאתי ומשיתו ורא שריעתי טאעתי וכופי , האנא נגיב עליכם גמיע אכיראת , ונבאעד מן עליכם גמיע אדונייאת , חתא אדי תכונו לאהיין גיר בעלם אתורה וגוארקהא חתא אדי תזכאו לחיאת עולם הבא אהיא אדאימא לדואם ותצירו ראבחין חתא חיאת עולם הזה לדמת חיאת עולם הבא , לנהו מן גיר תחציר אמצות ועלם אתורה פי עולם הזה לם ינצ ולם ידחק אבנאדם חיאת עולם הבא , ואמא אידא תרכתו וצאיאתי ושריעתי טאעתי וכופי ואתלהיתו גיר באמאכלא ואשרב ואדפסאד ומא ישבאה דאדך , האנא נגיב עליכם כל אדוניאת ונרפע מן עליכם כל אכיראת חתא אדי יופאו וקתכום ואיאמכם באתבאהדיל ואכוף ולם יכון לכום קלב מרתאח ולא בדן כאמל לתפאעלו אמצות , ותצירו באפעאכם אדואנא כאצרין זוז אדניאת עולם הזה ועולם הבא , לאנהו פי וקת אדי קלב בנאדם לאהי באמראץ ואחרב ואגוע לם יקצר ירתהא לא פי עלם אתורה ולא פי אמצות , ולם יזכא אבנאדם לחיאת עולם הבא גיר באתורה ואמצות פקט .

כ] ומן סבת האדא אשתהאו ואתמננאו גמיע

ישרא ונ̇מיע אנבייא ועלמא וארצודאקא ליזכאו לאייאם **מלך המשיח** לדמת יכונו מרתאהין מן כל שי, ולם יכון ענדהם חתא מועארץ ולא מאנע, ויקצרו ילתהאו בעלם אל תורה ומצות כיף אוגב, ובדאך יזכאו לחיאת עולם הבא לדרגאת אלכתר עזיה ורפיעה מן שאן אדי פי איאם מלך המשיח תכתר יאסר שעקרייא וכיאסא וחקיקא, כיף מה קא אפסוק כי מלאה הארץ דעה את ה׳ וכו׳ וכדאך יקול אפסוק ולא ילמדו איש את אחיו ואת רעהו וכו׳ וכדאך יקול אפסוק והסירותי את לב האבן מבשרכם וכו׳ ומעאניהם אדי פי אייאם מלך המשיח יפתח אלה ביבאן אעקל עלם וכיאסא ללבנאדמייא ויצירו אכל עאקלין ועארפין יאסר ונ̇מיע תכמאמהם יכון ג̇יר פי עלם אלתורה ונ̇וארקהא ואסראהא, וינצאפו אקלוב מן שעקליאת אפאסדין, ולם יתחווג אחד ליתעלם מן צאחבהו, מן כתרת ונ̇וד אעלום וערף, לנהו אלה ב״ה יווקף לנא מלך המשיח מן נסל דוד המלך עליו השלום ויכון עזי וכביר פי אעלום וכיאסא אכתר מן שלמה המלך ע״ה, ויכון כדאך מלך המשיח עזי וכביר פי דרג̇ת אנבווא אכתר מן ג̇מיע אלאנביא. התא

ט֗די תכון דרגתהו קריבא לדרגת סייד גמיע
אׄאנבייא משה רבינו עליו השלום, ובדהאדא
יערלם גמיע אנאם ויוריהם תגאיאת אׄלה ברוך
הוא, ויגיו גמיע אׄאמם ליקבלו מנהו אׄתעלים
כמא קאׄ אׄפסוק והיה באחרית הימים נכון יהיה
הר בית ה׳ בראש ההרים וגו׳ מענאה יקול
אנבי ישעיהו עליה אׄסלאם ואנהו פי וקת
מלך המשיח יכונו אׄעלם ואׄכיאסא ואל־חקיקא
כׄארגין לרעאׄם בתמאמהו מן בלאדנא ירושלים
אׄבלאד אדי יכון פיהא סאכן מלך המשיח
ומנהו יקבלו גמיע אׄעלום ואׄכיאסה ואׄחקיקה.

ולאכן אׄאגר אׄאכׄראני ואׄכׄירייה לאכתר
דאימא מן גיר קטיע ומן גיר נקץ, הווא חיאת
עולם הבא, ואמא איאם מלך המשיח הווא פי
עולם הזה, ואׄדניא האדי תכון תתמששא כיף
אׄטביעה אׄדי כׄלק פיהא אׄלה מן אוול כׄליקתהא
גיר יכון תמא רגוע אמחכמה ואׄצלטנא לישראׄ
ויכתרו אכׄיראת יאסר. וינפתחו ביבאן אׄעקול
פי אׄער ואׄכיאסא, ולאכן לם יאקע תבדיראת
פי סאס טבאיע אׄדנייא אׄדי רצמהם אלה ברוך
הוא מן אוול כׄליקתהא, וכל דאלך גמעוהו
אסיאדנא בכלאם קציר וקאו „אין בין העוה״ז
לימות המשיח אא שעבוד מלכיות בלבד״ ומעאני
כלאמהם

כלאמהם ותפאסירהו כמא ביננא .

פרק עשירי

א) **מלך המשיח** מסתער דיוקף וירגע צלטנת בית דוד ללמחכמא
אוולא מתל צאבק , ויבני בית המקדש ויגממע גמלת ישראל , וירגעו פי איאמהו גמיע אחכאם מתע התורה כיף צאבק ונקררבו אקרבנות ונעמלו דין "שמטה„ ודין "ליובל„ כיף גמיע אצרוטאת אמביינין פי התורה , וגמיע אדי ליסהו יאמן ביה או אדי ליסהו מסתרגי לגיאנהו מחסוב כופר בתורת משה רבינו ובגמיע אנביאים , לנהו התורה שאהדת עלא גיאנהו , כמה קאל אפסוק ושב ה׳ אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך וגו׳ אם יהיה נדחך בקצה השמים וכו׳ והביאך ה׳ וגו׳ מענאה בעד מא יציר כראב ארצנא ועזנא , וכליאן בית המקדש , ותפרית ישראל פי גמיע אקטאר אעאלם מן אטרף ללטרף ורו יטולו איאם אגלות עלא כל חאל לאבד אן ירגע אלה ירחמנא ויבעת לנא מלך המשיח ויעטיה אקווא ואקצרא , ויגממענא מן גמיע טראף אעאלם אילא ארצנא אמקדסא ארץ ישראל ותרגע לנא מחכמתנא וצלטנתנא אכתר ואחסן
מן

מן ׳די כננא צאבק , והאד ׳כלאם ׳די מביין
פי אלתורה הווא יג׳מל ויג׳מע כל
מא מוקול פי דאלך ע״א יד אלאנביא
וכדאלך כל מן יחט באהו פי פרשת ברעם ילקא
מביין ומפהום מג׳י מלך המשיח ורג׳ועינא
למחכמתנא וקוותנא אכתר מן ׳די כננא .

ב) וכדאלך פי פרשת „ערי מקלט״ כל מן יתפאהם
פי דאך יפהם אן ולאבד מן ג׳יאן מלך המשיח
ורג׳ועינא לארצנא אכתר וכ׳יר ביאסר מן אלדי
כננא , ופי כלאם ׳אנבייא מביין מועאינא ומוקול
ב׳כמש ג׳ייאן מלך המשיח ומא תאבע דאלך
וג׳מיע ספרי הנביאים מליאנין בדאך .

ג) לם תכמם פי באך ׳די מלך המשיח לאזם
יעמל אמאיר ועזאיב מבדדלין ערא טבאייע
׳דנייא לנהו ילזמך תערף ׳די ׳סאס ו׳עמדא
הווא כמא נביינו , התורה אדי ענדנא ג׳מיע
רצאימהא וחכאימהא ידומו ללדואם ולדאים
וליס נזידו עליהם ולא ננקצו מנהם וג׳מיע אלדי
יזיד או אלדי ינקקץ או ׳די יפסר פי מצוה
מן ׳מצות תפאסר ׳די יכררג׳ו אלמצוה מן
פהאמתהא ׳אצלייא האורא האדא גדאב צאם
ואפיקורוס .

ד) ואידא יוקף צלטאן מן נסל דוד המלך יקרא

פי התורה וילתהא בֿמצות כיף דוד המלך עלא קד התורה „שבכתב ושבעל פה״ ויגֿצב גֿמיע ישראל ליתמישאו בתנאיאת התורה שבכתב ושבעל פה ויתחארב מוחארבאת עצימה למנפעת ישראל האודה האדא מסממי משיח ואידא גֿא לידהו אֿכמל ובנא בית המקדש פי בקעתהו וגֿממע גֿמלת ישראל מן טראף אֿעאלם לארץ ישראל האודה האדא תאבת וצחיח אֿדי הווא מלך המשיח מן גֿיר חתא שך , והאדא מסתעד ליצאוב גֿמיע סוככאן אֿדנייא לעבאדת אֿלה ותוחידהו כיף מא קאל אֿפסוק כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה׳ ולעבדו שכם אחד , מענאה פי איאם מלך המשיח בואצטתהו יכונו יפיקו יאסר מן אלאממ וירגֿעו לטאעת אֿלה ותוחידהו .

פרק אחד עשר

א] לם יגֿי לעקלך אֿדי פי איאם מלך המשיח יבטלו טבאיע אֿדניא אֿדי רצמהם אֿלה ברוך הוא פי אוול כֿליקתהו אֿדנייא לא תכון תערף אֿדי חתא פי אייאם מלך המשיח באקי תתמששא אֿדנייא במא רצם אֿלה ב״ה פיהא מן טבאייע . ואידא תנשר עלא תפסיר אֿפסוק אֿדי קאל וגר

זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ" אעלם אן מעאני
אפסוק ותפאסירהו הווא בתריק אמיתא וימתתל
ארשעים ללדיב וולנמר, והצדיקים לככבס וללגדיי
ופי אייאם מלך המשיח יופאו ארשעים ואצאלמין
ויצירו חתא האדו כיף אצדיקים יעקלו חקיקת
אלה ושריעתהו ויתבבעו גיר פי רתנאיאת אחק
ואעדל , ויכונו סאכנין מעא אצדיקים מרתל
אכואן וכדאלך תמא פסוקים יאסר אדי מעאניהם
עלא תריק אמיתא , ויתביינו ויתפססרו פי וקרת
גיאן מלך המשיח עלא אמא חאגא כאנו
תמאתילהם .

כ) קאלו אסיאדנא אאוולין „אין בין העולם
הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד"
מענאה חתא פי איאם מלך המשיח לם יכון
חתא תבדיל פי טבאיע אדנייא אדי רצם אלה
פי אוול כליקתהו אדנייא , גיר פי איאם מלך
המשיח יופא תקל אגלות מן עלא ישראל ותרגע
אמחכמה ואצלטנא לישראל ויכבר שאן ישראל
ויעלא .

יתביין מן כלאם אלנביאים אלדי פי
אוול אייאם מלך המשיח תציר מוחארבה האילה
והייא מוחארבת „גוג ומגוג", ואקבל מן מוחארבת
„גוג ומגוג" יבעת אלה ברוך הוא נביא לישראל
ליקול

ליצאוב ﬞקלוב לטאעת ﬞלה ושריעתהו , כמא
קאל ﬞפסוק הנה אנכי שולח לכם את אליה
הנביא וכו׳ מענאה ﬞדי קבל מגי ﬞמשיח יבעת
ﬞלה ברוך הוא ﬞיהו הנביא לדמת יחצר ויצאוב
קלוב ישרﬞ לטאעת ﬞלה שריעתהו וכופרהו
ויכתתר ﬞהנא וﬞעאפייה פי ﬞדנייא , ולאכן
תביין האדו ﬞחוואייג ותפאצילהם לם ינגגם
חתא חד יערפהם בﬞתפציל אנכאן פי וקת גיאן
מלך המשיח , ומלזום כל חד ליסתרגא לגיאנהו
ויאמן אמאן התאם ﬞדי ולאבד מן גיאנהו ומן
רגוע ישראל לצלטנת בית דוד אחסן ביאסר
מן ﬞדי כאן צאבק .

ג] פי איאם מלך המשיח בעד ﬞדי תתרצם
צלטנתהו , יגתמעו להו גמלת ישראל והווא
בﬞ"רוח הקדש" ﬞדי ינזול עליה ﬞלה ברוך הוא
יביין האשכון כהן והאשכון לוי וכדאלך יעטי
ﬞיחס [ﬞסלסלא] לבקיית השבטים ואלדי הווא
ליסהו "מיוחס" ולם כאן משהור באנהו "מיוחס"
ידזזהו , ולאכן ﬞדי כאן משהור באנהו "מיוחס"
ולו ﬞדי פי ﬞחקיקא תכלט תכליט פקט , לם
ידזזהו , לנהו ﬞדין הווא אידא אתכלט
אתכלט .

ד] צאבק ביננא ונזידו נביינו אדﬞ די
כל

כל מא אשתהאו ואתמנואו אלעולמא ואאנבייא גייאן מלך המשיח פי איאמהם לם כאן קצדהם לא לדמת מחכמתהם פי גמיע דׁניא ולא לדמת יחכמו פי בקיית אׁמם, ולא לדמת יקבלו וקאר ועז מן אׁאמם, ולא לדמת אמאכלה מליחה ושרב אמליח ותכתיר אׁפראח, אׁא לדמת יכונו מרתאחין מן כל צׁאבט וגׁאצב ולם יכון להם חתא זנם מועארצׁה פי קראית התורה והתבית מצות כיף אׁואגב, ובדאלך יזכאו לחיאת עולם הבא.

ה] פי וקת מלך המשיח לם יכון לא גוע ולא פתן ומוהארבה, ולא נגרא ועגׁאד ומא ישבאה דאׁך, אׁא יכונו אׁכיראת מוגודין בכתרא כבירה וגמיע אחואיג אׁעזאז יצירו מוגודין כיף אתראב ולם יכון תכׁמאם גמיע סוככאן אׁדנייא ואשגׁאהם גׁיר פי ערף ועלם אתורה ואסראראהא, ומן דאׁך יכונו ישראׁ עולמא כבאר פי גׁוארק אלתורה ואסראראהא, וילחקו גׁרץ אלה עלא קד אׁקווא אׁדי ינגׁם אׁבנאדם אבסרי לילחק, וכמא קאל אׁפסוק כי מלאה הארץ דעה את ה׳ כמים לים מכסים, מענאה תציר אׁעקלייא ואלפהאמא כתירה ומוגודה פי איאם מלך המשיח חתא תתמלא והתגׁטטה אׁארץ מן דאׁך, כיף אׁמא

אׁדי

ֿדי הווא יגְטטי עלא ֿבחר .

פרק שנים עשר

א] לם יכון מקצד ֿבנאדם פי אפֿעאלהו ֿמצות ועלמהו פי ֿתורה גְיר לדמת נפיעתהו פֿקט לדמת יקבל בדאך ֿברכות ֿמכתובין פי התורה , וכדאך לם יכון קצדהו פי דאך גְיר לדמת נפיעתהו פקט לדמת יזכא לחיאת עולם הבא , וכדאך לם יכון מקצדהו פי ֿתבעיד מן ֿאפעץ ֿחארמה גְיר לדמת נפיעתהו פקט לדמת לם יגְיו עליה ֿקללות ֿמכתובין פי אלתורה וכדאך לם יכון קצדהו פי דאך גְיר לדמת לם ינקטע מן חיאת עולם הבא , לנהו אירא כדא האדו ֿמקאצד צארת אפעאהו ֿטייבה גְיר מן ֿכוף או לדמת מחבבת נפסהו פֿקט , וֿעאקל ֿכאמל ילזמהו יעבד ֿלה וימשי ורא טאעתהו וצאייתהו גְיר למחבבת ֿלה ברוך הוא פקט ובֿתחקיק אדי ֿצגְאר ואנסא ֿדי הומאן לם ענדהם עקל כאמל ילזמהם ֿתדריב עלא טריק ֿמנפֿועאת ודאך ישבא ללצגְיר ֿדי חין ירפֿעוהו ללמועלם ליעללמהו אתורה ֿדי הייא סגְרת אעקל וסגְרת ֿחיאה ואעז מן גְמיע מואל ֿדנייא ולאכן ֿצגְיר ֿדי הווא צגְיר כדאך פי אלעקל

חין יבדא יקרא לם יפׄהם ולם ידרךׄ שאי מן
מצאלח עלם ﭏׄתורה ומנאפׄיעהא ובהאדא ילזם
ללרבי ﭏׄדי יעללמהו ליקול להו אקרא ותאכׄד
האדו ﭏחלאוי והאדו ﭏׄאפׄאכיא ויציר יקרא
וליס מקצדהו ללעלם גׄיר ללחלאוי וללאפׄאכיא
פׄקט , וחין יזיד יכבר עקלהו ולם יעגׄבוהו אכתר
ﭏׄחלאוי וﭏפׄאכיא ילזם ללרבי מועללמהו ליקול
להו אקרא ותאכׄד האדו ﭏׄכסאוי ואלצבאבט
ומא ישבאה דאךׄ , ויציר יקרא ומקצדהו גׄיר
ללכסאוי פׄקט , וחין יזיד יכבר עקלהו ויבכׄם כל
דאךׄ , ילזם ללמועללם ליקול להו אקרא ותאכׄד
האדו ﭏפׄרנכאת וﭏׄיראת , ויציר יקרא וקאצד
גׄיר ﭏאגׄר ﭏׄדי יקבלהו מן ﭏמועללם , וחין יזיד
יכבר עקלהו יציר ירגׄב עלא מא אכתר ומא
אעז והווא ﭏׄתוקיר וﭏׄעז ﭏׄדי יכונו יעזזוהו
ﭏׄכׄלאיק ויולזם ללמועללם ליקול להו אקרא
לדמת תתסממא „רבי” ותנשׄ ﭏעז וﭏׄוקאר מן כל
חד ויציר יקרא לדמת דאךׄ , ולאכן פי ﭏׄחקיקה
האדא כלהו גׄיר מן נקץ וצגׄר עקלייתהו , ולאכן
בעד מא ידרךׄ ויציר כאמל ﭏׄעקל יציר יקרא
לדמת יפׄהם ﭏׄחקוק וﭏׄעדל וגׄרץׄ ﭏׄלה ורצׄאהו
ולהאדא יכון מקצדהו דאים , ולאכן פׄי וקת
צגׄרהו ילזם יתנקקל להו ﭏׄמקצד מן חאגׄא
לחאג׳ה

לחאגא חתא ילחק אלמקצד טאצ'רי .
כ) אלדי יעבד אללה ברוך הוא לדמת מחבבתהו פי אללה יכון יקרא פי אלתורה ויתכבת אלמצות וימשי פי תנאיאת עלם התורה ופהאמתהא וליס קצדהו פי חתא נפיעה ולא ליס קצדהו ליתכ'לץ מן שאי כ'איף מנהו , אלא מקצדהו תתבית אלחק במוג'ב אלדי הווא חק ויעמל ג'רץ' אללה במוג'ב אלדי הארא הווא חק אלחקוק , וכמא קאל אלפסוק וה' אלהים אמת מענאהא אלה ברוך הוא הווא וחדהו אלחק אלכאמל וכל מא תמא פי אלדנייא לם ישבאו לחקיקיית אללה ברוך הוא , וכל אלכ'יראת ואלחסנאת אלמועודין להו ולאבד מן מן ג'יאנהם עליה פי עולם הזה ופי עולם הבא מן ג'יר מא יכון מקצדהו ותכ'מאמהו ג'יר עליהם והאד אלדרג'א הייא דרג'א כבירה ועליה יאסר וליס כל עלם ילחקהא . והייא דרג'ת אברהם אבינו עליו השלום , חתא אלדי סמאה אללה ברוך הוא אברהם חביבי , ודאך בסבב אלדי כאן מקצד עבאדתהו לאלה ואפעאלהו אלמצות כ'להם ג'יר למהבבת אללה ברוך הוא פקט ולא ג'יר . והאד אלדרג'א הייא אלדרג'א אלדי וצאנא עליהא הקדוש ברוך הוא פי התורה עלא יד משה רבינו עליו השלום , כמא קאל אלפסוק ואהבת את ה' אלהיך

מענאה תכון מחבבתך פי אלה ברוך הוא אעלא ואעז ואכבר מן כל מחבבאת אדי פי אדנייא בתמאמהא ופי וקת אדי יחב בנאדם לאלה ברוך הוא מחבבה שואגבה פי אחין יעמר גמיע מצות התורה למהבבת אלה ברוך הוא ומעזתהו פקט.

ג] מחבבה שואגבה, הייא אדי יכון יחב הקדוש ברוך הוא מהבבה כבירה וכתירה וקוייה יאסר, חתא אדי תכון נפסהו מרבוטה רבאט כאמל במחבבת הקדוש ברוך הוא, ויציר יכמם ליל ונהאר גיר פי מחבבת אלה ברוך הוא כיף אדי מריץ במרץ מחבבה, אדי גמיע עקלהו ליסהו משגול וליסהו יכמם גיר פי דאך, סווא פי קעאדהו, סווא פי קומאנהו, סווא פי וקת מאכלתהו ושראבהו, ואכתר ואכתר מן דאך תכון מחבבתהו פי הקדוש ברוך הוא, והאידה הייא מחבבה מתאע חבאב אלה ברוך הוא אדי גמיע קלבהם ורוחהם לאהיין ומשגולין דאים גיר פי מחבבתהו שעיא וכמה וצצאנא הקב"ה פי התורה ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, מענאה תכון מחבבתך לאלה ברוך הוא שיה עלא כל מחבבאת, ותכון מחבבתך פי אלה ברוך הוא בגמיע קלבך ובגמיע נפסך, ועלא

מחבבת ישראל פי אלה ברוך הוא ימתתל שלמה המלך עליו השלום ויקול כי חולת אהבה אני מענאה „כנסת ישראל" מן כתרת מחבבתהא ואשתיאקהא לאלה ברוך הוא צארת כיף אלדי מריצא במרץ אלמחבבה , וכל מא תוגד פי שיר השירים כלהו מיתאלאת עלא מחבבת ישראל להקדוש ברוך הוא .

ד] קאלו אסיאדנא אלאוולין לם תקול האודא האנא נקרא לדמת נכון גני או לדמת נסתממא רבי או לדמת נקבל אגר פי עולם הבא , אלא יכונו כל אפעאלך אטייבה וקראיתך גיר למחבבת אלה ברוך הוא פקט . כיף מא קאל אלפסוק לאהבה את ה' מענאה כל מא תפעלו אפעאל טייבה לם יכונו אן כאן למחבבת אלה ברוך הוא ומן כתרת אלמחבבה ואלאשתיאק פי דאך יכון יעז עליה תתביתהו גרץ אלה ברוך הוא אכתר מן אלדי יעז עליה אלאגר אלדי יוצלהו פי עולם הזה ופי עולם הבא · לנהו נפס אלחביב אלאצילי אלכאמל תציר מחססאתהא גיר פי מא ירצא אלה ומא פי גרצהו , והאכדא כאנו יוצציו אסיאדנא אלאוולין לתלאמידהם באלמכצוץ חבבו אלה ברוך מחבבה תאממה . ועזזוהו אכתר ואכתר מן אלאגר אלדי תקבלו מנהו ען דאך , ועלא כל חאל

ט֗אנר ליסהו ינקץ ברא֗ך ט֗א יזיד יזדאד בט֗מחבבה ט֗צאפיה אדי תחבו ט֗לה ברוך הוא .

ס] גמיע ט֗די יקרא פי התורה גיר לדמת אגר פקט או ט֗די יקרא פי התורה גיר לדמת יתכלץ מן ט֗עקובאת פקט , הארא מחסוב „שלא לשמה" מענאה מא קאצד האד ט֗כנאדם גיר נפיעת נפסהו וליס קאצד ט֗מצוה ט֗אצלייה ט֗די היייא מחכבתהו פי ט֗לה ברוך הוא ותתבירת גרצהו וגמיע ט֗די יקרא פי התורה וליס קאצד נפיעה ולא תכליץ מן עקובאת גיר קצדהו לתתבירת גרץ ט֗לה ברוך הוא ורצאהו ומחבבתהו אלדי הווא סייד גמיע ט֗עט֗ם בתמאמהו והווא וצאנא בדא֗ך , האודה הארא תבבת ט֗מצוה „לשמה" מענאה מצוה פי חקהא לגרץ ט֗לה ברוך הוא ומחבבתהו .

ולאכן עלא כל חאל קט֗ו אסיאדנא ינגגם בנאדם יקרא פי התורה ולו „שרא לשמה" לנהו באשוייה באשוייה ירגע ויילחק דרגת „התורה לשמה" , ומן הארא כיף נעללמו צגאר ונסא ובקיית נאס ט֗די עקלהם מאהושי כאמל נעללמוהם ליתכבתו ט֗מצות באש לם יתעאקבו ובאש תנאלהם ט֗כירה וט֗אגר , חתא יזידו פי דרגא ויכמל עקלהם וירגעו יערפו ויתכברתו

אלתורה ואלמצות „לשמה" למחבבת אללה, מחבבה צאפיה וטאהרה .

ו) האדי חאגא מערופה ומביינה אדי לם תתרבט מחבבת הקדוש ברוך הוא פי קלב אבנאדם אן כאן אידא יישתגל ויתלהא ביהא דאים כיף אלאגב , ויתרך גמיע הואיג האד אדנייא אדי הומא כאיין מחבבת אללה ברוך לנהו אמחבבה סאסהא ואצלהא פי אצמיר ואקלב כמא קאל אפסוק „בכל לבבך ובכל נפשך" ועלא קד מא יכמם ויערף אבנאדם מן קוות אללה ב"ה הוא וחקיקייתהו תכתר ותכבר ענדהו אמחבבה לאלה ברוך הוא , ועלא האדא מלזום עלא כל ואחד ליכצו לנפסהו אוקאת אדי פיהם יציר יתפאהם ויכמם ויתכיים פי מא יעטיה עלם מן קוות אללה ברוך הוא וחקיקייתהו , עלא קד מא ינגגם עקלהו ליפהם . וכמא מביין דאך פי "הלכות יסודי התורה" ומן דאך ימשי ויעלא אבנאדם מן דרגא לדרגא חתא אדי יציר מבקקט ראסק ומרבוט פי מחבבת אללה ב"ה באלכאמל ויציר קלבהו נציף וצאפי דכי וטאהר כיף א„מלאכי השרת" כמא קאל אפסוק ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום .

תושלב"ע

